З А Т В Е Р Д Ж Е Н О
Директорка Державного науково-методичного центру змісту культурно-мистецької освіти

_____ Марина БРИЛЬ
« 18 » _____ 2026 р.

МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ НАУКОВО-МЕТОДИЧНИЙ ЦЕНТР
ЗМІСТУ КУЛЬТУРНО-МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТИ

24 ПРЕЛЮДІЇ І ФУГИ

Збірка для початкової мистецької освіти
та фахової передвищої мистецької освіти

Київ – 2026

Укладач:

Ю. М. Зубай — викладач Київської муніципальної академії музики імені Р. М. Глієра; Комунального мистецького навчального закладу Печерського району м. Києва «Дитяча музична школа № 28», спеціаліст першої категорії, доктор філософії

Рецензентки:

К. О. Щедролосєва — викладачка, заступниця директорки з навчально-методичної роботи Комунального закладу спеціалізованої мистецької освіти «Музична школа № 3» Херсонської міської ради, спеціалістка вищої категорії, викладачка-методистка, доцентка, кандидатка педагогічних наук

Г. А. Тупікова — викладачка, завідувачка навчально-методичною лабораторією Комунального закладу «Чернігівський фаховий музичний коледж імені Л. М. Ревуцького» Чернігівської обласної ради, спеціалістка вищої категорії, кандидатка педагогічних наук

Відповідальна за випуск: А. Г. Полещук

Рекомендовано
на засіданні методичного об'єднання фортепіанного відділу Комунального мистецького навчального закладу Печерського району м. Києва «Дитяча музична школа № 28» (протокол № 8 від 11 лютого 2026 р.)
на засіданні предметної комісії викладачів загального фортепіано Київської муніципальної академії музики імені Р. М. Глієра (протокол № 10 від 10 квітня 2026 р.)

© Зубай Ю. М., 2026 р.
© Державний науково-методичний центр змісту культурно-мистецької освіти, 2026 р.

Передмова

У світовій музичній культурі циклічний жанр 24 прелюдій і фуг посідає особливе місце як один із наймасштабніших і найконцептуальніших різновидів інструментальної музики. Його художня ідея полягає не лише в поєднанні двох взаємодоповнювальних начал – імпровізаційно вільної прелюдії та строго організованої фуги, а й в охопленні всіх мажорних і мінорних тональностей, що надає циклу рис своєрідної музичної енциклопедії. Канонічного значення цей жанр набув завдяки Йоганну Себастьяну Баху, чий *Добре темперований клавір* у двох томах по 24 прелюдії і фуги став одним із найвпливовіших явищ клавірного мистецтва та водночас увійшов до кола його педагогічних клавірних творів. Твори цього циклу вже багато років є неодмінною складовою навчальних програм для піаністів на рівні вищої та фахової передвищої освіти, а також належать до обов'язкового конкурсного репертуару на значній кількості фортепіанних конкурсів.

Після Й. С. Баха в подальшій історії музики цикл 24 прелюдій і фуг неодноразово поставав як форма узагальнення поліфонічного мислення та як простір для індивідуального переосмислення бахівської традиції. У XX столітті цю лінію продовжив український композитор Всеволод Задерацький, який створив свій цикл у 1937–1939 роках, а також наш сучасник, композитор Андрій Зіменко (2009). Серед композиторів інших країн зразки цього жанру представлені у творчості Дмитра Шостаковича (1951), Віктора Полторацького (1967–1971), Сергія Слонімського (1994), Родіона Щедріна (1964–1970), Олександра Флярковського (1982–1990), Миколи Капустіна (1997), Павела Земека-Новака[1] (1990–2007), Георгія Мушеля[2] (1975).

Цінність цього жанру визначається його винятковою художньою та педагогічною ємністю. Цикл 24 прелюдій і фуг дає змогу в межах єдиного задуму розкрити багатство ладотонального мислення, різноманіття фактурних, образних і жанрових рішень, а також продемонструвати широкі можливості поліфонічного письма.

На цьому тлі авторська збірка «24 прелюдії і фуги» набуває особливої актуальності, оскільки звертається до цього високого й історично значущого жанру в навчально-педагогічному вимірі. Її особливість полягає в орієнтації на учнів дитячих музичних шкіл і студентів класу загального фортепіано фахових музичних коледжів, тобто на виконавців, для яких важливо поєднати доступність музичного матеріалу з послідовним опануванням основ поліфонічного мислення, розвитком слуху, техніки та музично-образного

[1] Сучасний чеський композитор.
[2] Узбекистанський композитор.

мислення. Таким чином, збірка поєднує традицію великого поліфонічного циклу із сучасними освітніми потребами, відкриваючи жанр 24 прелюдій і фуг для ширшого кола молодих музикантів.

Цикл вирізняється продуманою педагогічною концепцією, поєднанням художньої та технічної різноплановості Він включає 20 двоголосних і 4 триголосні фуги (*E-dur, e-moll, a-moll, b-moll*). Водночас навіть у триголосних фугах свідомо уникається проведення тем в середньому голосі за умов повного триголосся, що зумовлено прагненням до виконавської зручності та доступності фактури для учнівської й студентської аудиторії.

Мікроцикли прелюдій і фуг умовно можна розподілити за рівнем складності від третього до дев'ятого року навчання: *Es-dur* – третій рік; *B-dur* – четвертий; *d-moll, fis-moll, b-moll* – п'ятий; *c-moll, Des-dur, D-dur, F-dur, f-moll, G-dur, As-dur, H-dur, h-moll* – шостий; *C-dur, cis-moll, Fis-dur, g-moll* – сьомий; *es-moll, E-dur, gis-moll, A-dur* – восьмий; *e-moll, a-moll* – дев'ятий. Така градація засвідчує дидактичну спрямованість циклу й можливість його використання на різних етапах навчання.

Окремі фуги мають додаткові конструктивно-педагогічні особливості. Так, фуга *C-dur* написана виключно по білих клавішах, а фуги *cis-moll* і *g-moll* містять утримане протискладнення, сприяючи засвоєнню стабільних елементів поліфонічної тканини. В окремих мікроциклах простежуються також внутрішні тематичні зв'язки між прелюдією і фугою: зокрема, у Es-dur та *gis-moll* мотиви заключних розділів прелюдій є цитатними наближеннями до тем фуг, що посилює композиційну єдність у межах пари. Також у низці фуг для знайомства з більшою палітрою поліфонічних прийомів використовуються стретти в репризних епізодах та теми в оберненнях.

Важливою рисою циклу є й те, що більшість прелюдій спрямована на розвиток конкретної піаністичної навички. Зокрема, акордово-октавна гра зі стрибками розробляється у прелюдіях *C-dur* і *gis-moll*; перехрещення рук – у *Des-dur* і *F-dur*; арпеджіо – у *D-dur* та *A-dur*; подвійні ноти – у *g-moll*; стрибки в лівій руці – у *As-dur* і *A-dur*; пунктирні ритми – у *Fis-dur* і *A-dur*; поліритмія – *G-dur*. Такий підхід дає підстави розглядати цикл не лише як художньо завершене зібрання поліфонічних мікроциклів, а й як цілеспрямований навчальний матеріал, у якому технічний розвиток органічно поєднується з образно-стильовим вихованням виконавця.

Образна сфера циклу охоплює широкий спектр настроїв і жанрово-емоційних характеристик. До урочисто-гімнічної сфери належить прелюдія *C-dur*, тоді як маршовий характер має фуга *C-dur*. Лірико-мрійлива образність властива прелюдії *c-moll,* прелюдії і фузі *fis-moll*, а також прелюдії *As-dur*. До ліричної сфери належать прелюдія і фуга *es-moll*, прелюдія і фуга *e-moll,*

прелюдія і фуга *g-moll*, прелюдія *a-moll* і прелюдія *b-moll*. Пісенний характер репрезентують прелюдія *Des-dur*, фуга *Des-dur*, прелюдія *cis-moll,* а також низка інших повільних фуг. Життєрадісні й грайливі образи втілено в прелюдії *D-dur*, фузі *Fis-dur*, прелюдії і фузі *A-dur*. До піднесено-споглядальної сфери належать прелюдія *Es-dur*, прелюдія і фуга *E-dur,* прелюдія і фуга *F-dur,* прелюдія *Fis-dur*, прелюдія *G-dur*, прелюдія *H-dur*. Окремі твори вирізняються більш специфічною образністю: драматичною – прелюдія *gis-moll,* граційною – прелюдія *B-dur*, траурною – прелюдія *h-moll*, тоді як прелюдія *f-moll* виявляє жанрові риси боса-нови. Таким чином, цикл презентує не лише різноманітність поліфонічних прийомів і технічних завдань, а й широку палітру художніх станів, що особливо важливо для навчального репертуару.

Водночас ця збірка є апробацією авторського методу «Формування піаністичних навичок на основі вивчення авторських різножанрових та різнохарактерних творів», уперше описаного у збірці «Фортепіанні п’єси та ансамблі» (2024), до якої увійшли дві прелюдії і фуги з цього циклу, що свідчить про часткове впровадження репертуару збірки в педагогічну практику музичних навчальних закладів України.

Одним із засобів упровадження збірки в сучасний освітній простір є також розміщення на платформі YouTube відеозапису циклу з нотним відеорядом, доповненого таймкодами до всіх творів. Такий матеріал може використовуватися як допоміжний навчально-методичний ресурс у процесі ознайомлення з творами, їх аналізу та виконавського опрацювання.

Практичне застосування творів дає підстави вважати, що запропонований метод є продуктивним у процесі формування піаністичних навичок, оскільки орієнтує навчання не лише на опанування технічних елементів, а й на розвиток музичного мислення, слухового контролю, поліфонічного слуху, артикуляційної гнучкості, виконавської самостійності та інтерпретаційної культури. Робота над різножанровим і різнохарактерним матеріалом сприяє комплексному формуванню виконавських умінь, поєднуючи технічне вдосконалення з художнім осмисленням музичного тексту.

Особливості використання творів циклу в курсі загального фортепіано у фахових музичних коледжах. Дисципліну «загальне фортепіано» у музичних коледжах вивчають студенти з різним рівнем попередньої фортепіанної підготовки, набутої до вступу. Збірка адресована насамперед тим студентам, які вже володіють навичками гри на фортепіано на рівні, що відповідає завданням і компетентностям елементарного підрівня початкової мистецької освіти. З розрахунком на потреби студентів класу загального фортепіано, більшість творів збірки мають невеликий обсяг,

лаконічну форму та не перевантажені складними технічними прийомами. Усі твори циклу мають концертну спрямованість, що дає змогу викладачам використовувати поліфонічну складову програми як репертуар для виступів на заходах різного рівня.

З огляду на поєднання педагогічної доступності, конструктивної продуманості та жанрово-образної різноманітності, цикл може бути використаний не лише в індивідуальному фортепіанному навчанні, а й у курсах поліфонії та аналізу музичних форм у фахових музичних коледжах і закладах вищої музичної освіти. У цьому сенсі збірка має як практичну виконавсько-дидактичну цінність, так і навчально-аналітичний потенціал.

Посилання на відеозапис циклу на платформі YouTube:
https://www.youtube.com/watch?v=-kqPxKmirDE

Посилання на збірку «Фортепіанні п’єси та ансамблі»:

Прелюдія

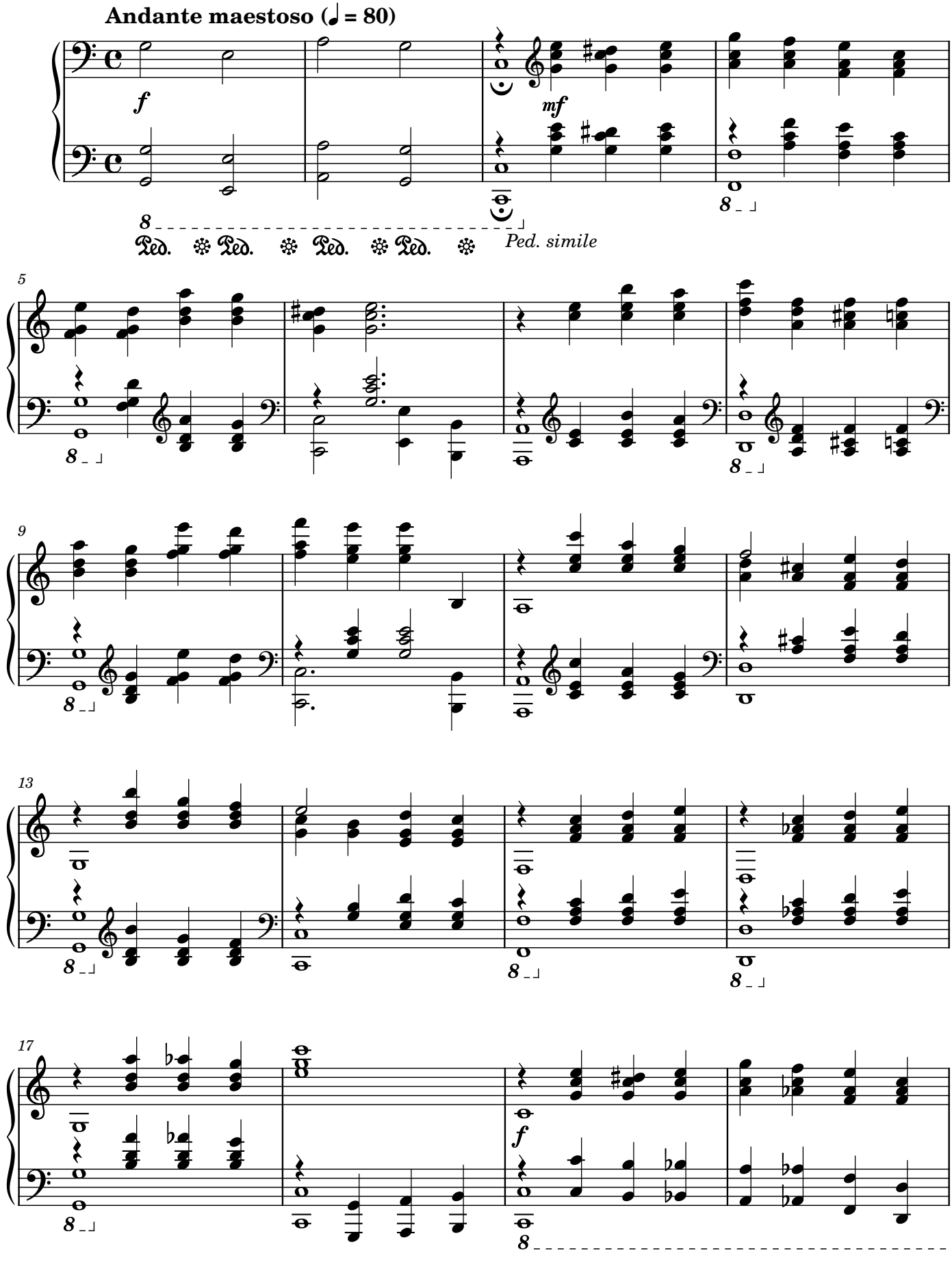

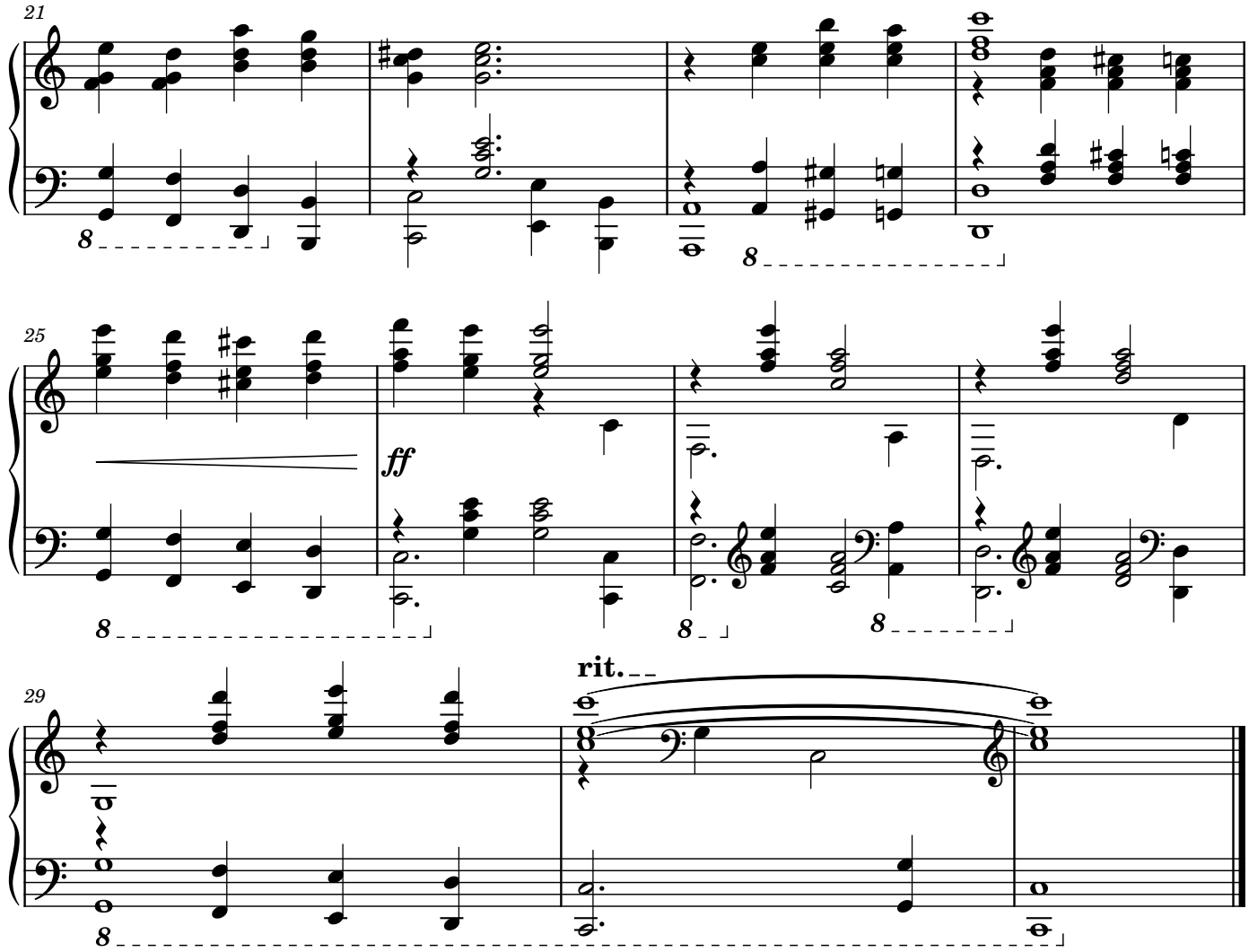

Фуга

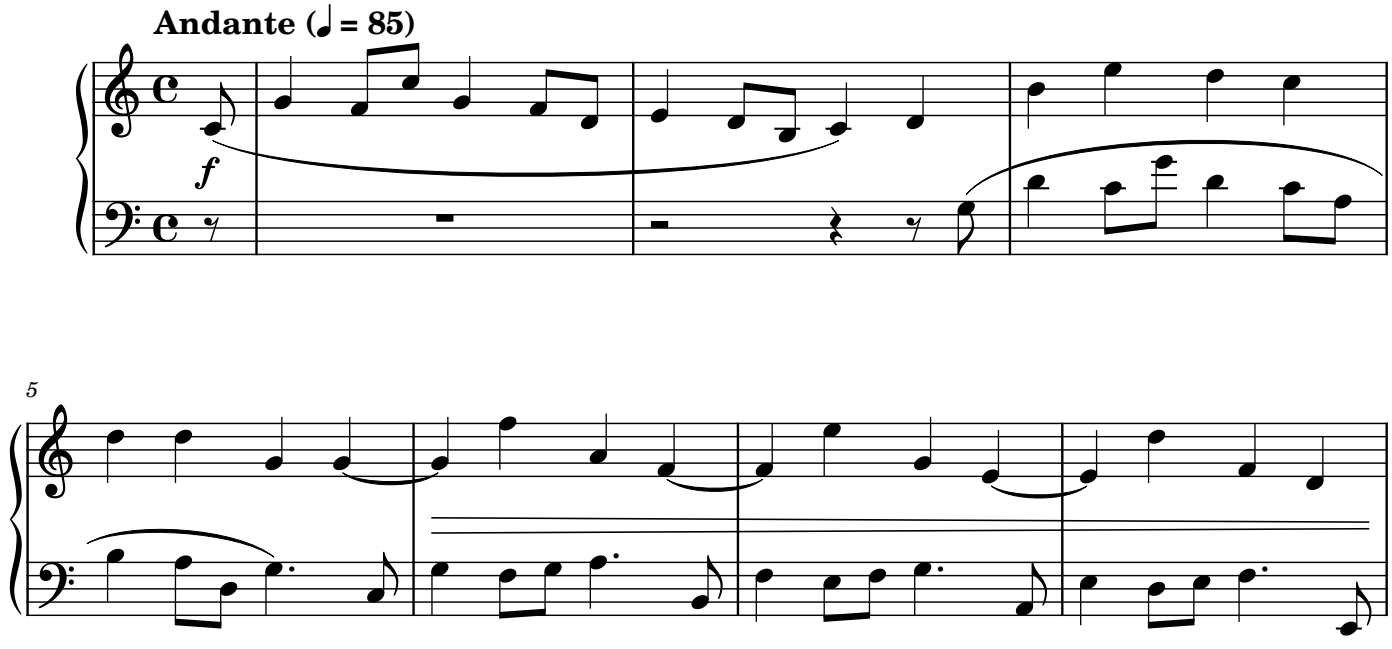

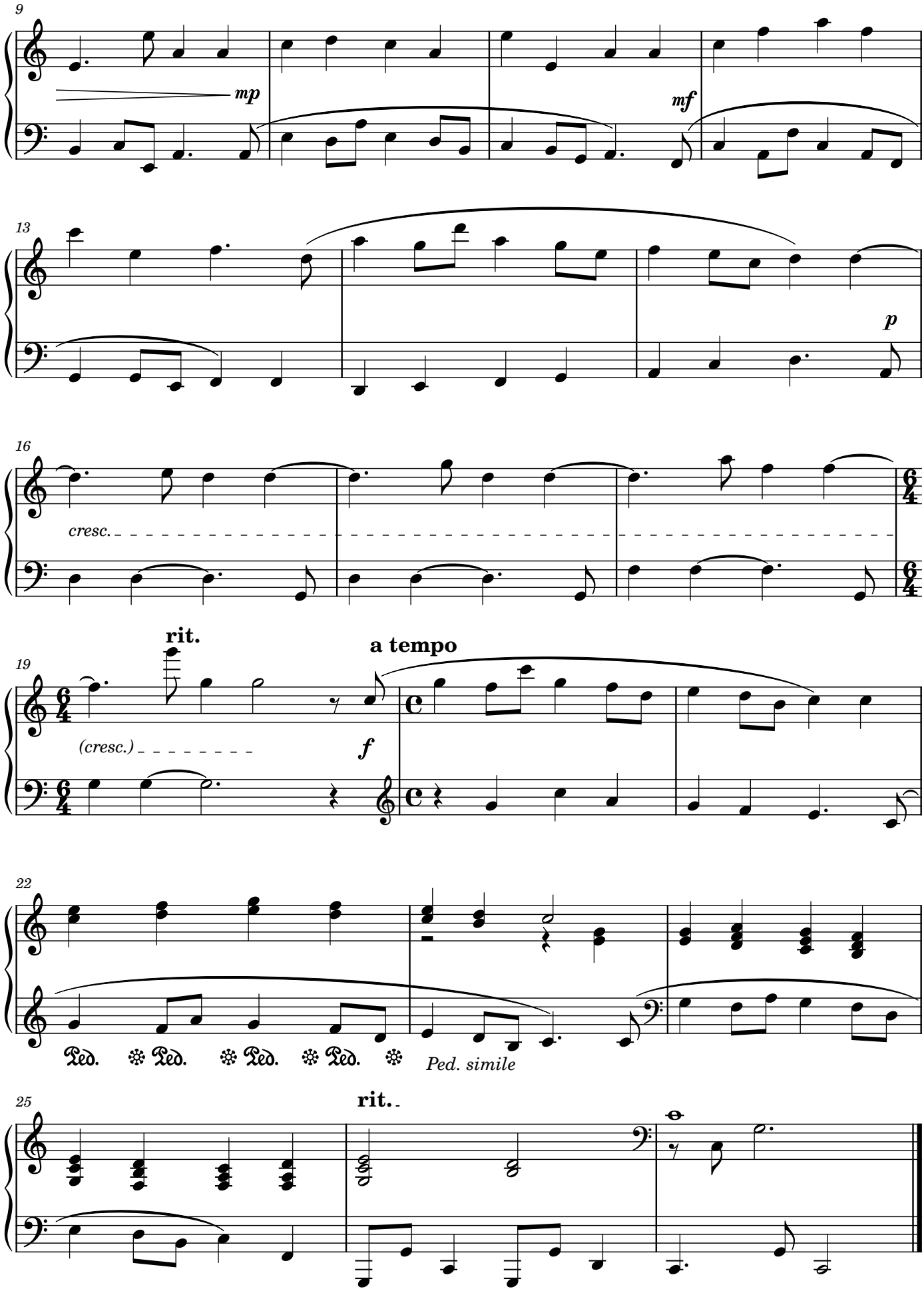
9
mp
mf
13
p
16
cresc.
19
rit.
a tempo
(cresc.)
f
22
Ped. Ped. Ped. Ped. Ped.
Ped. simile
25
rit.

Прелюдія

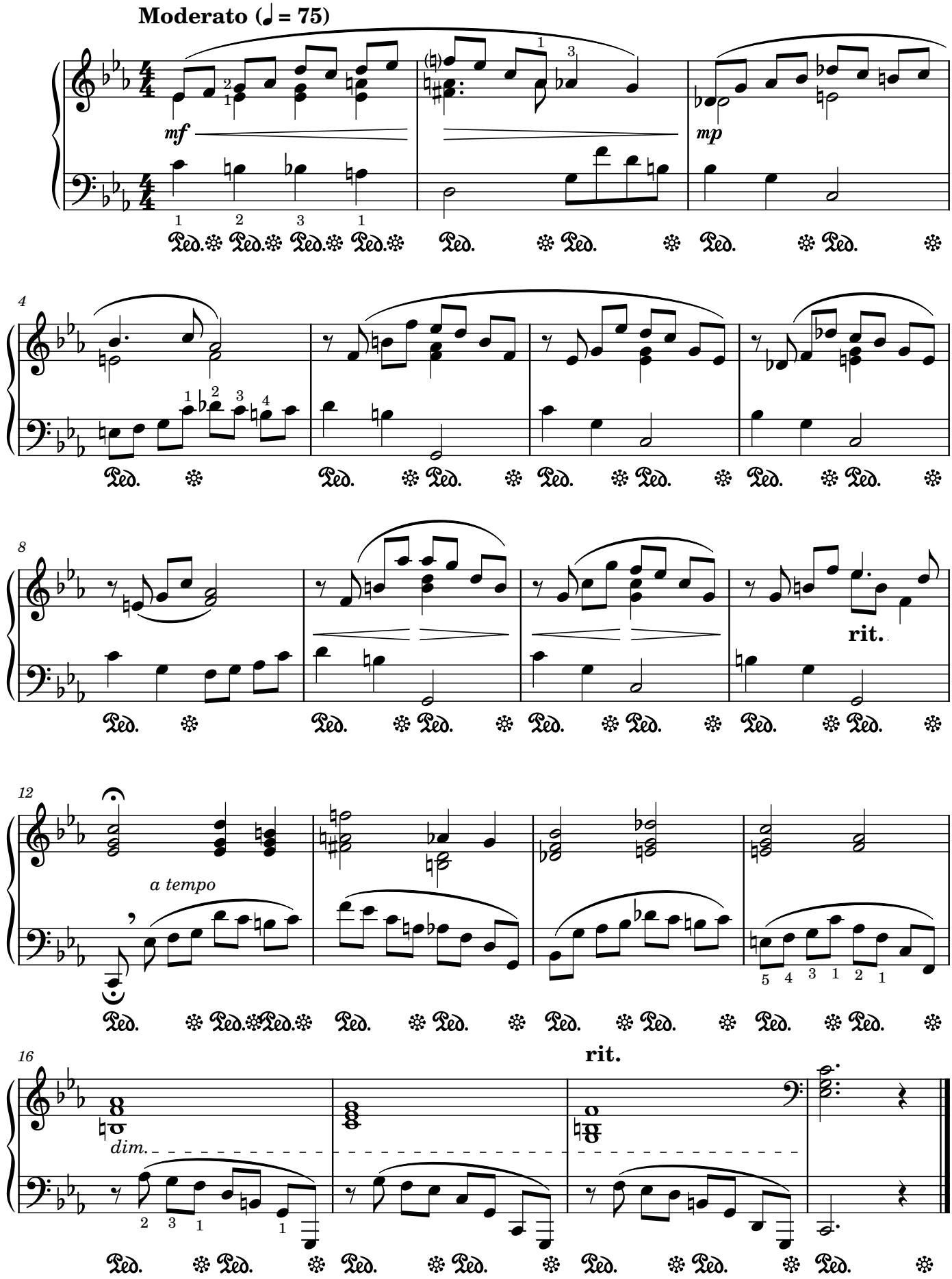

Фуга

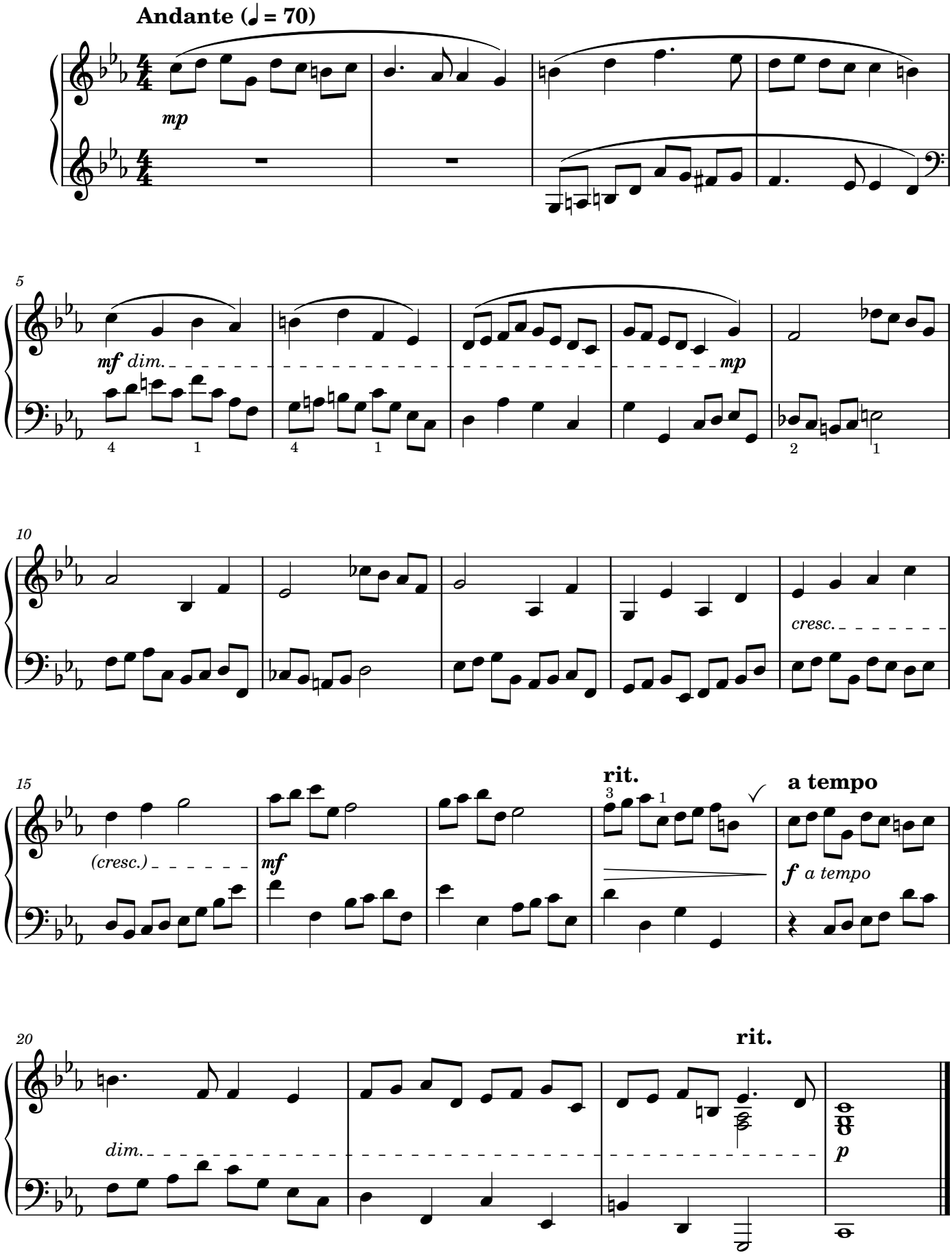
Andante (♩ = 70)
mp
5
mf dim.
mp
10
cresc.
15
(cresc.)
mf
rit.
a tempo
f a tempo
20
dim.
rit.
p

Прелюдія

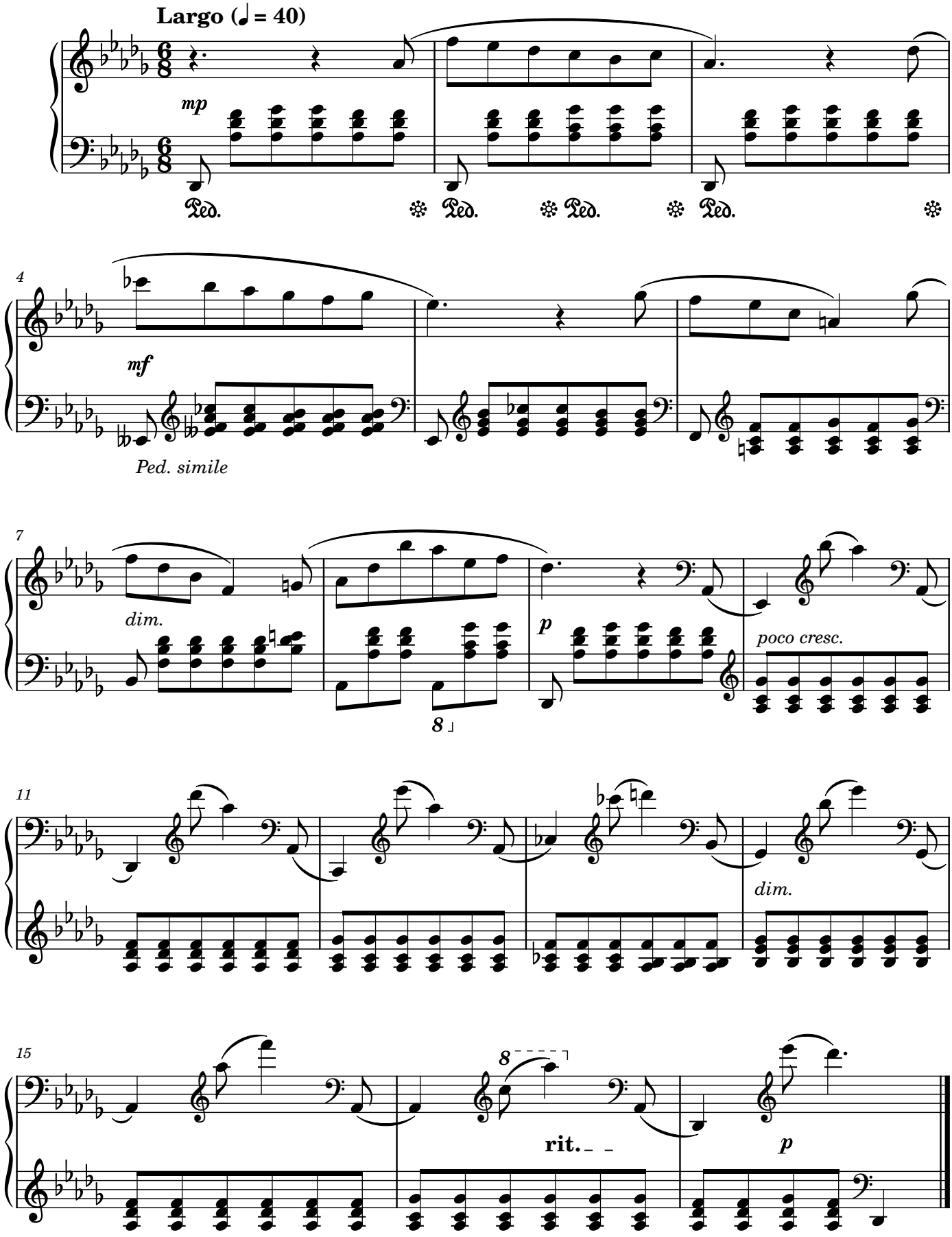
Largo (♩ = 40)
mp
Ped.
Ped.
Ped.
Ped.
4
mf
Ped. simile
7
dim.
8
p
poco cresc.
11
dim.
15
8
rit.
p

Фуга

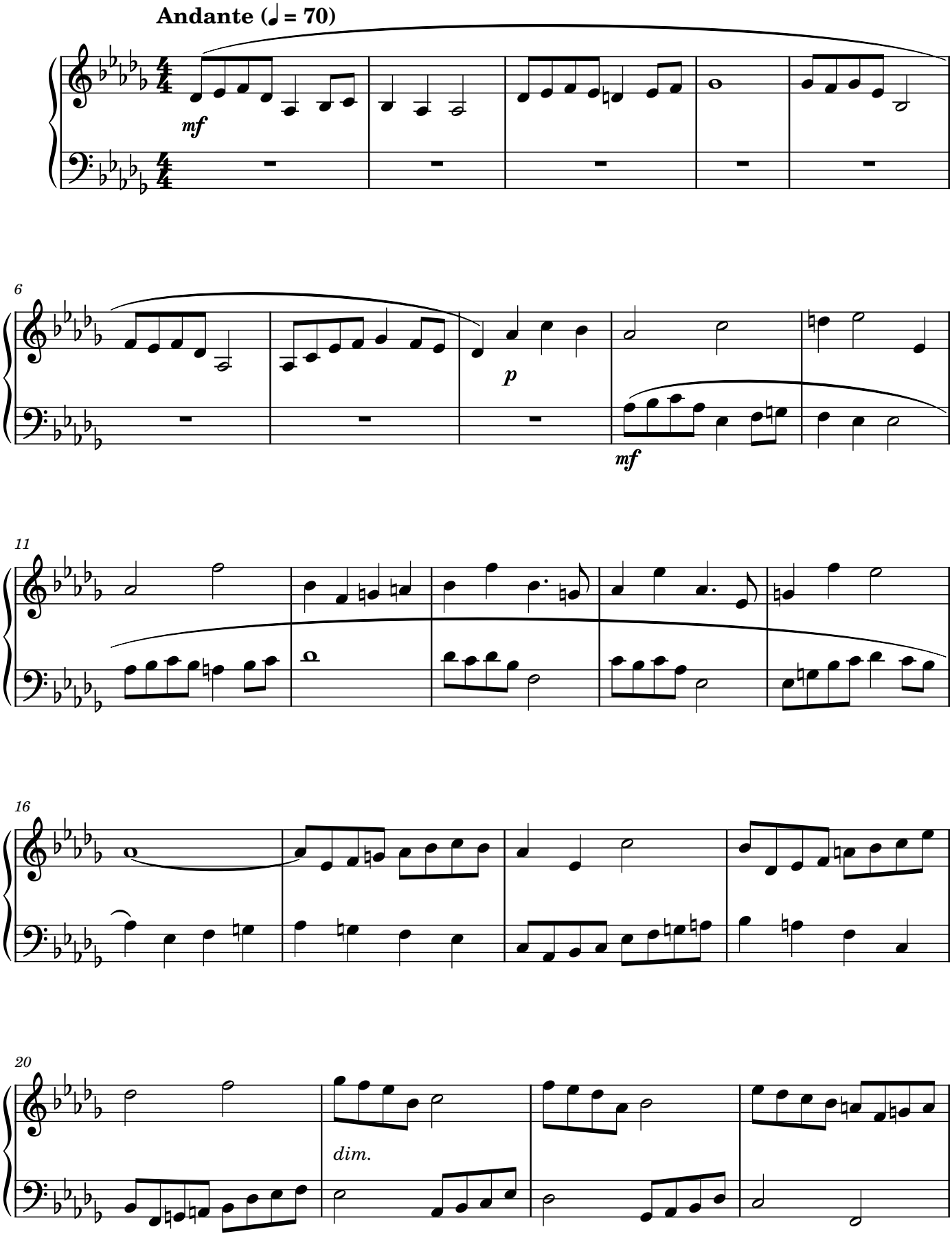

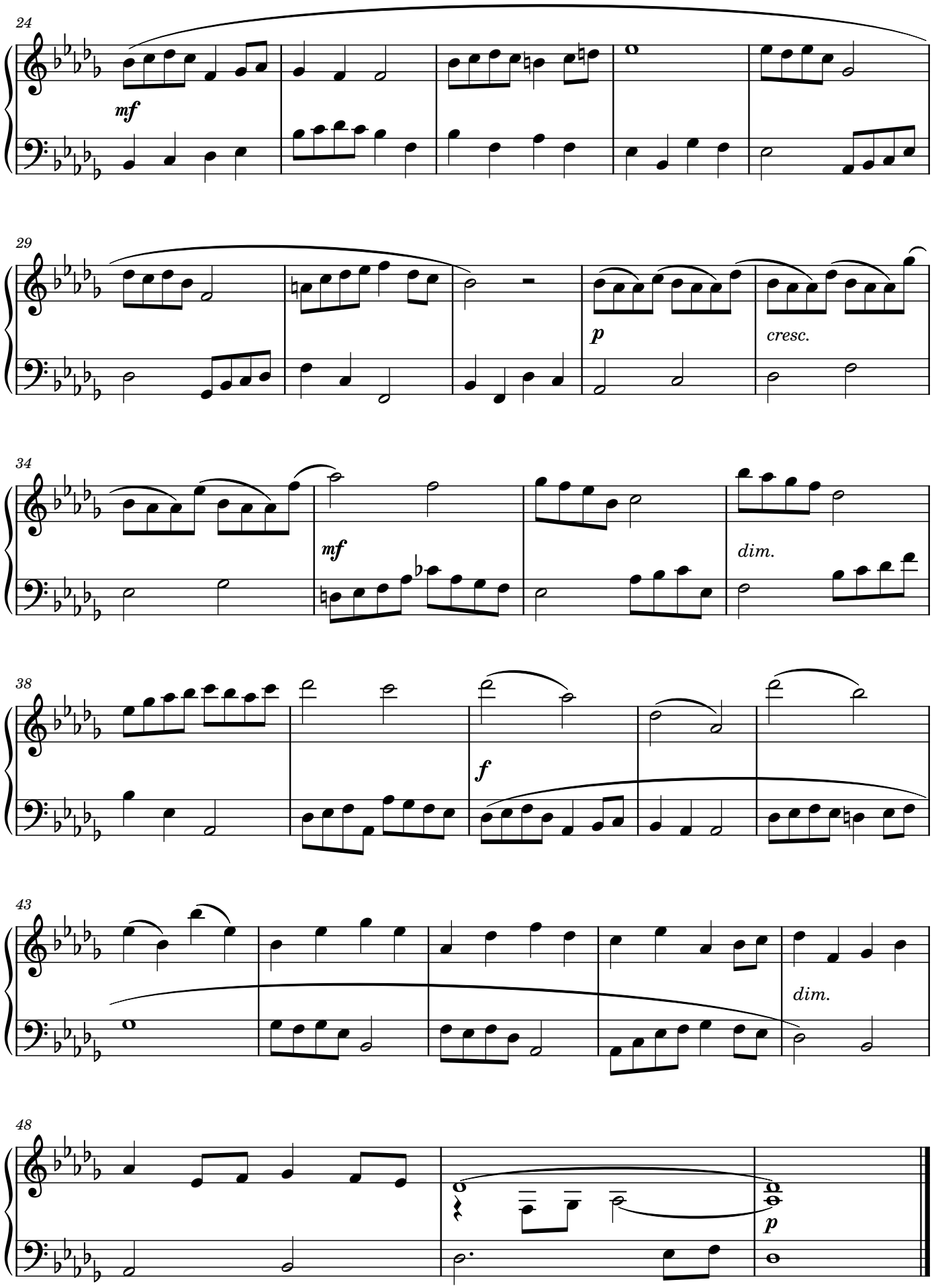
24
mf
29
p
cresc.
34
mf
dim.
38
f
43
dim.
48
p

Прелюдія

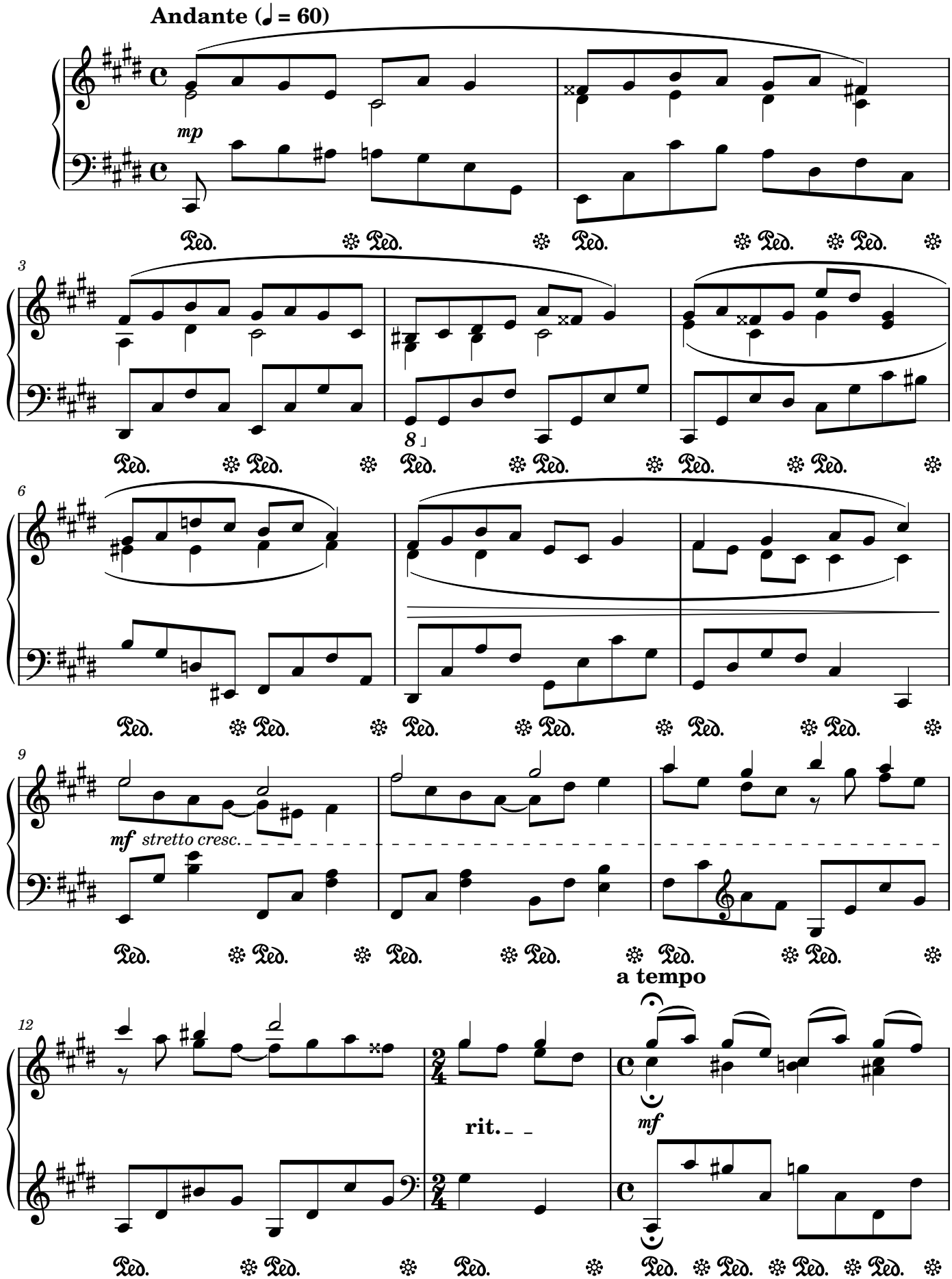

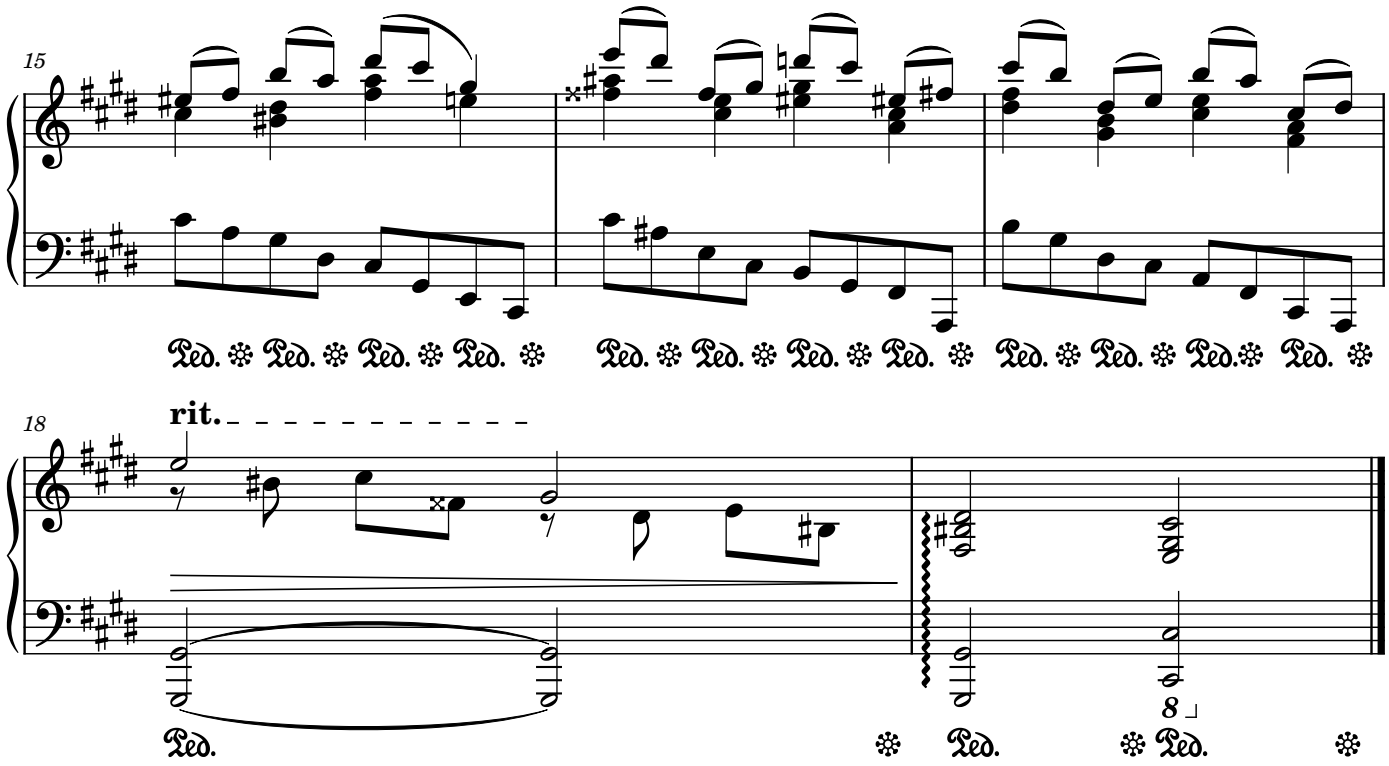
15
Ped. Ped. Ped. Ped. Ped. Ped. Ped. Ped. Ped. Ped. Ped. Ped. Ped. Ped. Ped.
18
rit.
8
Ped. Ped. Ped.

Фуга

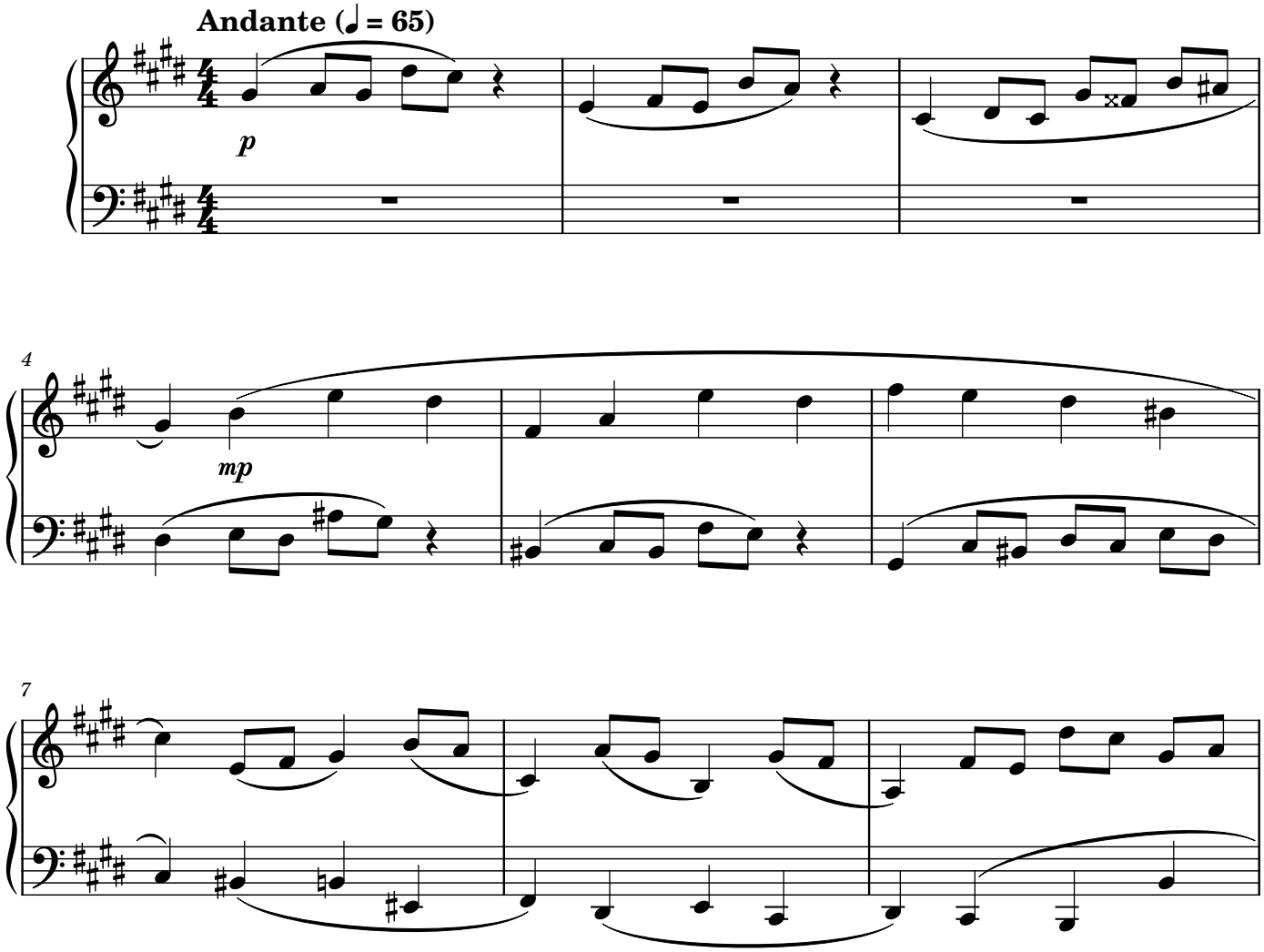
Andante (♩ = 65)
p
4
mp
7

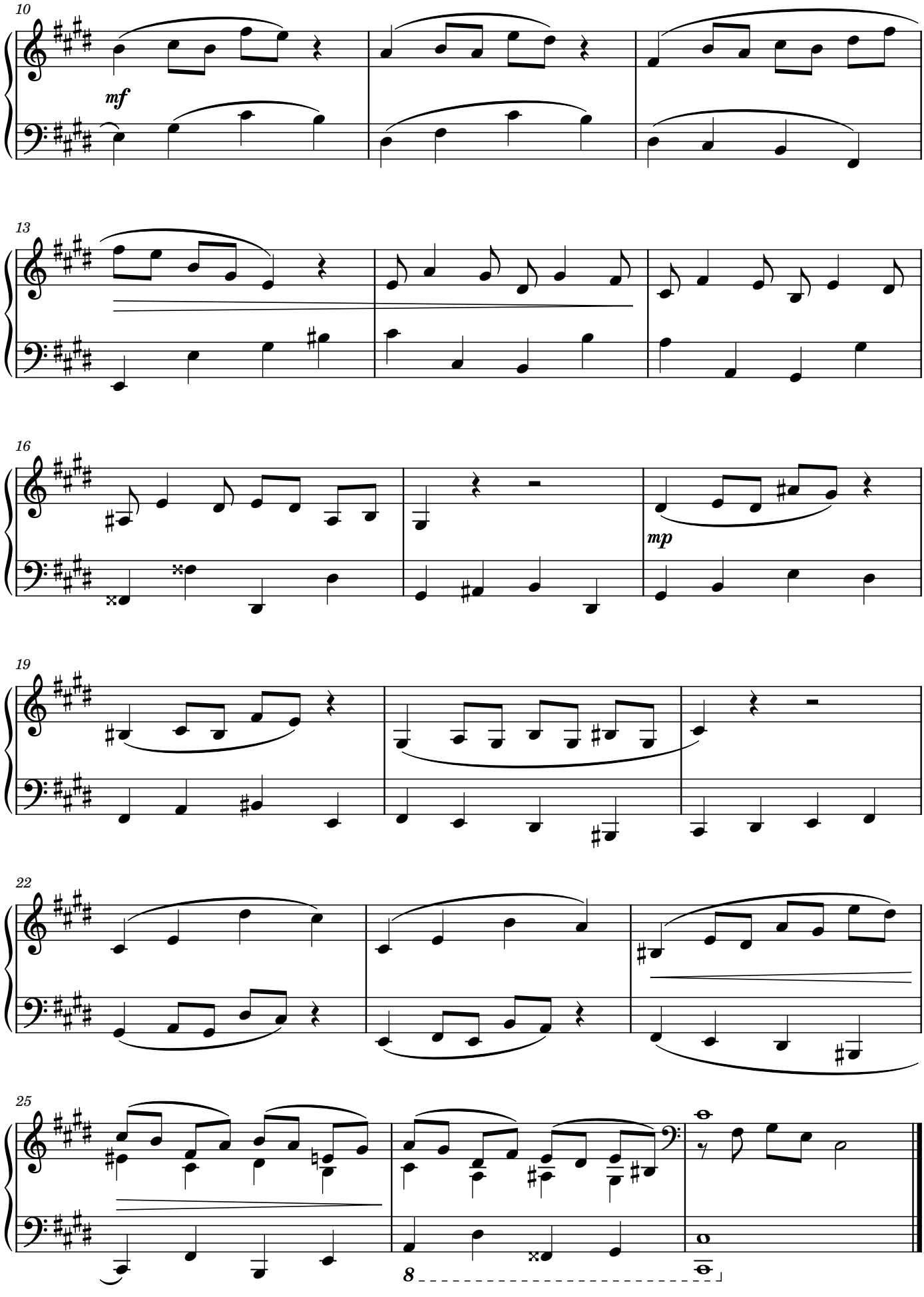
10
mf
13
16
mp
19
22
25
8

Прелюдія

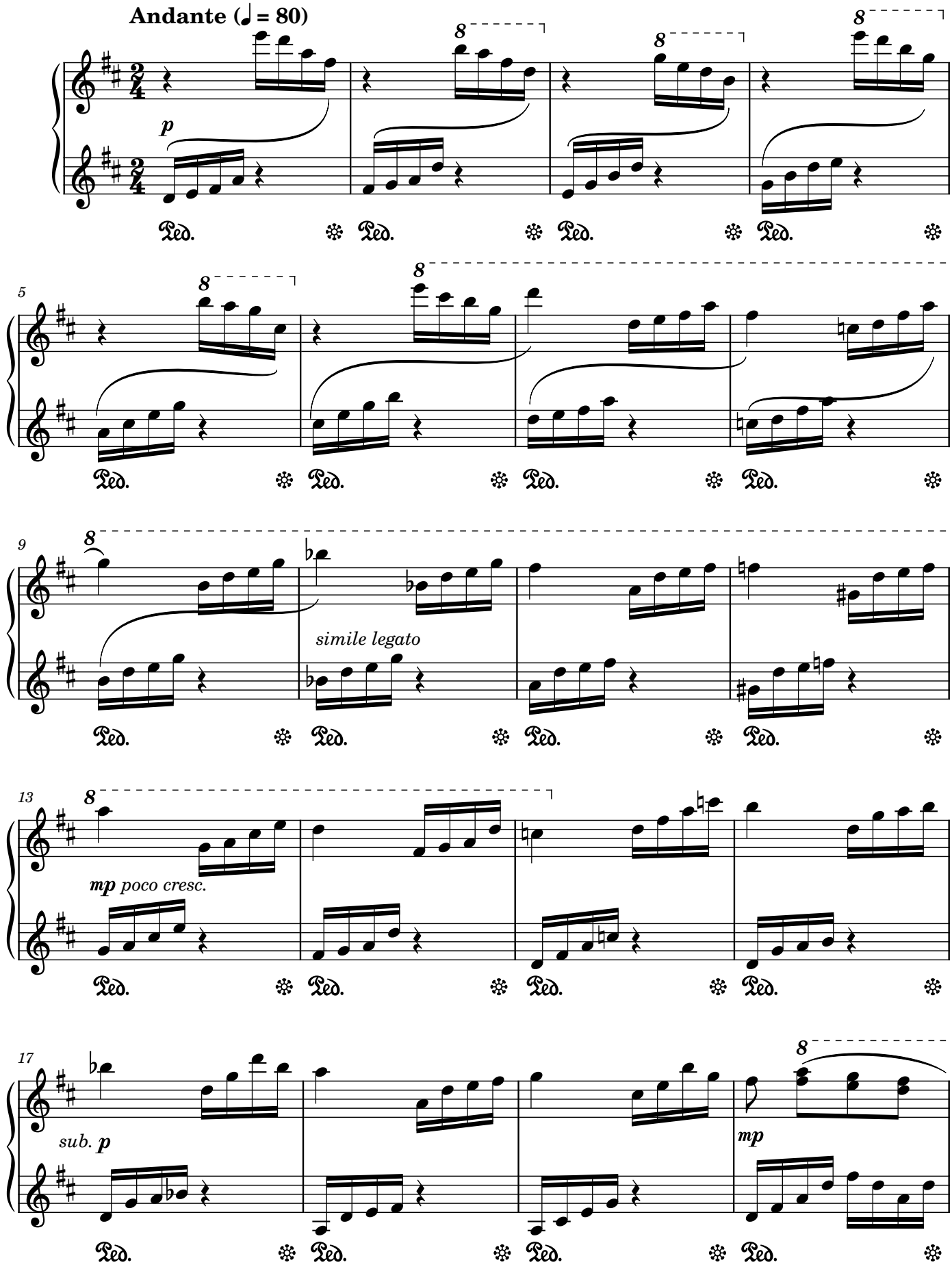

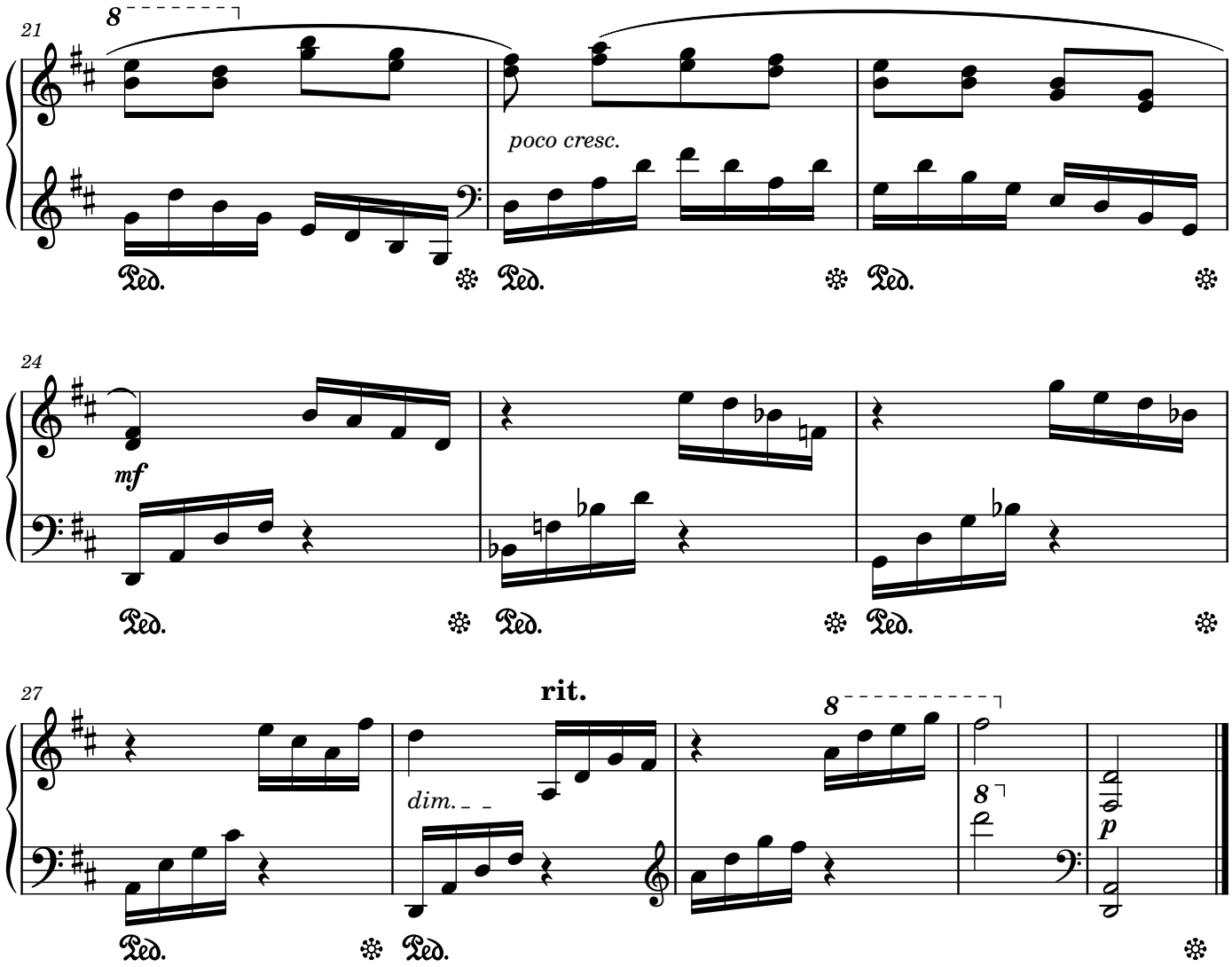

Фуга

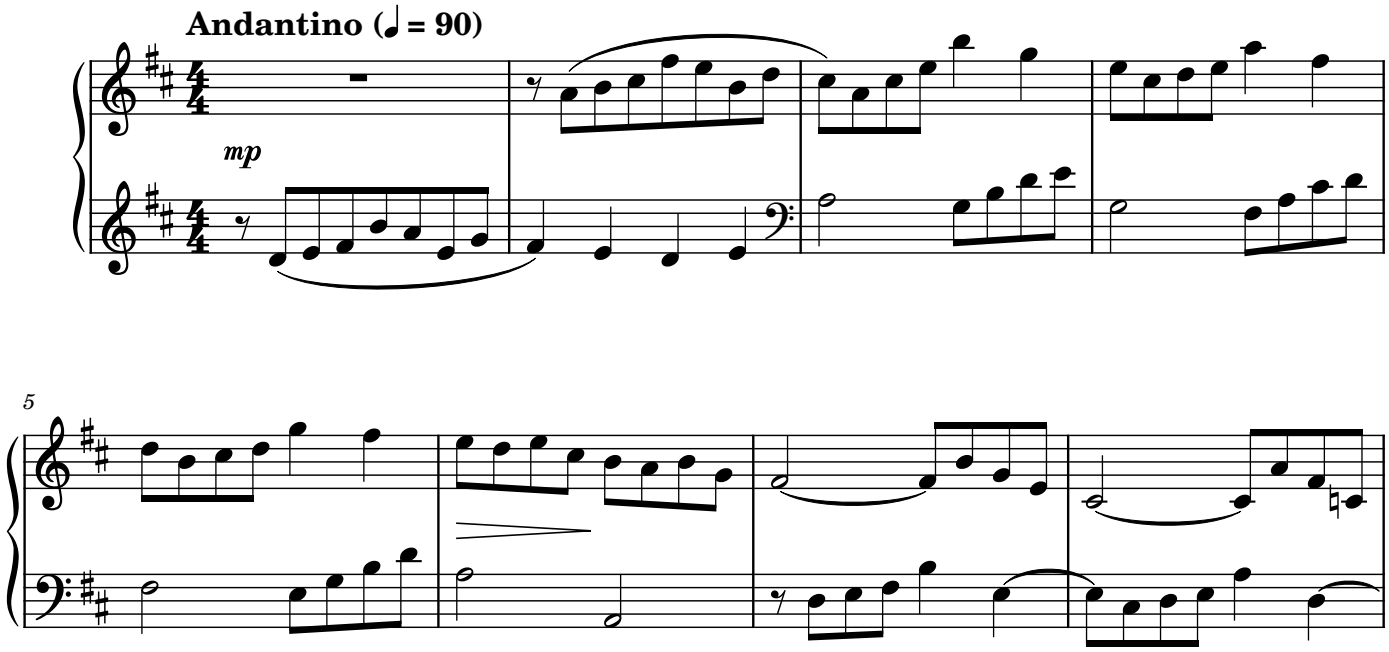

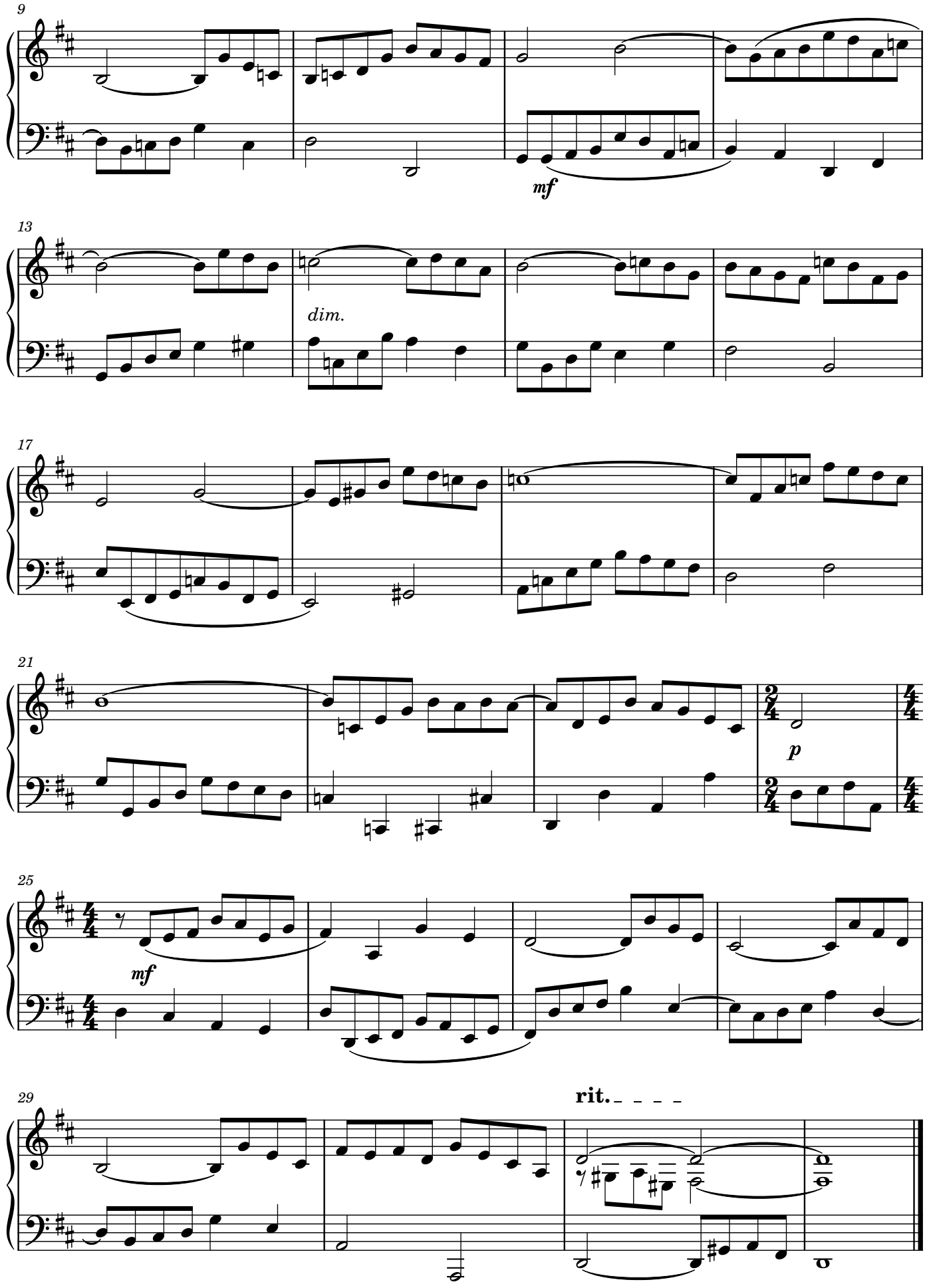
9
mf
13
dim.
17
21
p
25
mf
29
rit.

Прелюдія

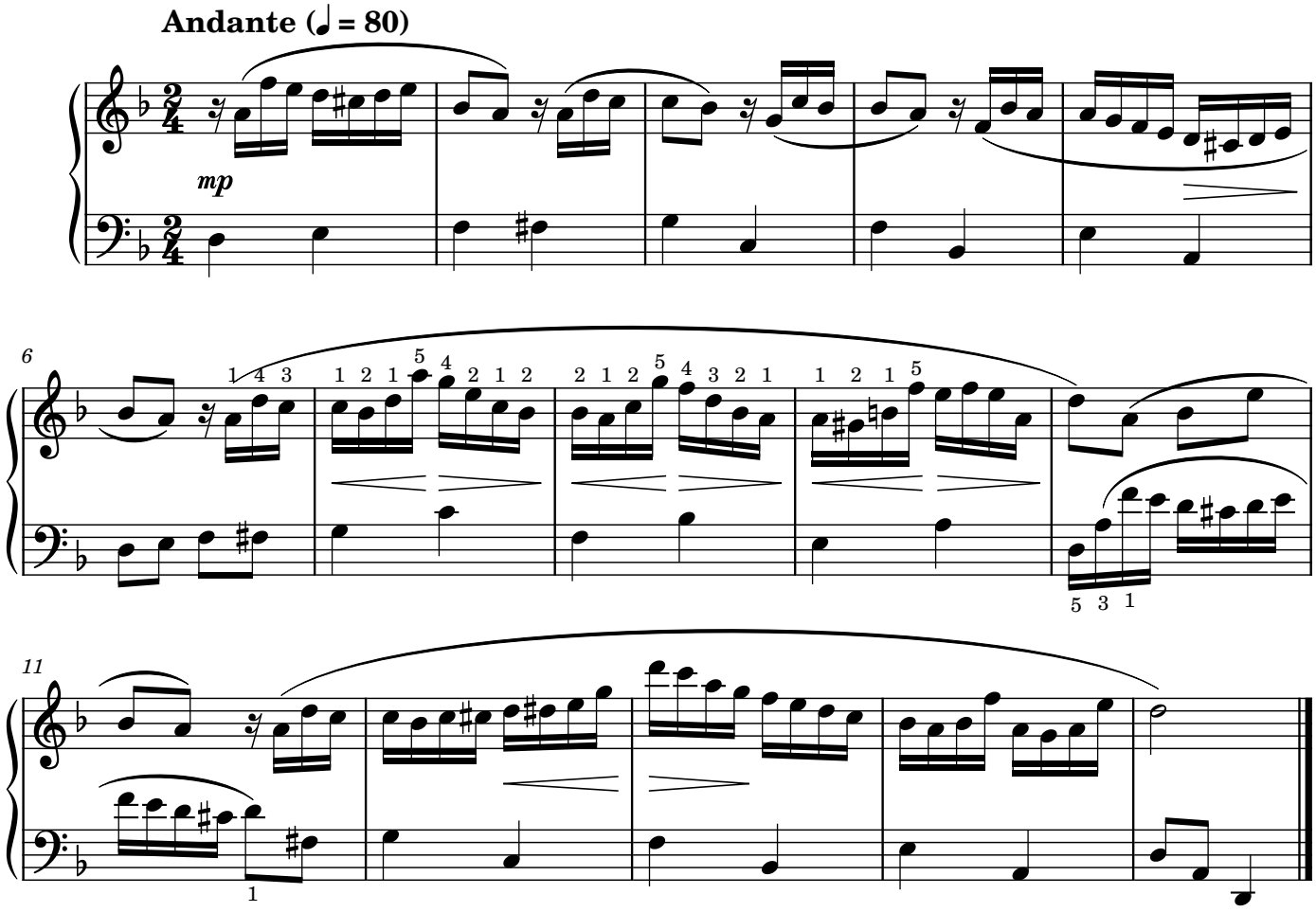

Фуга

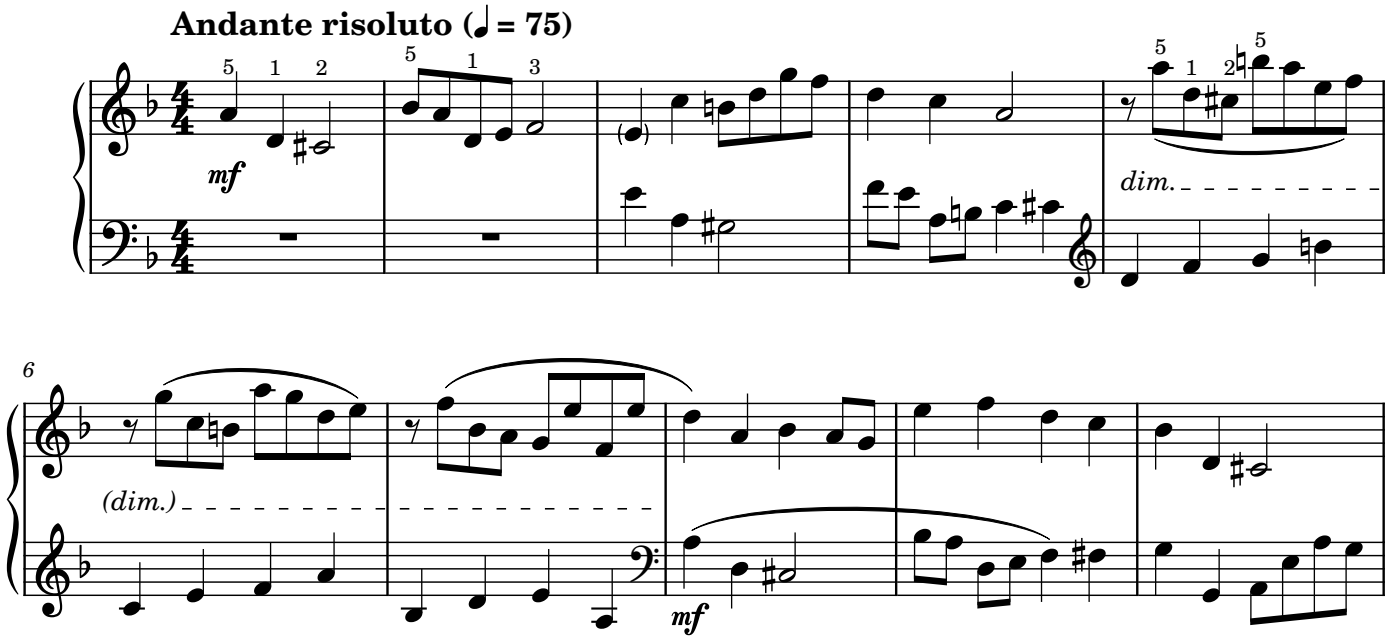

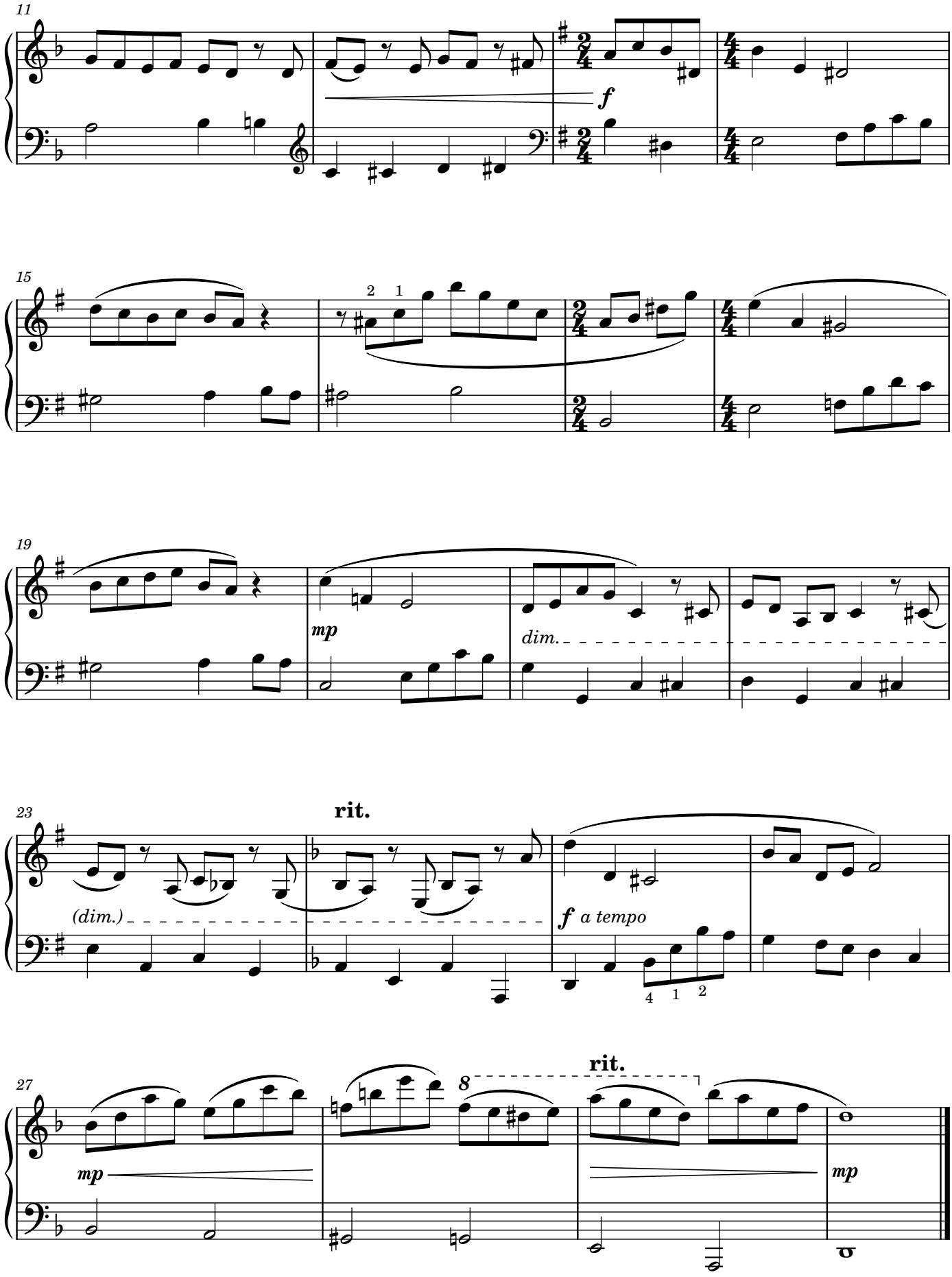
11
f
15
19
mp
dim.
23
rit.
(dim.)
f a tempo
27
8
rit.
mp
mp

Прелюдія

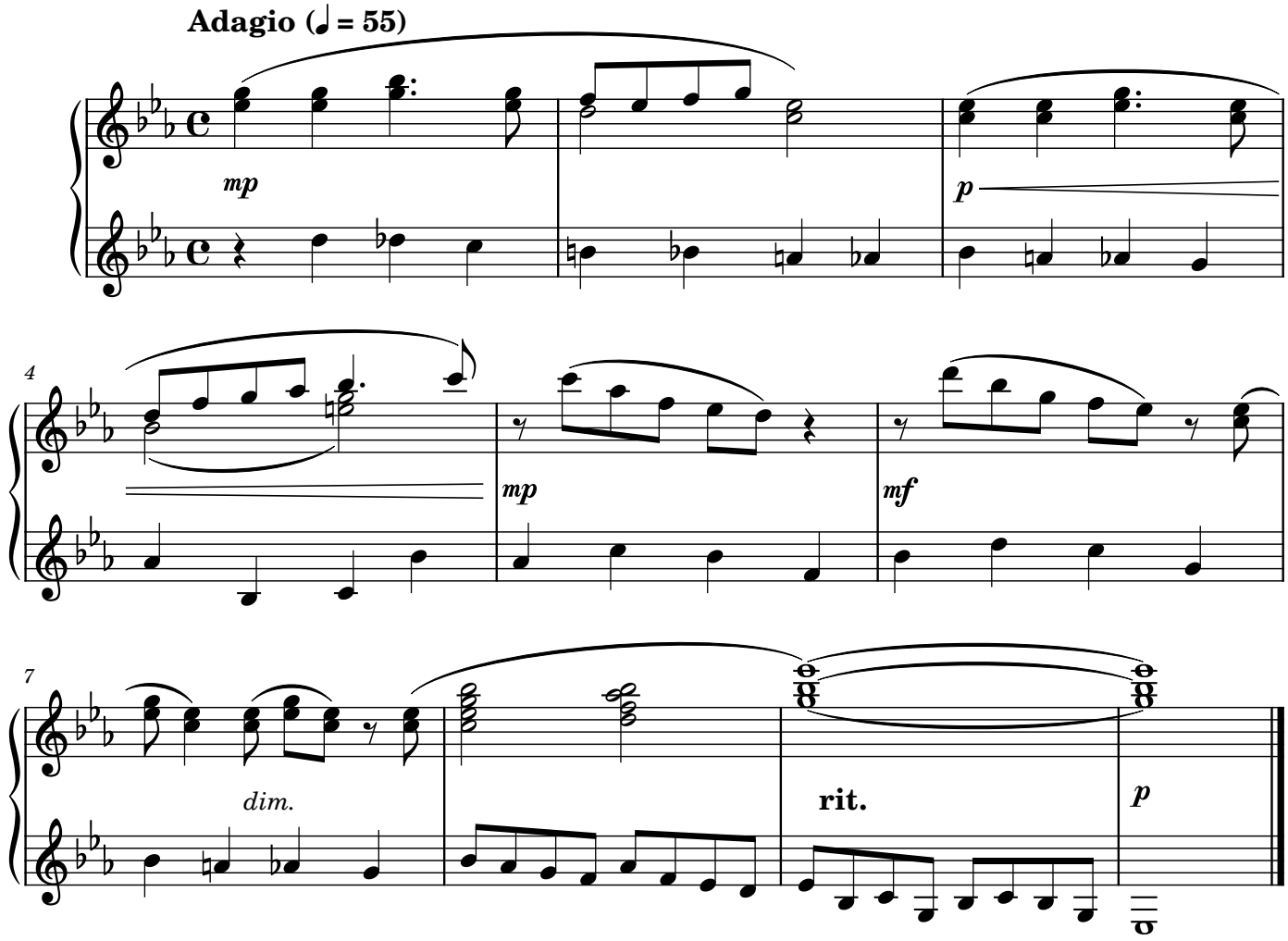

Фуга

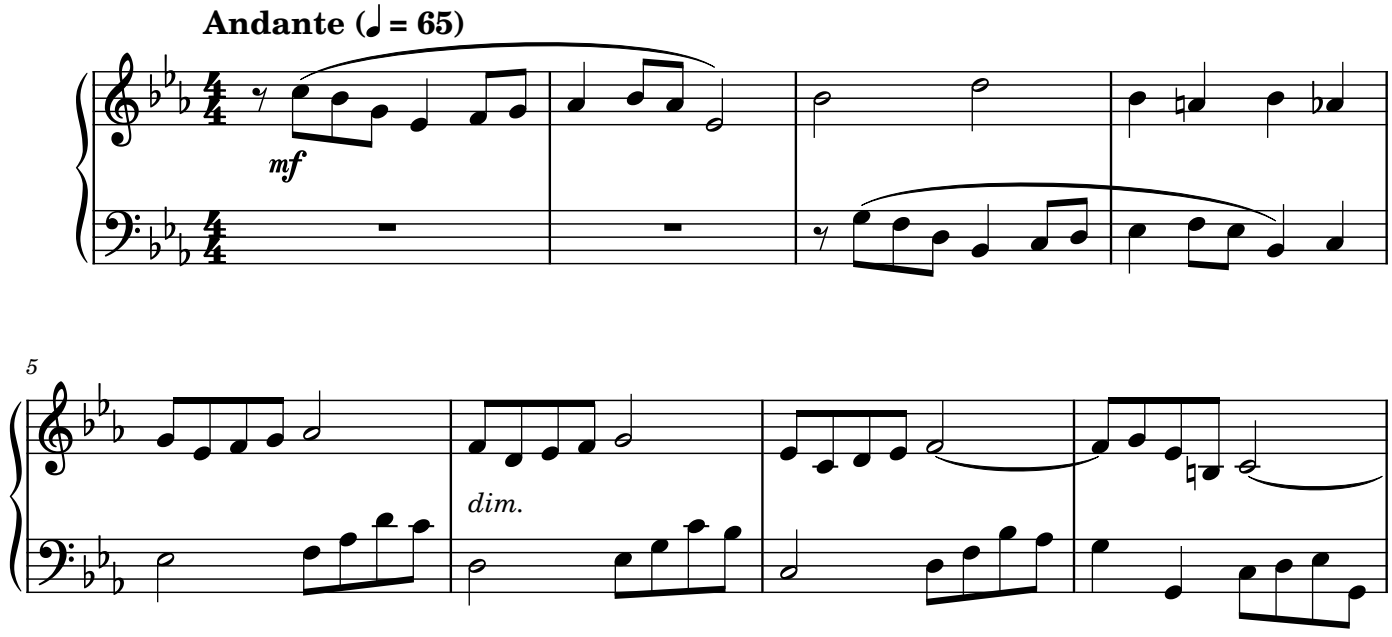

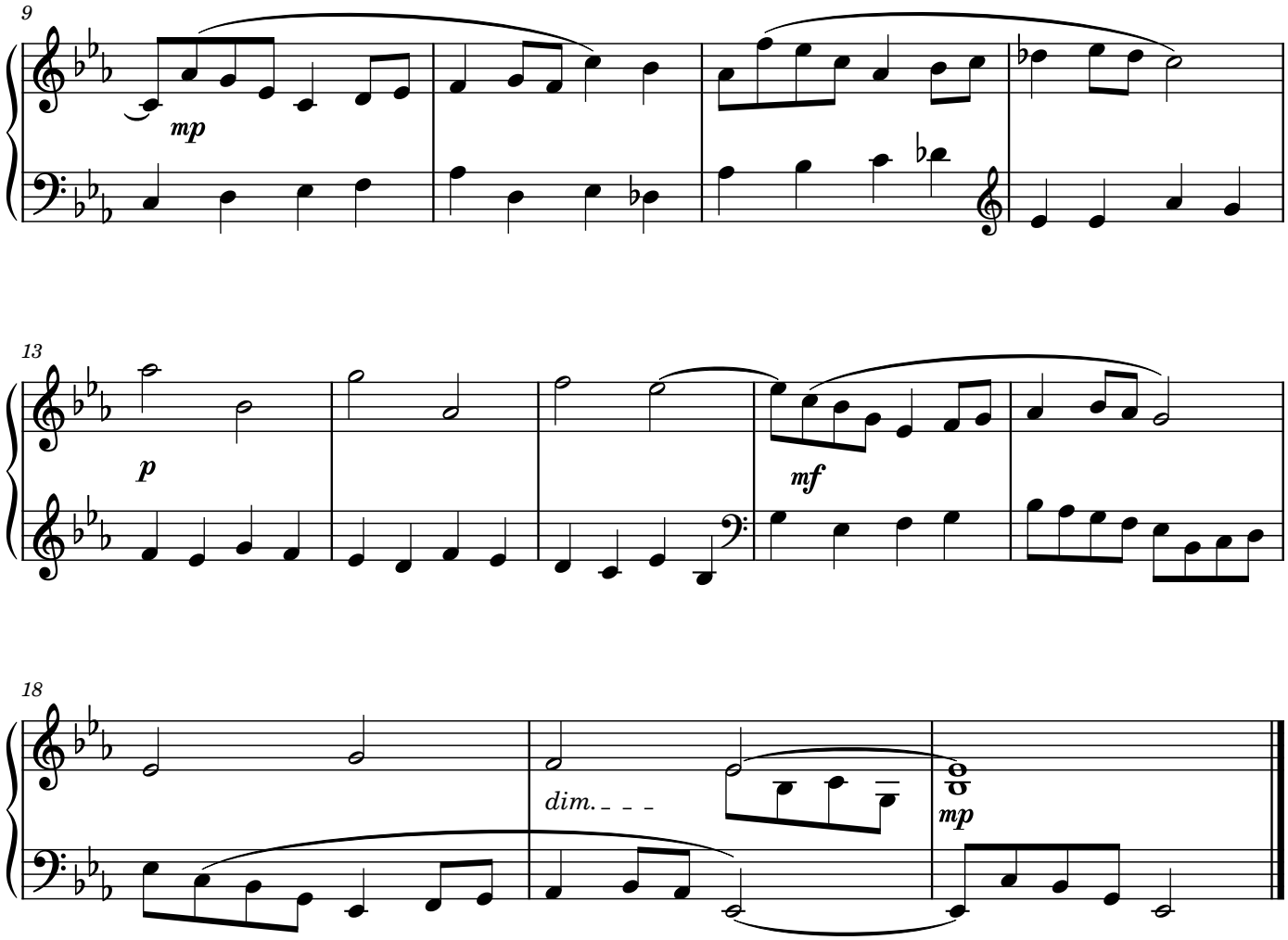

Прелюдія

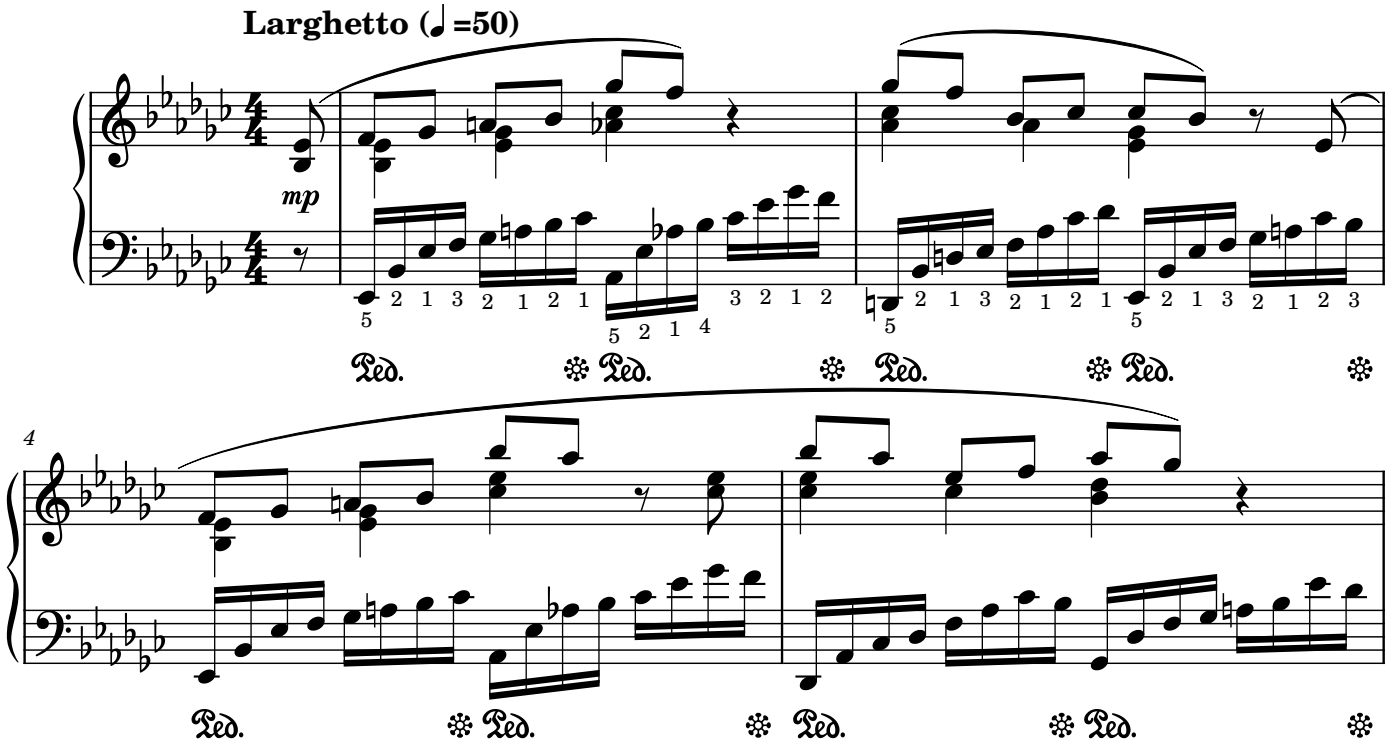

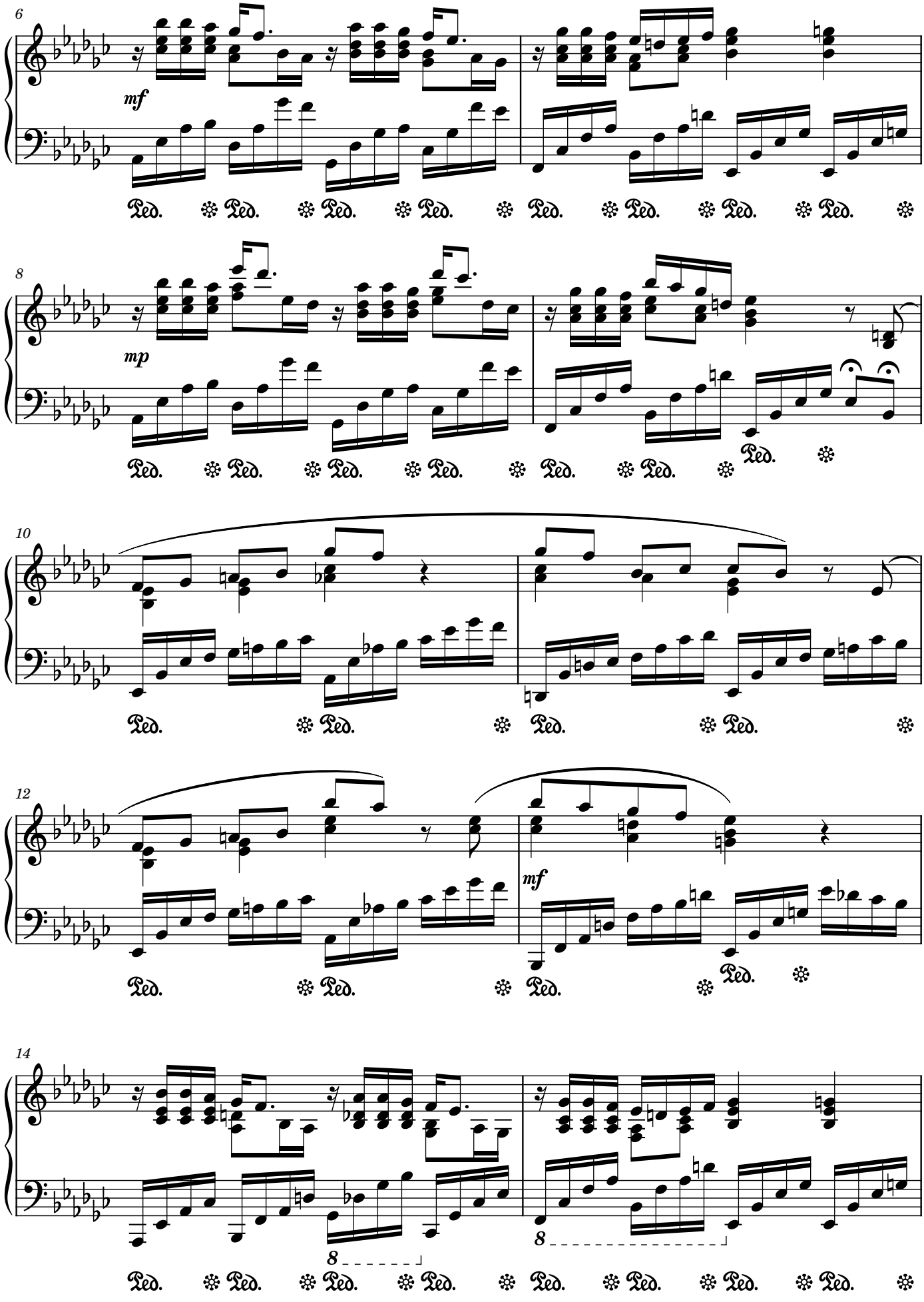
6
mf
Ped.
8
mp
Ped.
10
Ped.
12
mf
Ped.
14
8
8
Ped.

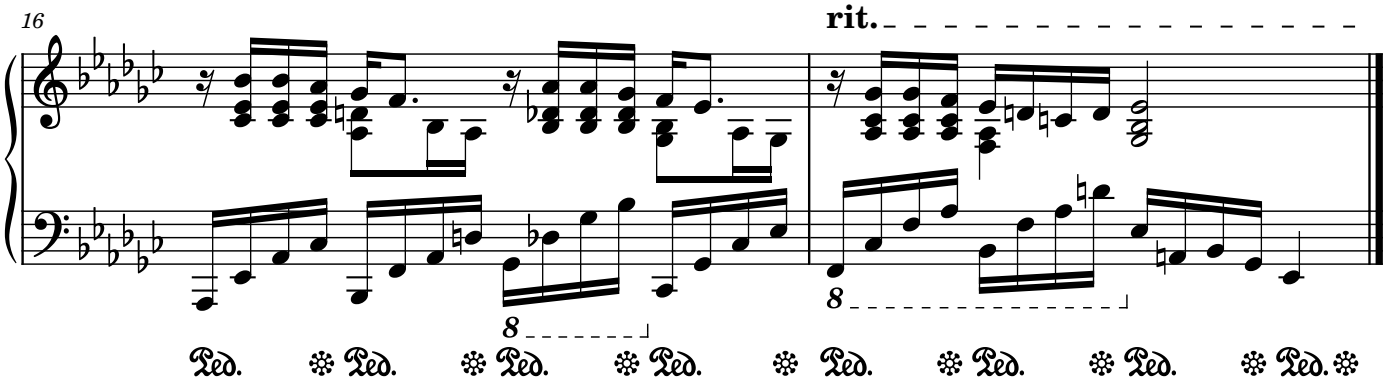
16
rit.
8
8
Ped. * Ped. * Ped. * Ped. * Ped. * Ped. * Ped. * Ped. * Ped. *

Фуга

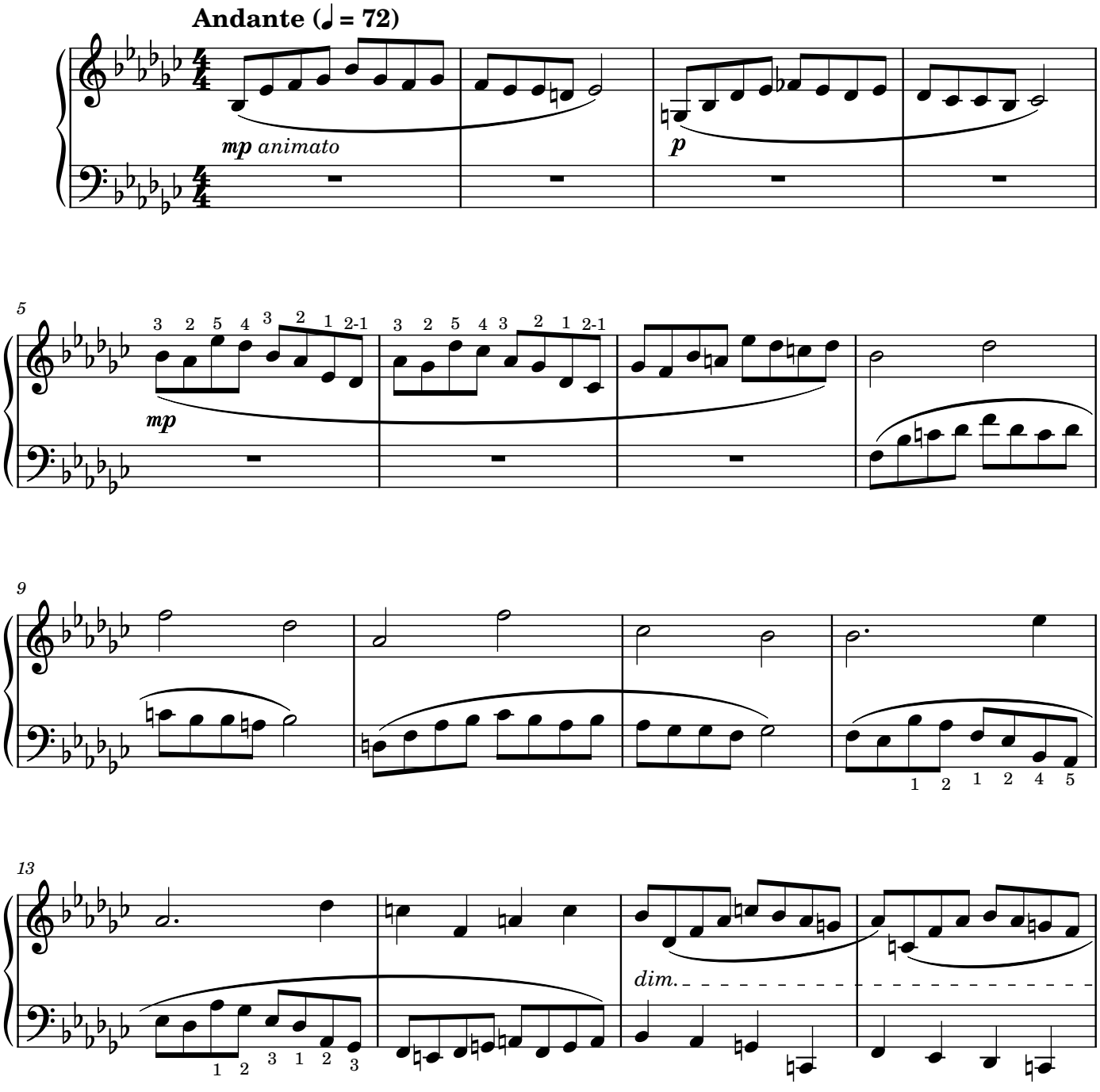
Andante (♩ = 72)
mp animato
p
5
3 2 5 4 3 2 1 2-1
mp
9
1 2 1 2 4 5
13
1 2 3 1 2 3
dim.

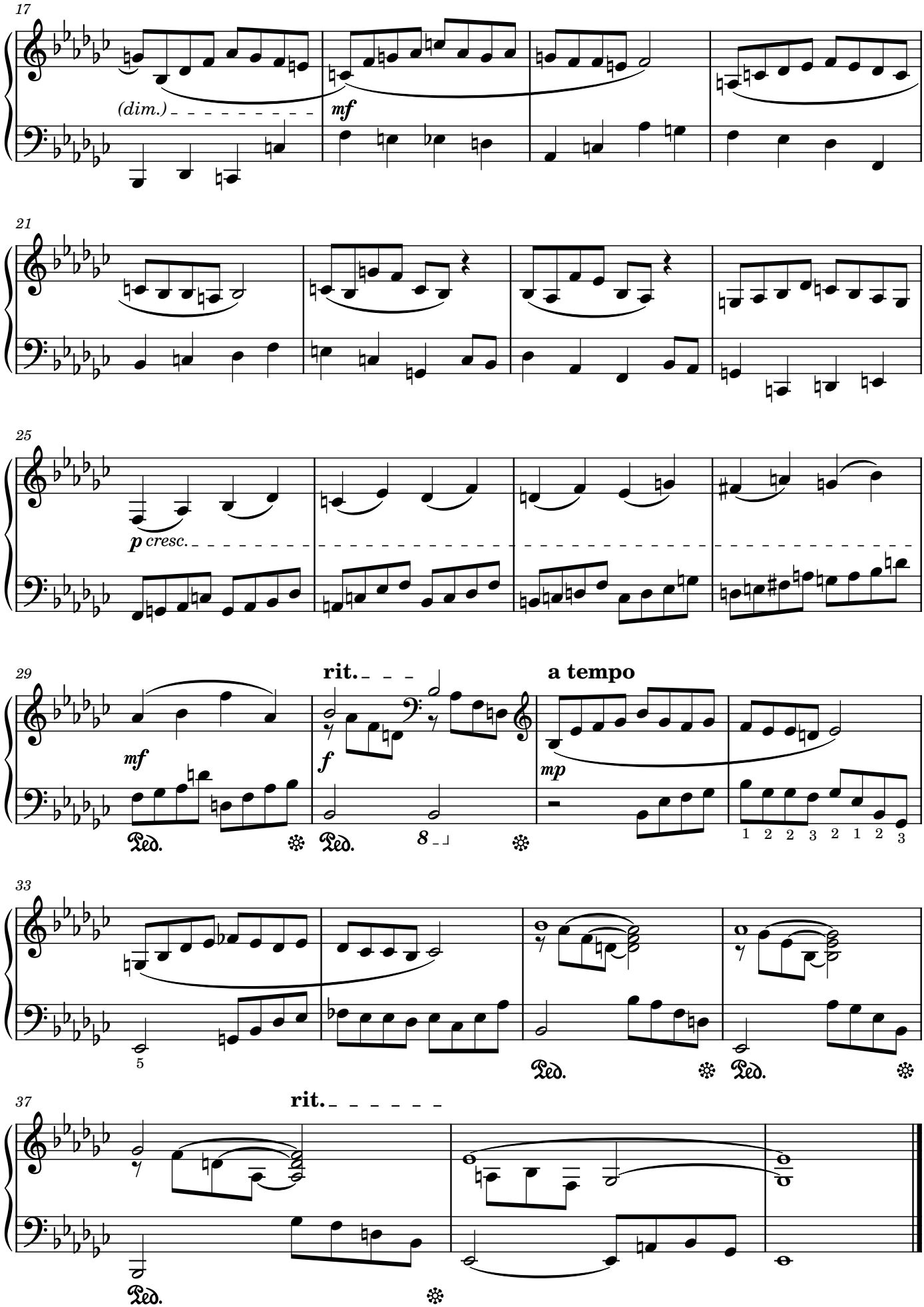
17
(dim.)
mf
21
25
p cresc.
29
rit.
a tempo
mf
f
mp
Ped.
8
1 2 2 3 2 1 2 3
33
5
Ped.
Ped.
37
rit.
Ped.

Прелюдія

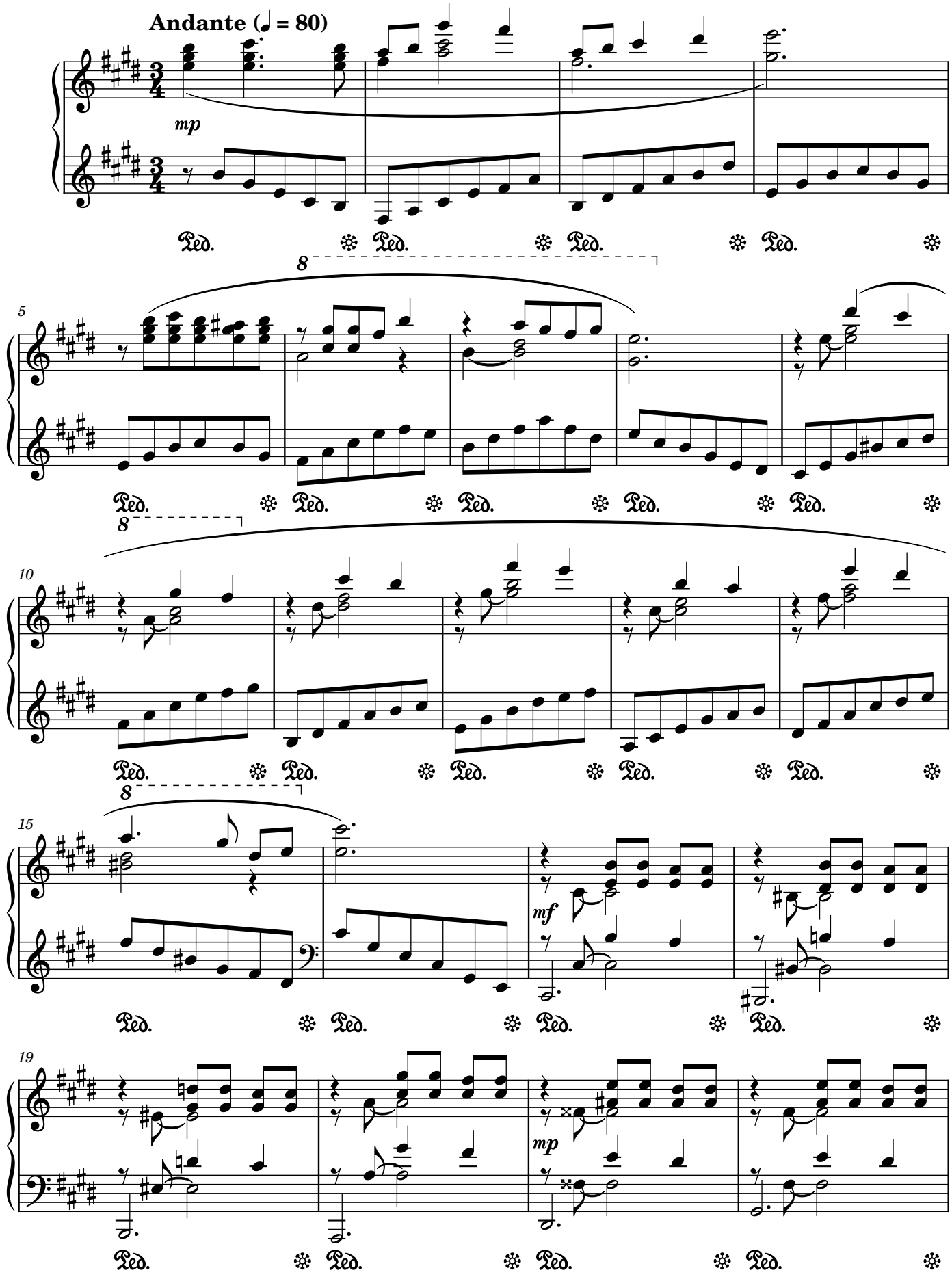

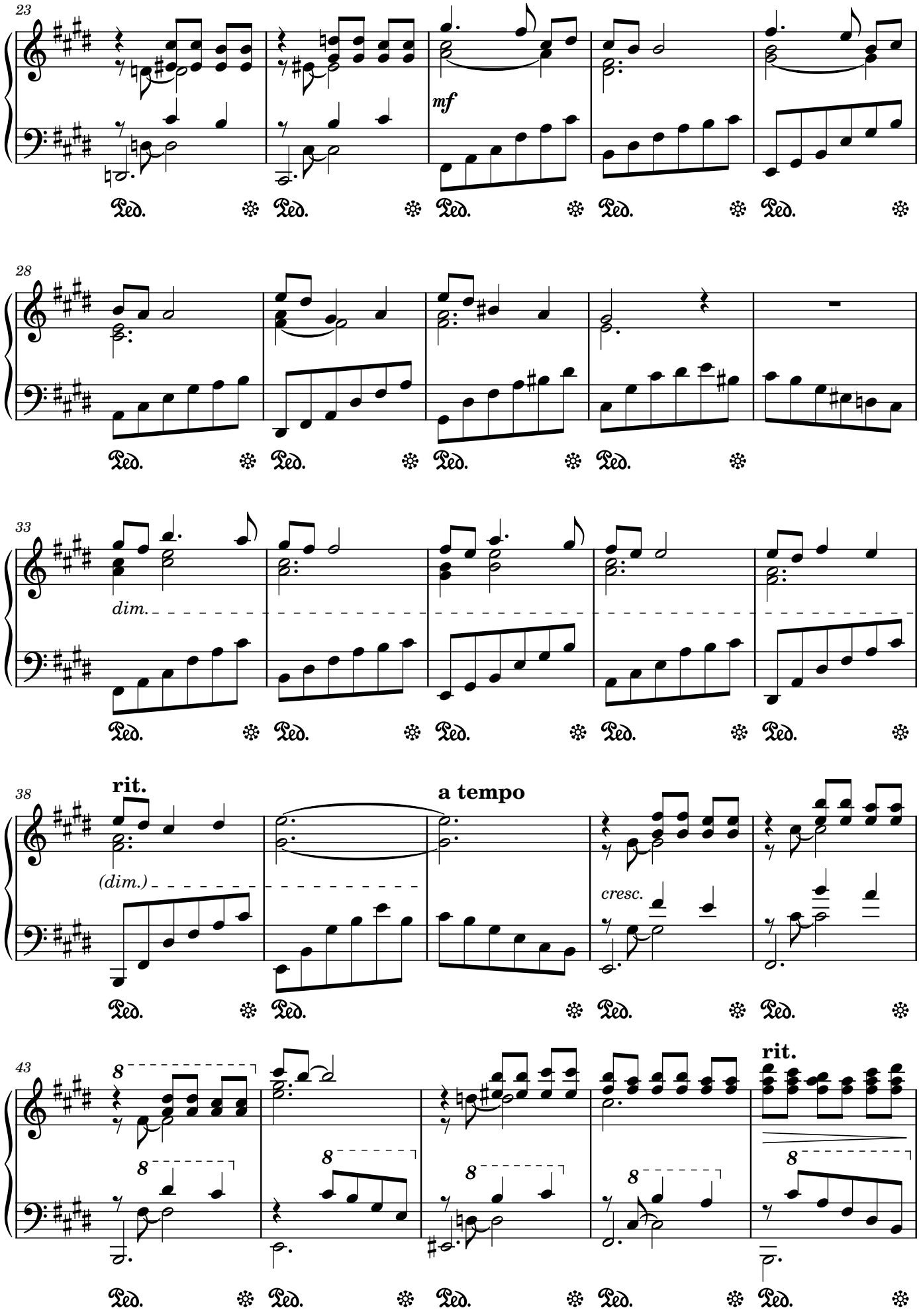
23
mf
Ped.
28
Ped.
33
dim.
Ped.
38
rit.
(dim.)
a tempo
cresc.
Ped.
43
8
rit.
Ped.

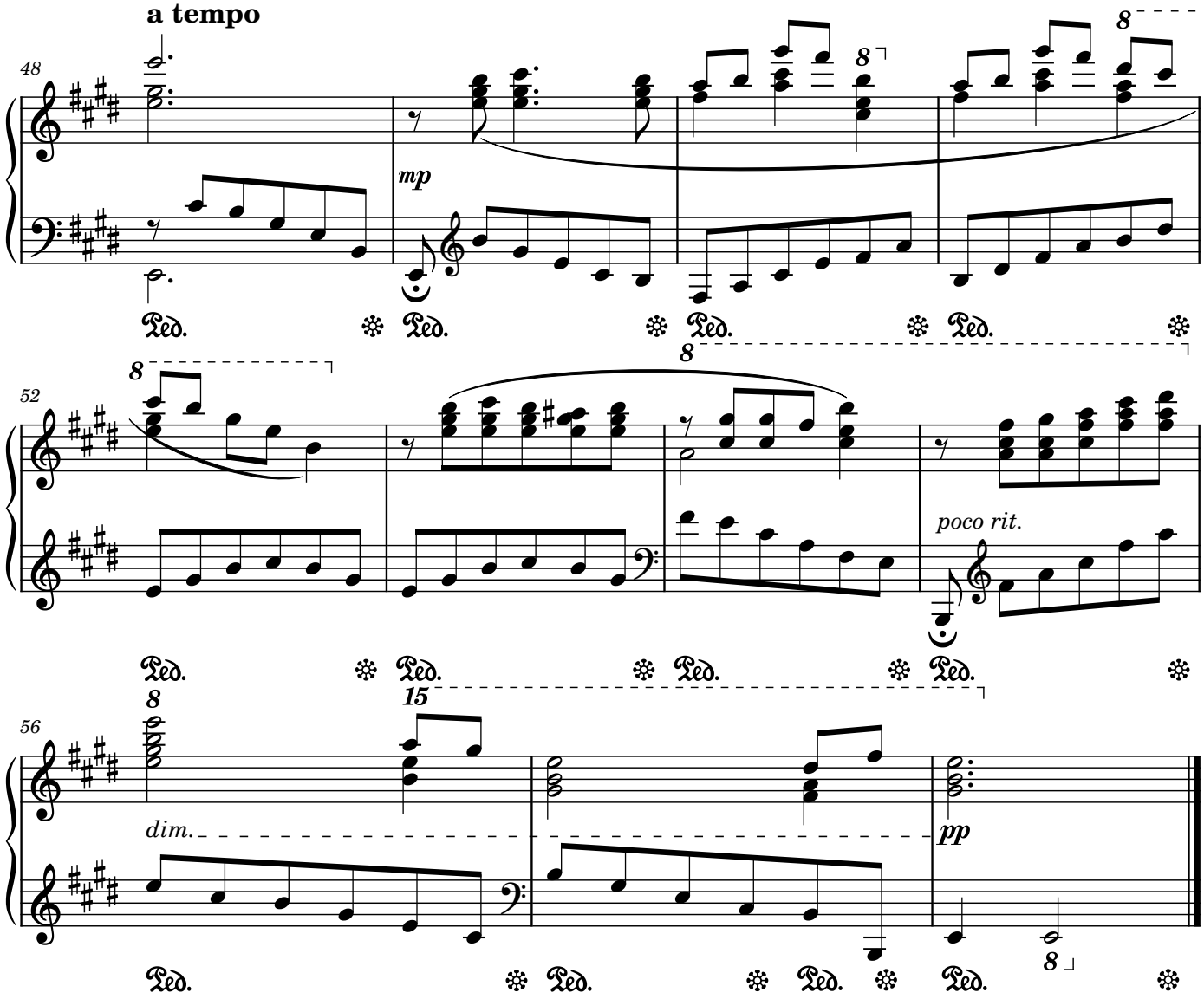

Фуга

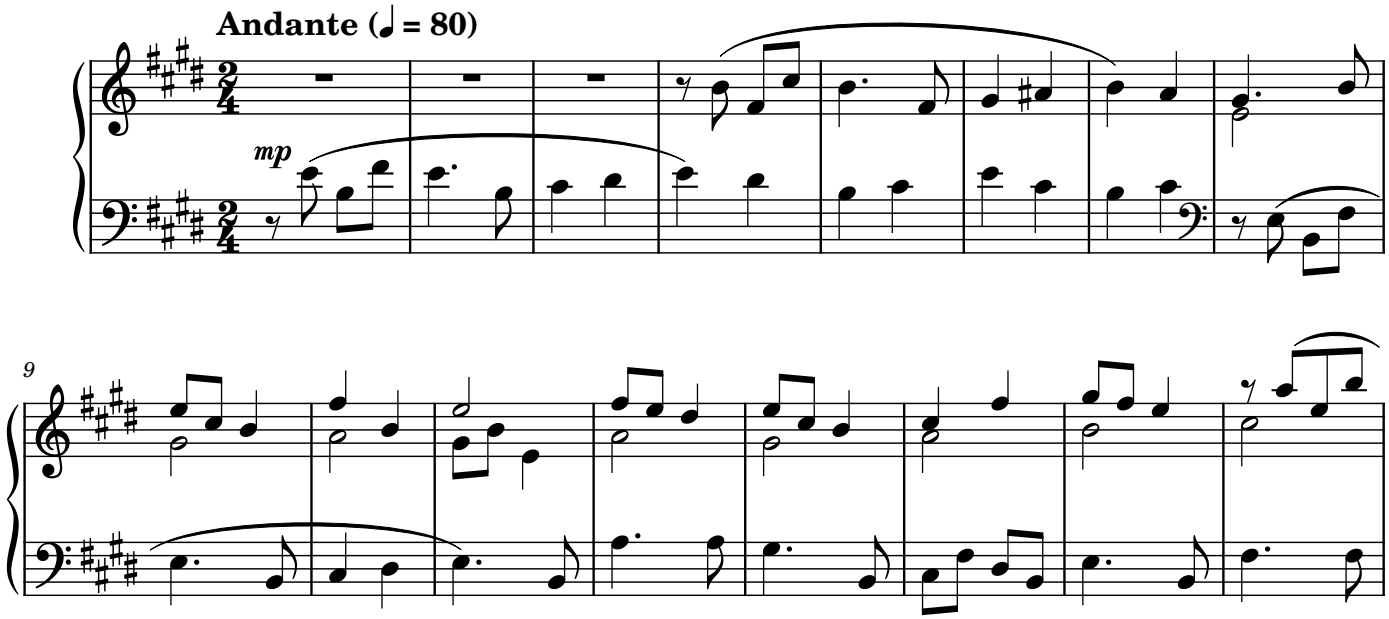

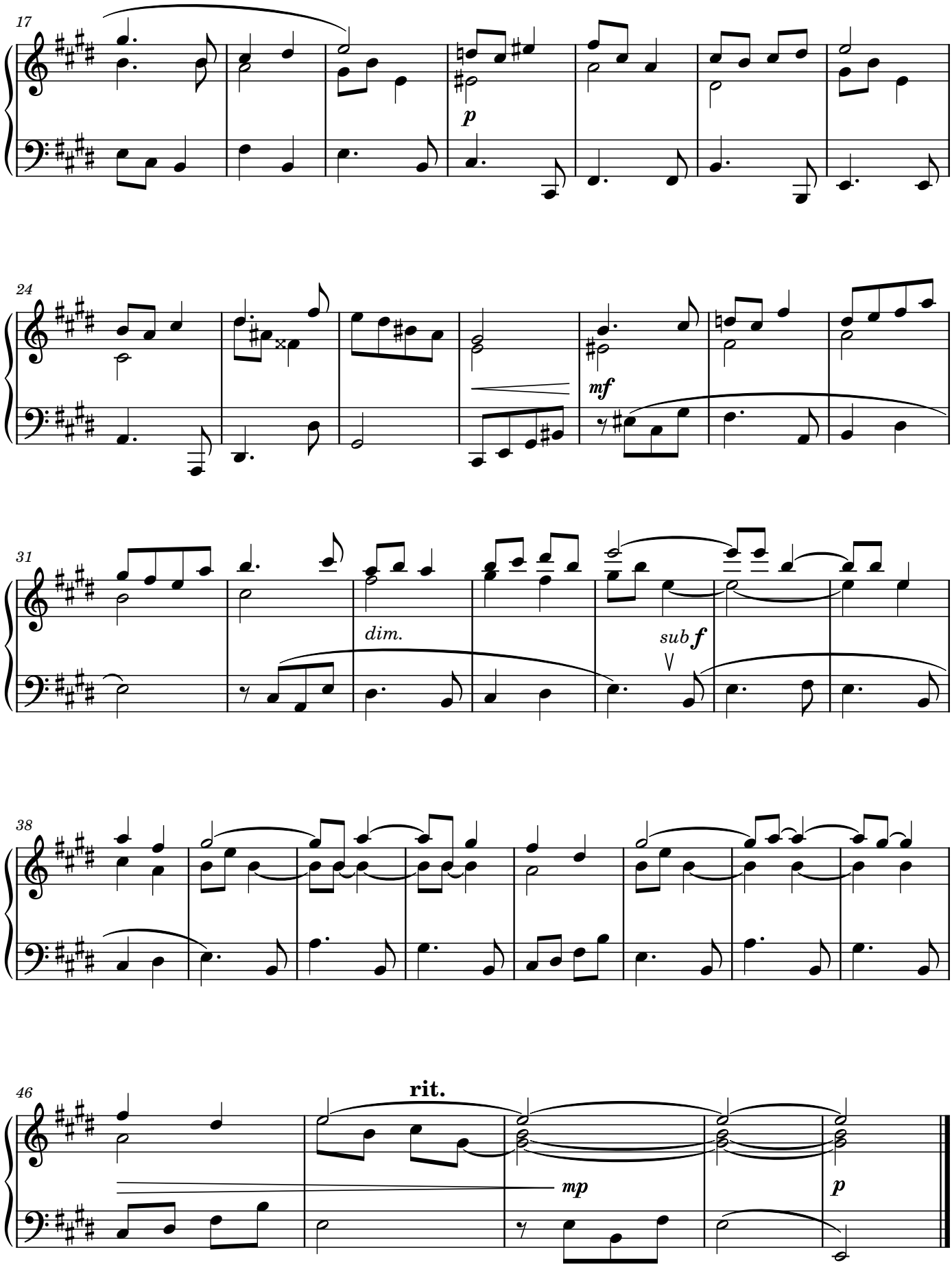
17
p
24
mf
31
dim.
sub f
38
46
rit.
mp
p

Прелюдія

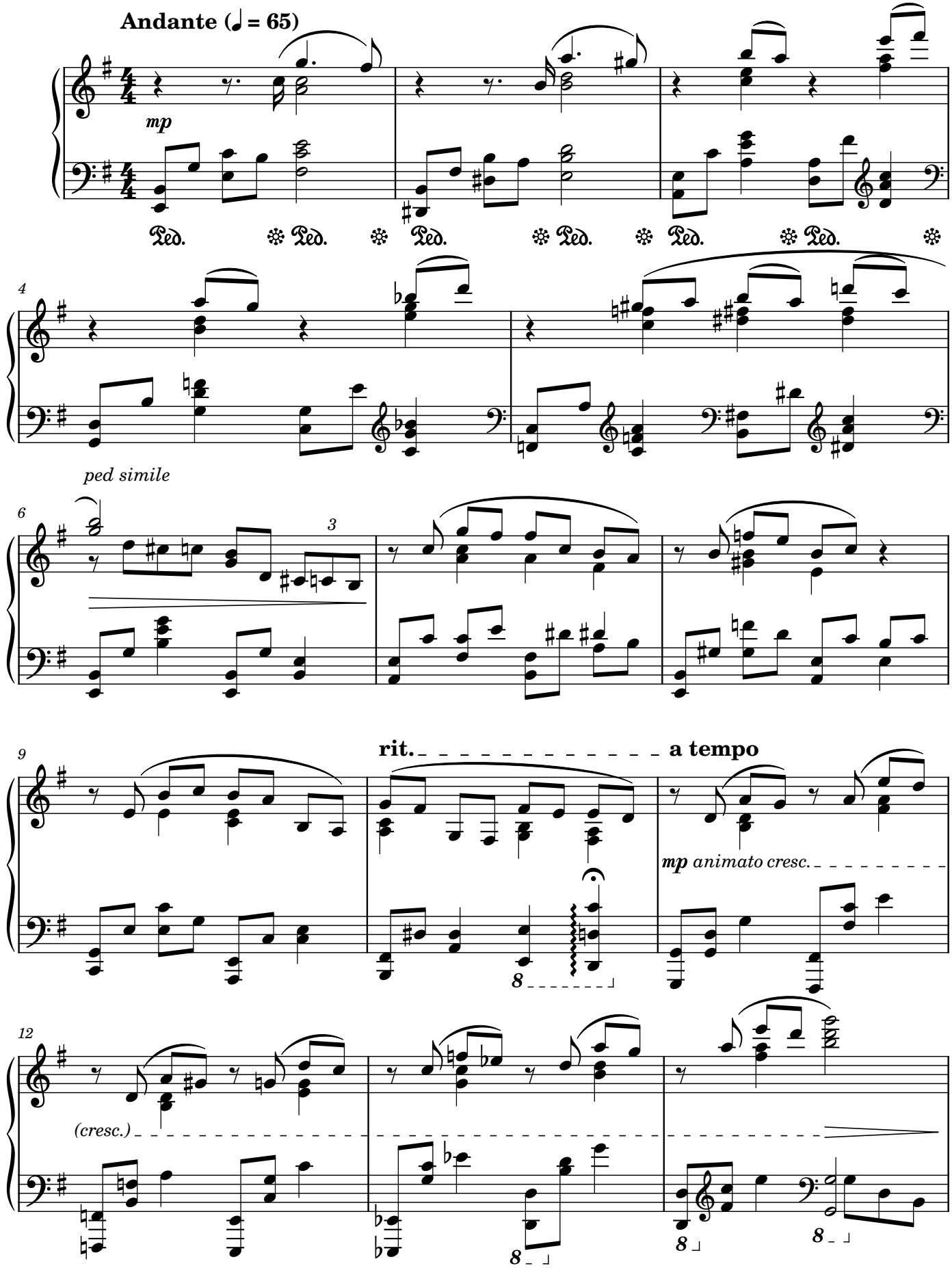
Andante (♩ = 65)
mp
Ped.
4
ped simile
6
3
9
rit.
a tempo
mp animato cresc.
12
(cresc.)
8

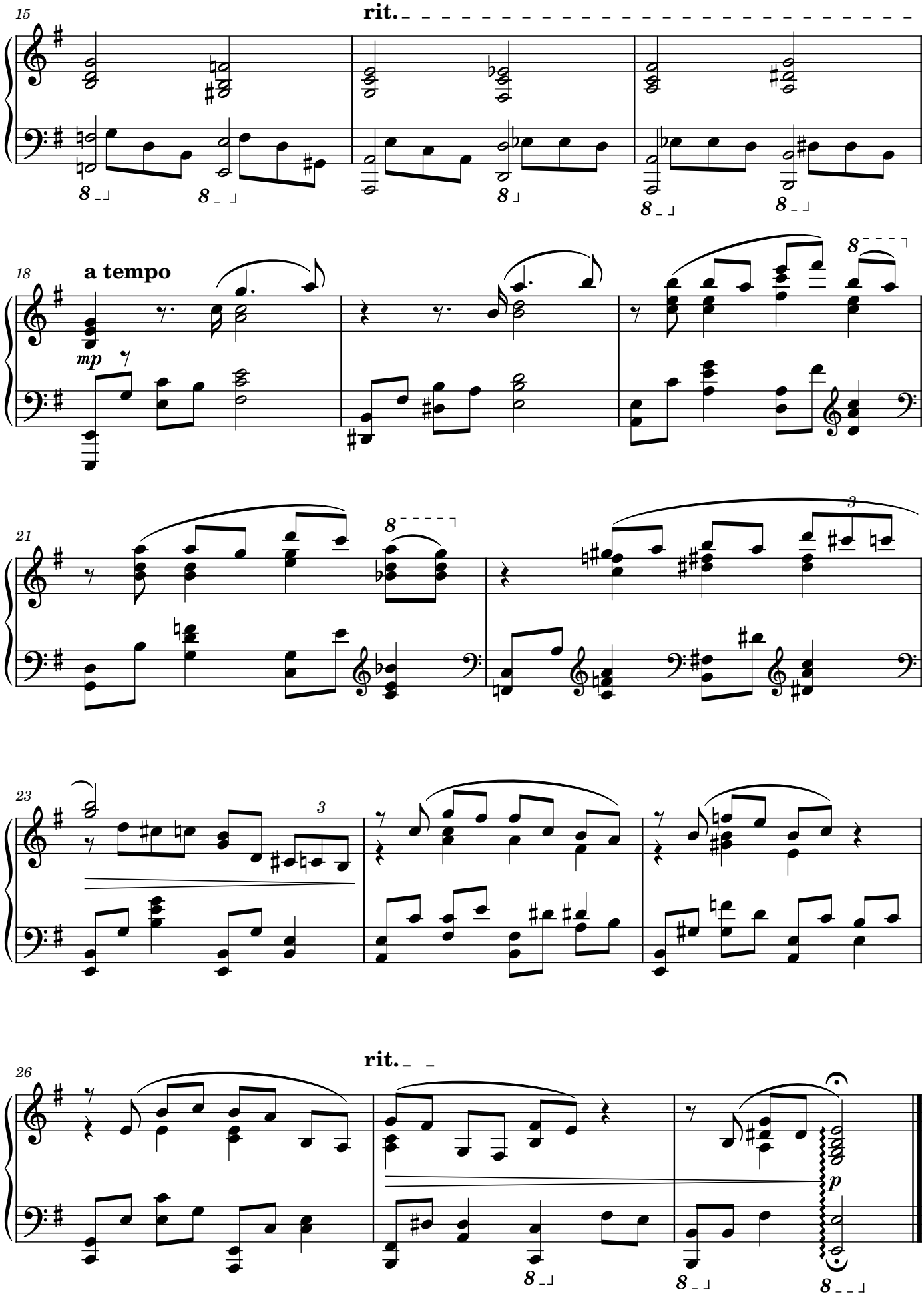
15
rit.
18
a tempo
mp
21
23
3
26
rit.
p

Фуга

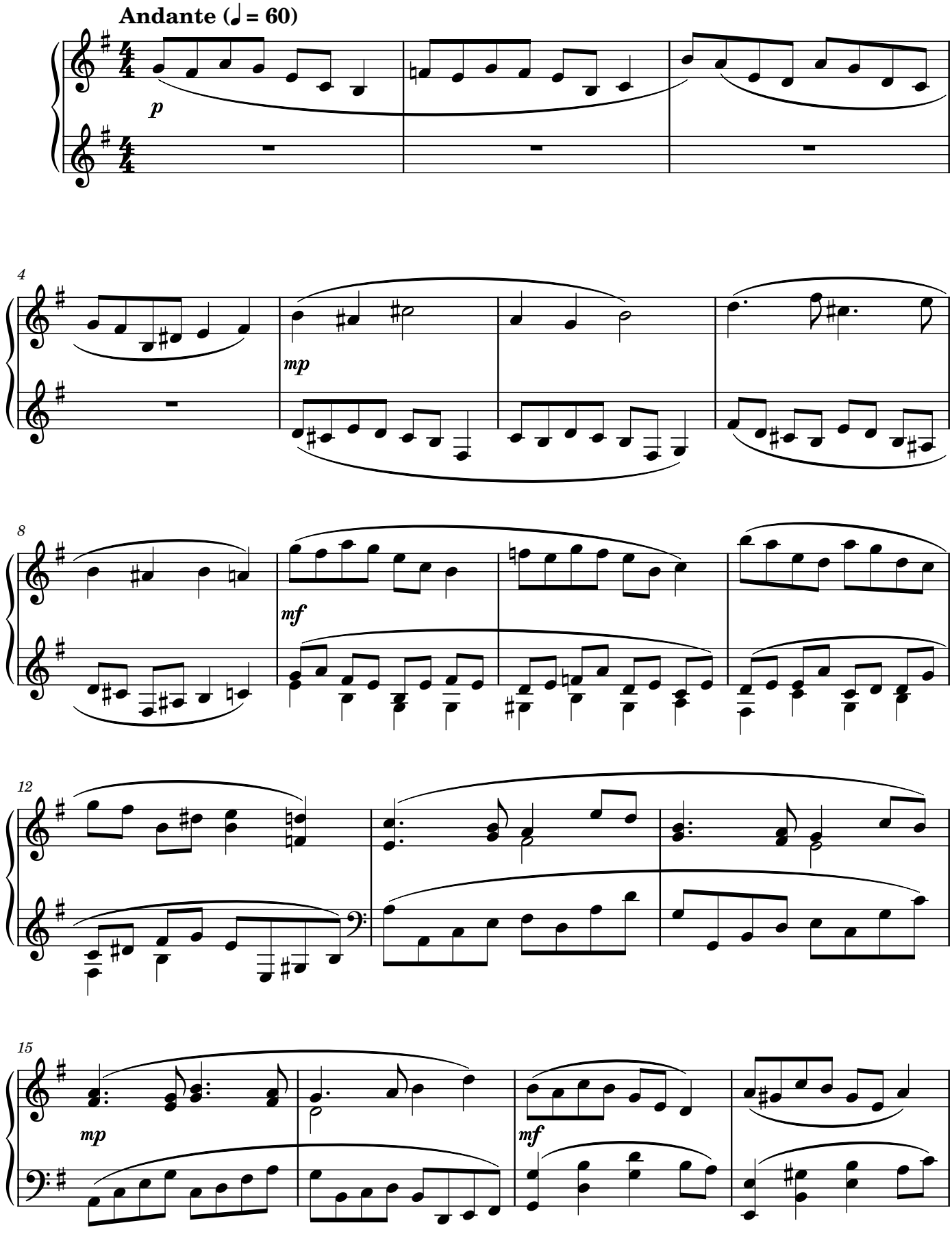

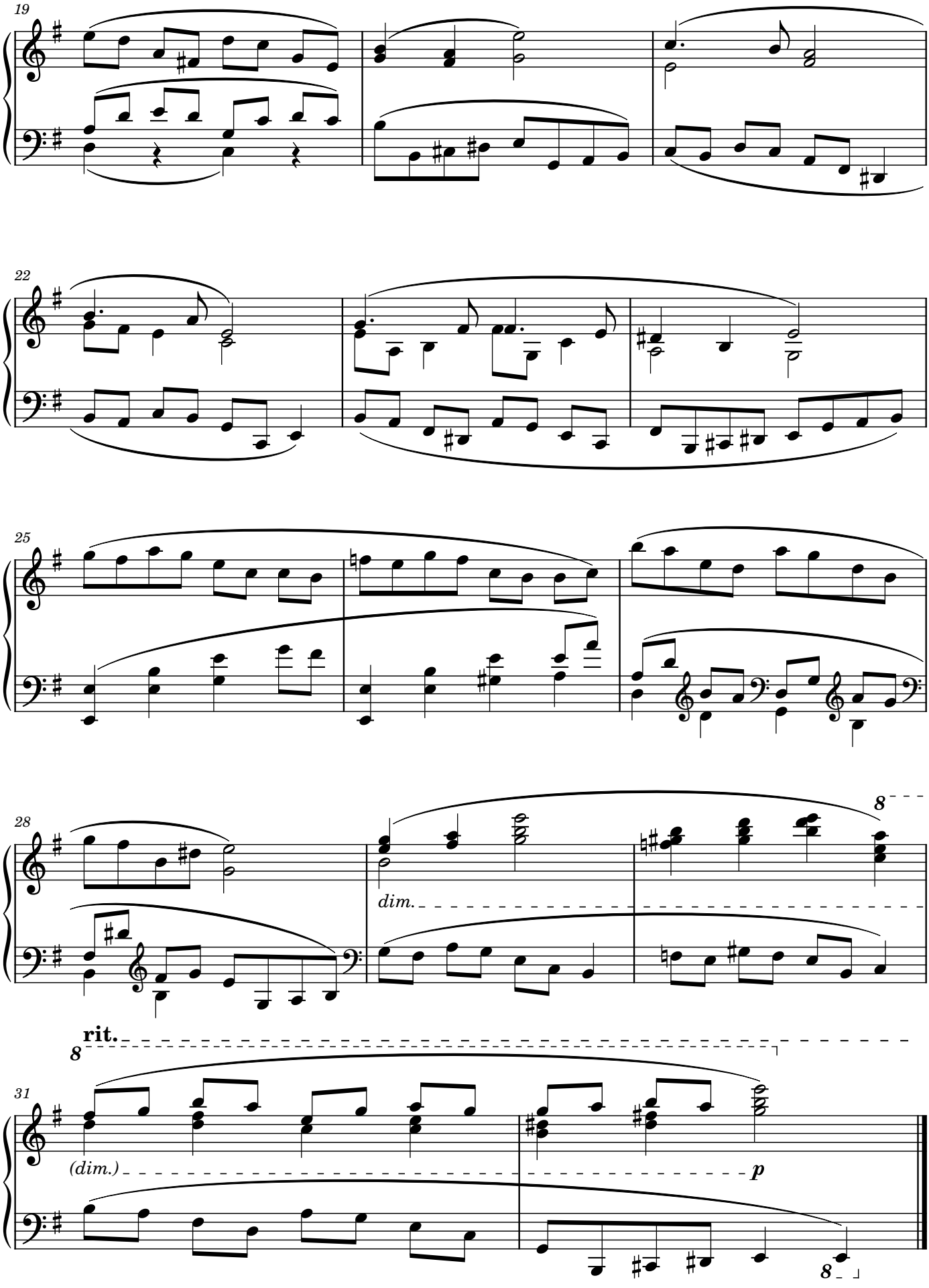
19
22
25
28
8
dim.
rit.
8
31
(dim.)
p
8

Прелюдія

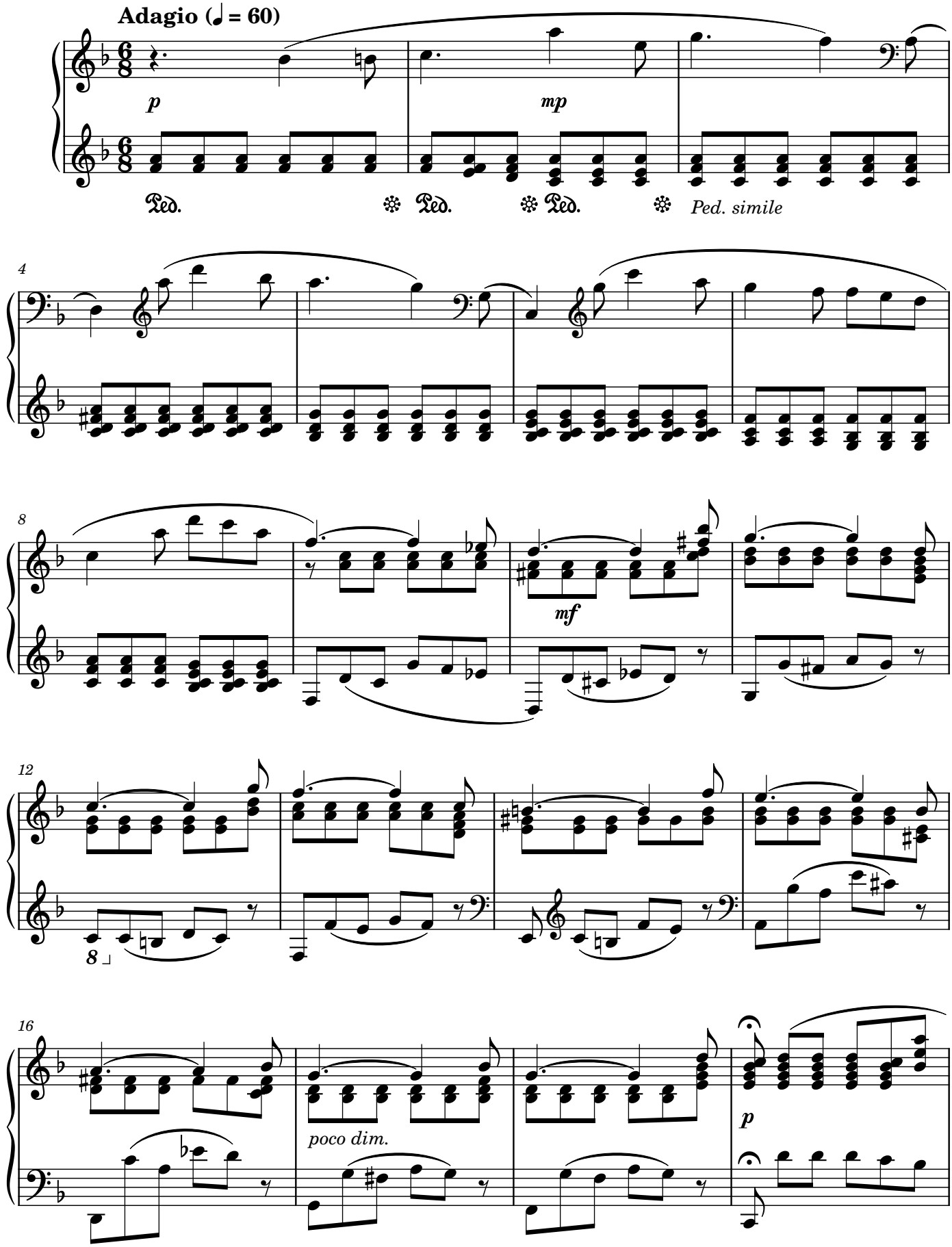

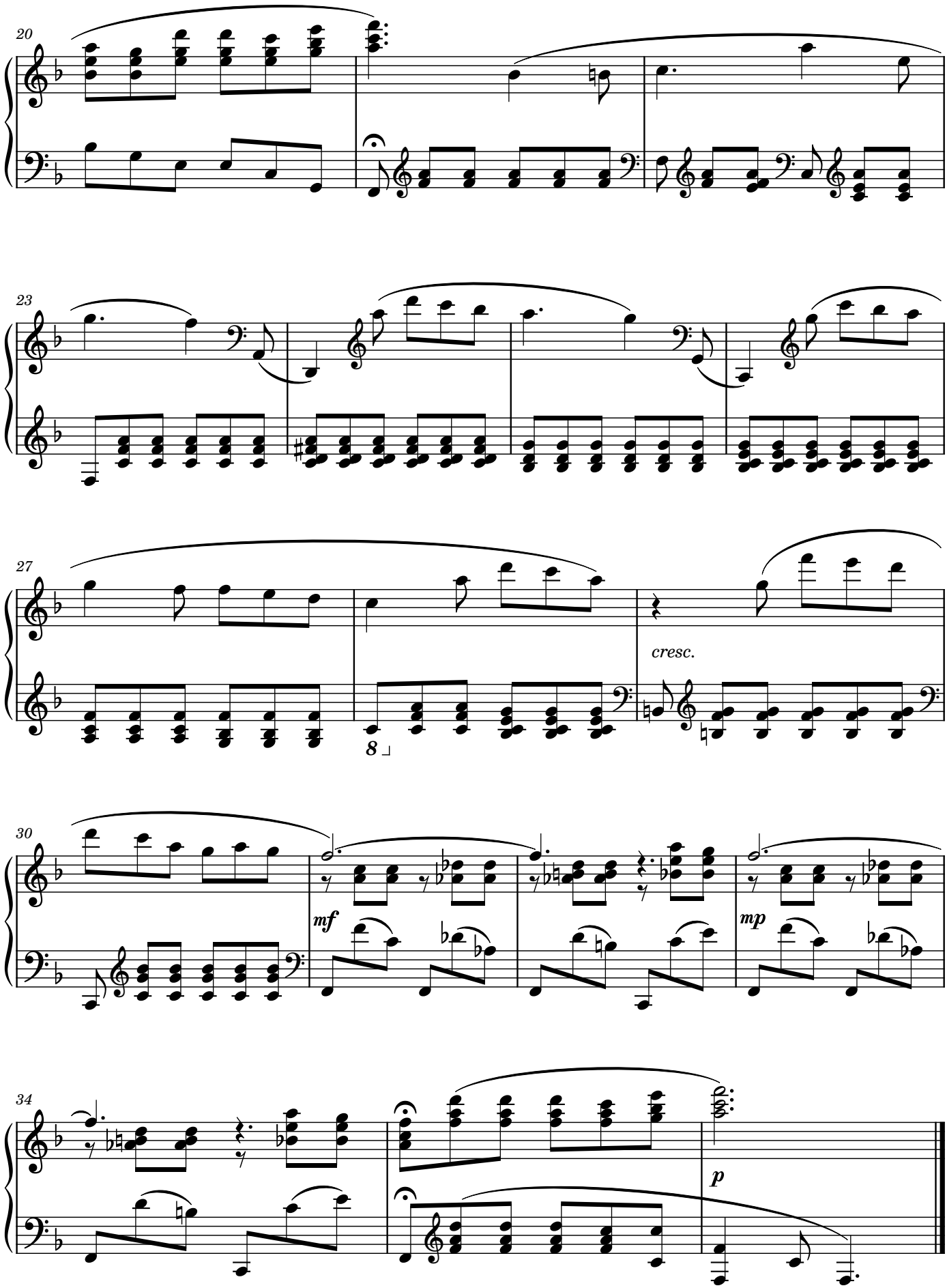
20
23
27
cresc.
8
30
mf
mp
34
p

Фуга

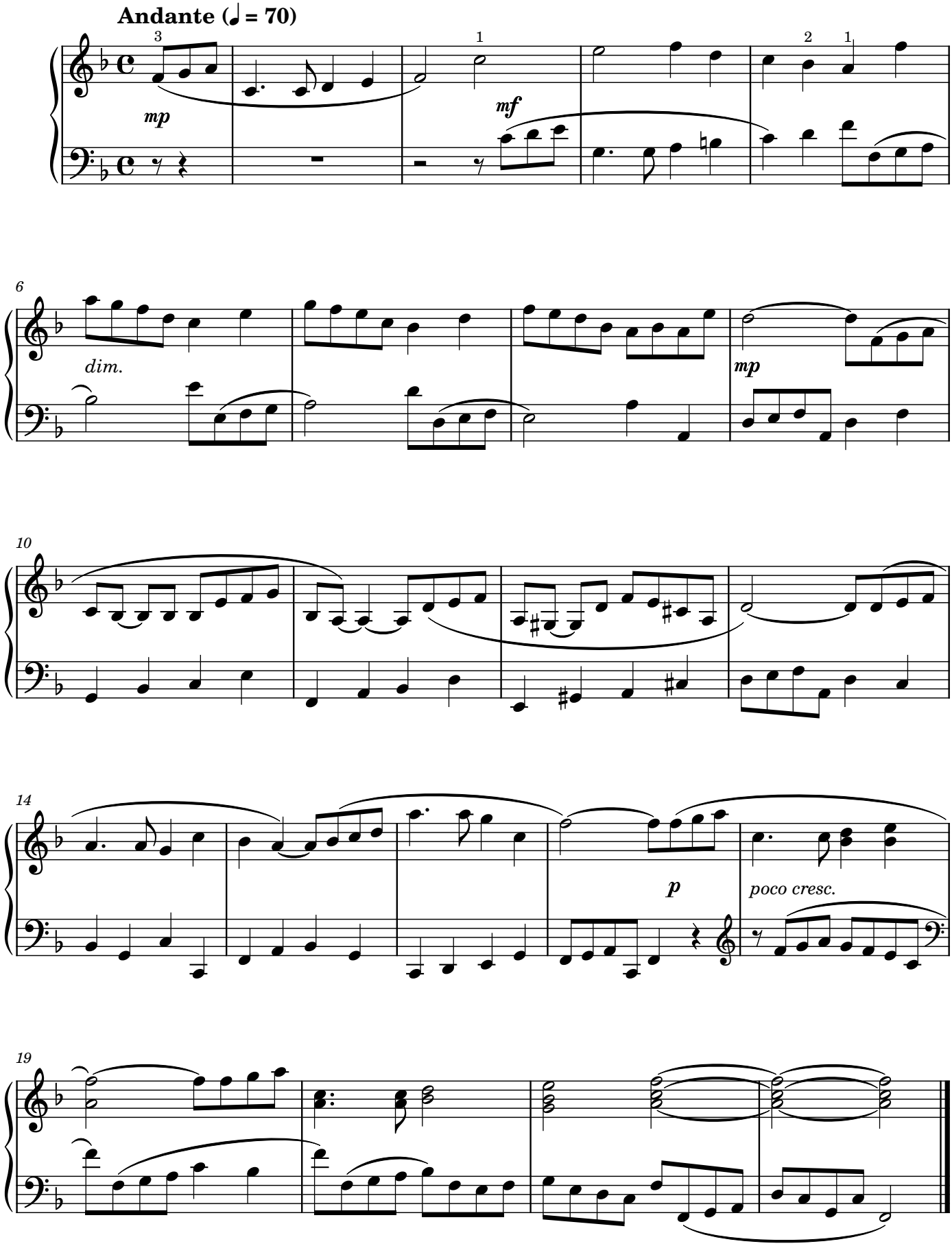

Прелюдія

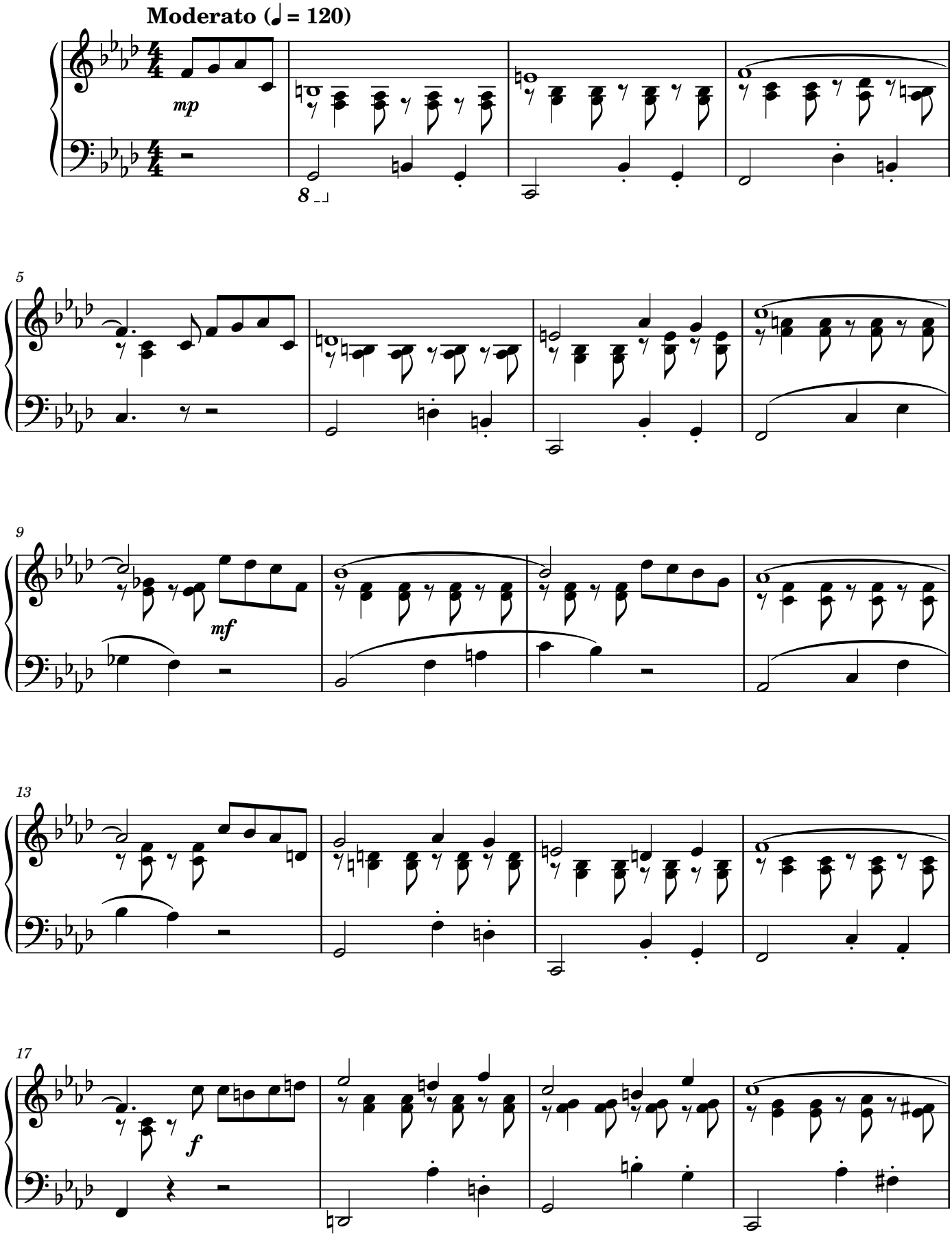

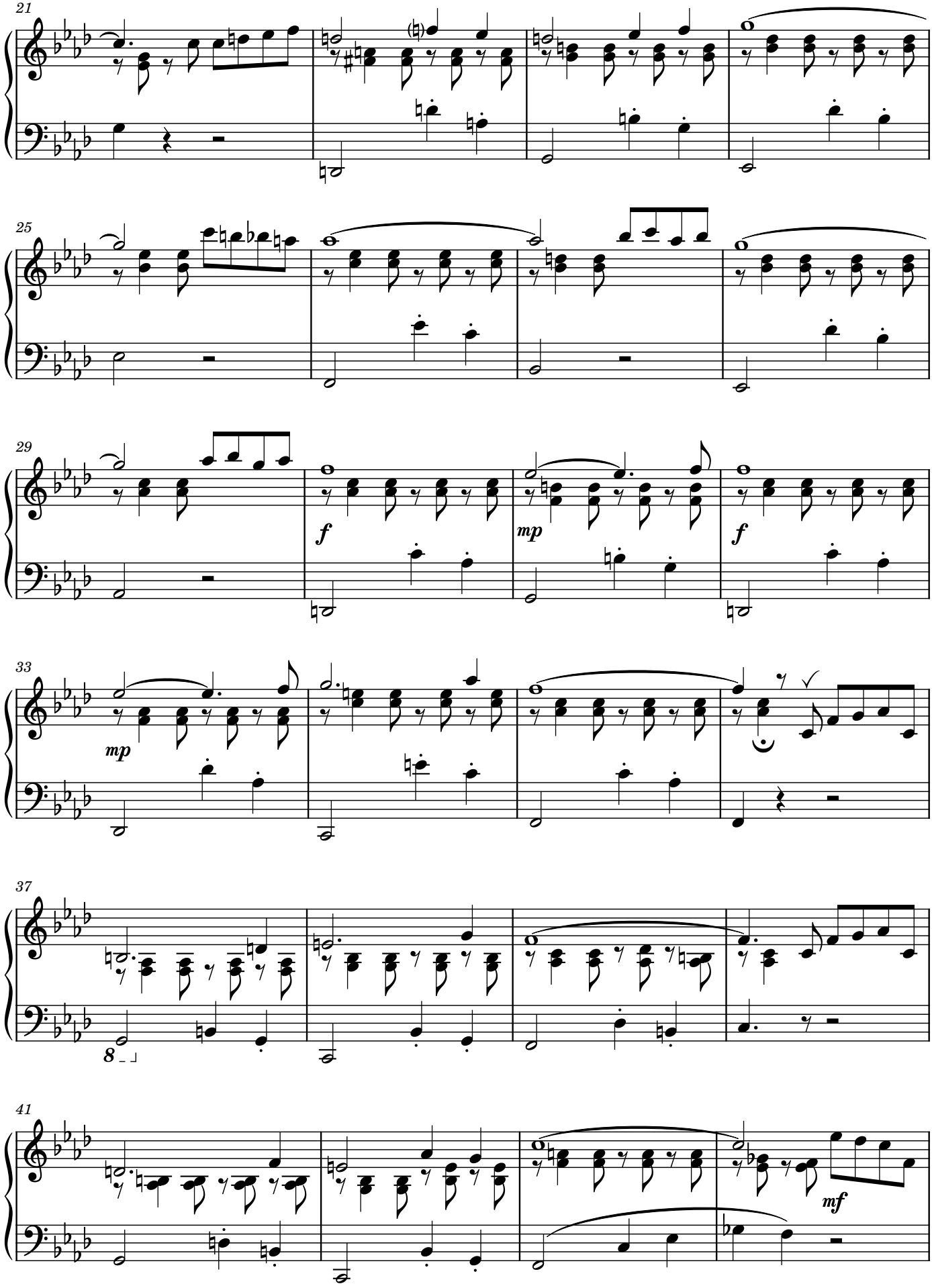
21
25
29
f
mp
f
33
mp
37
8
41
mf

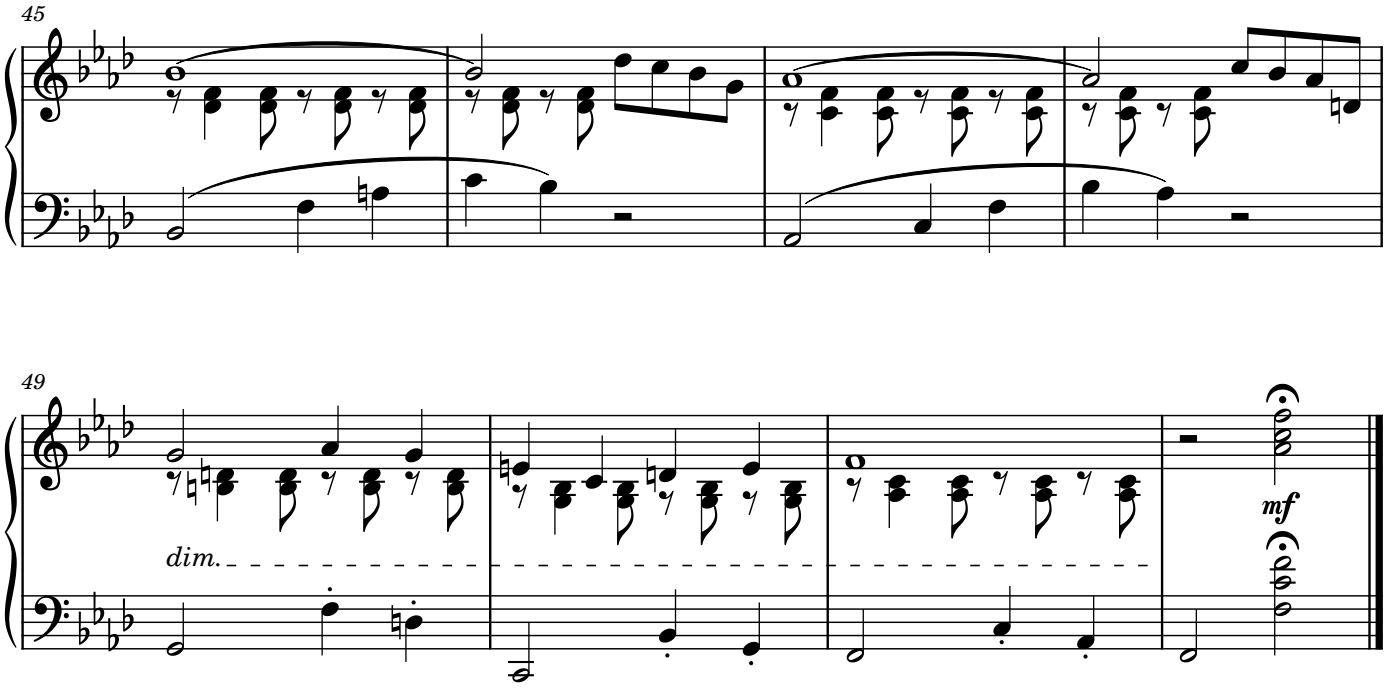

Фуга

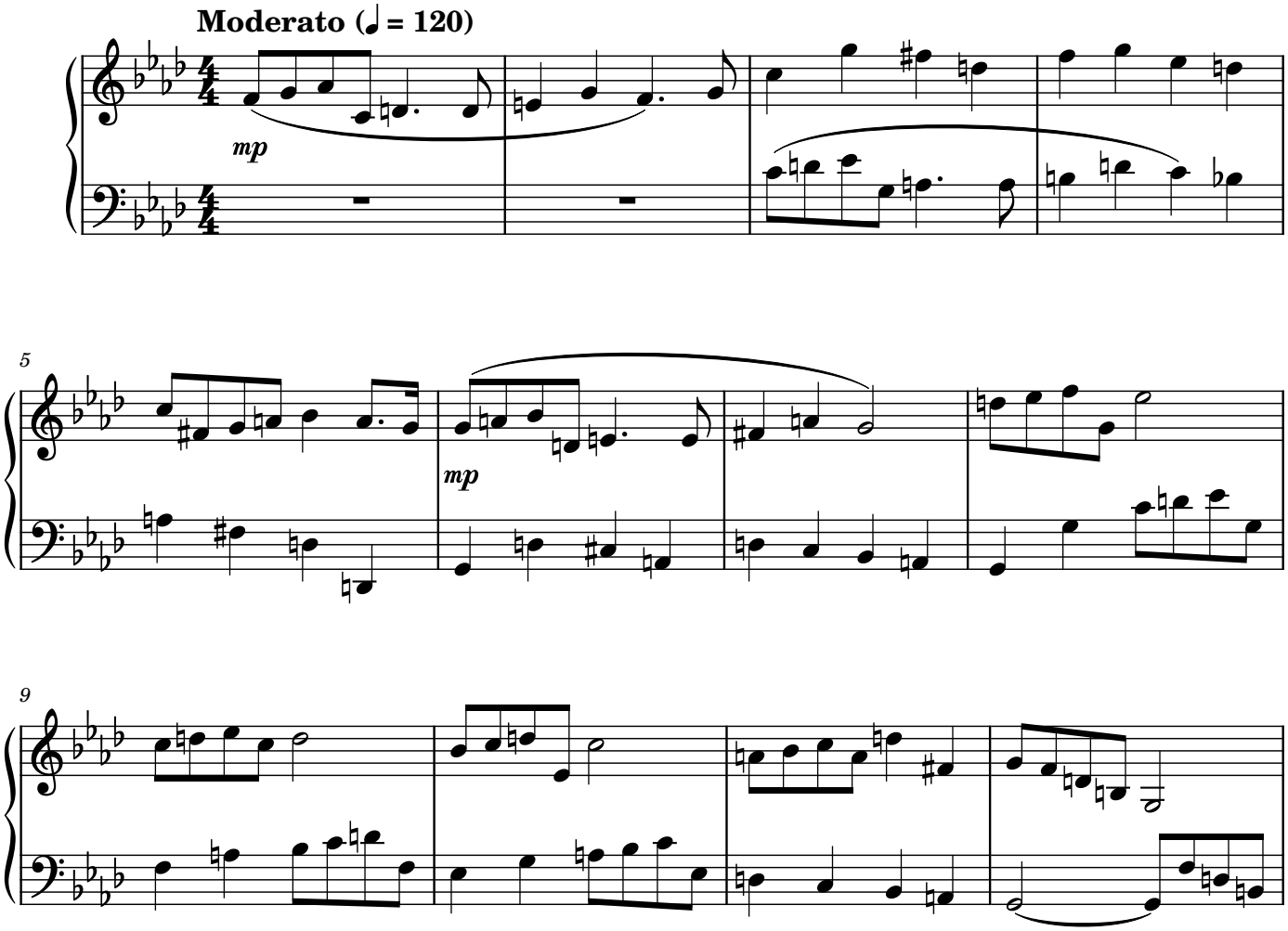

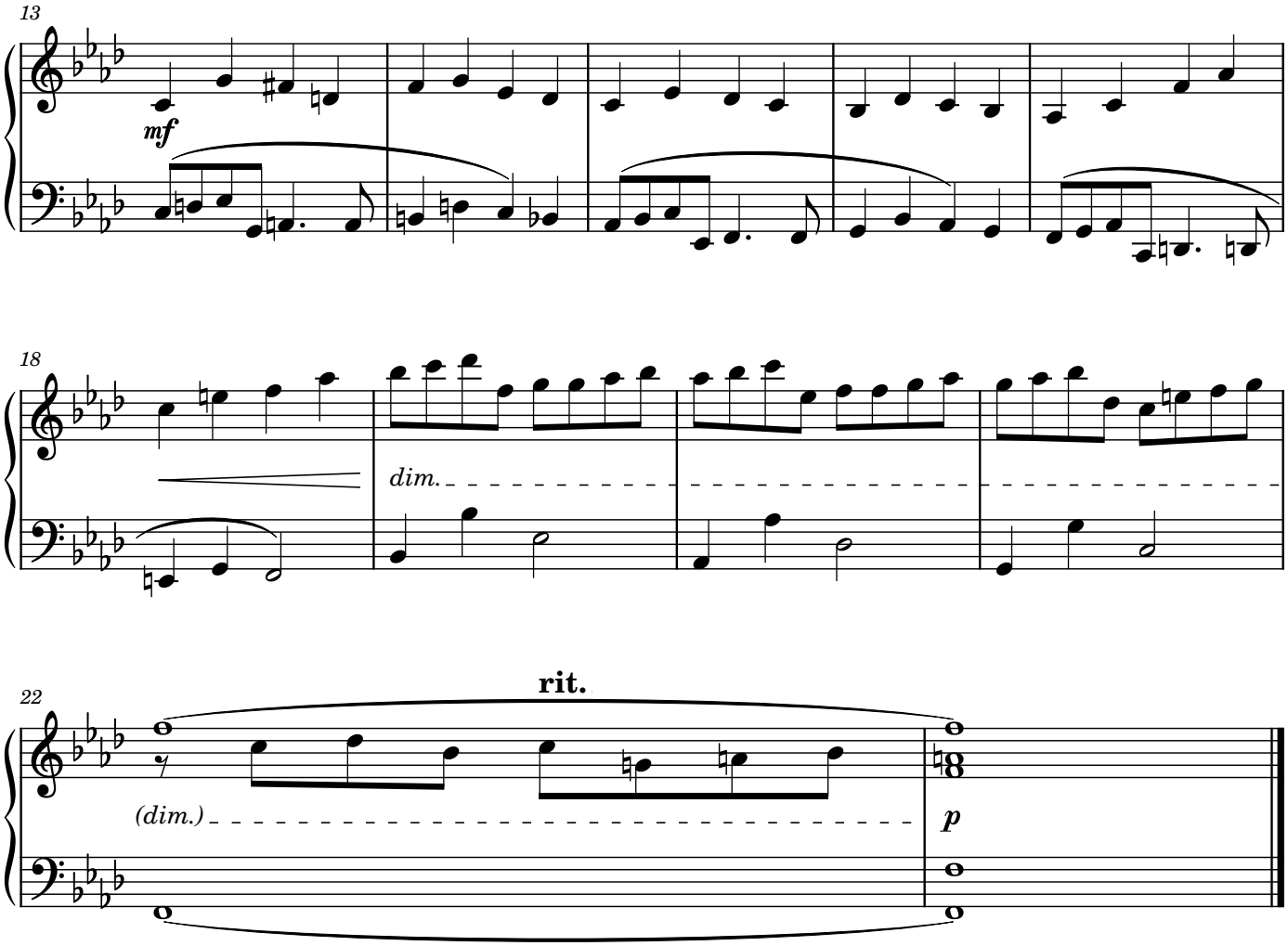
13
mf
18
dim.
22
rit.
(dim.)
p

Прелюдія

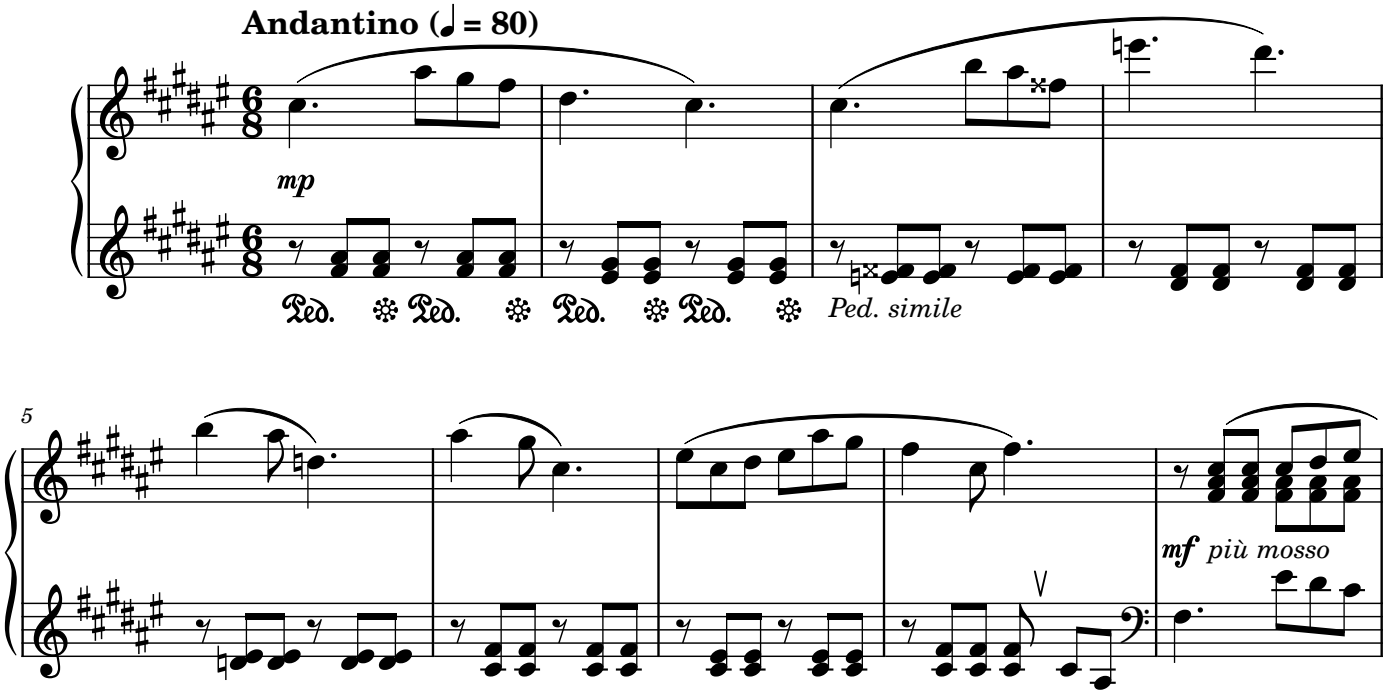
Andantino (♩ = 80)
mp
Ped. Ped. Ped. Ped.
Ped. simile
5
mf più mosso

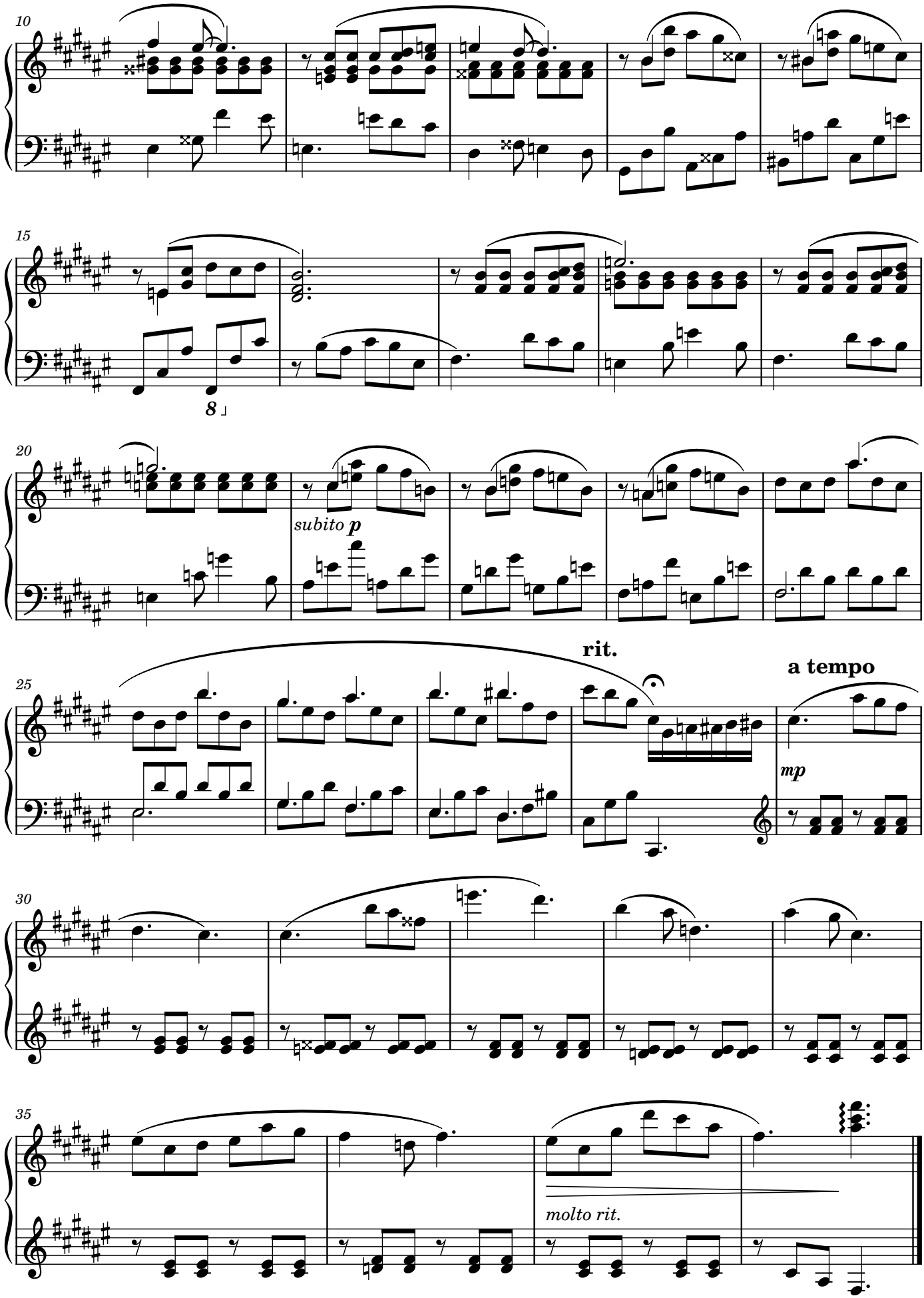
10
15
8
20
subito p
25
rit.
a tempo
mp
30
35
molto rit.

Фуга

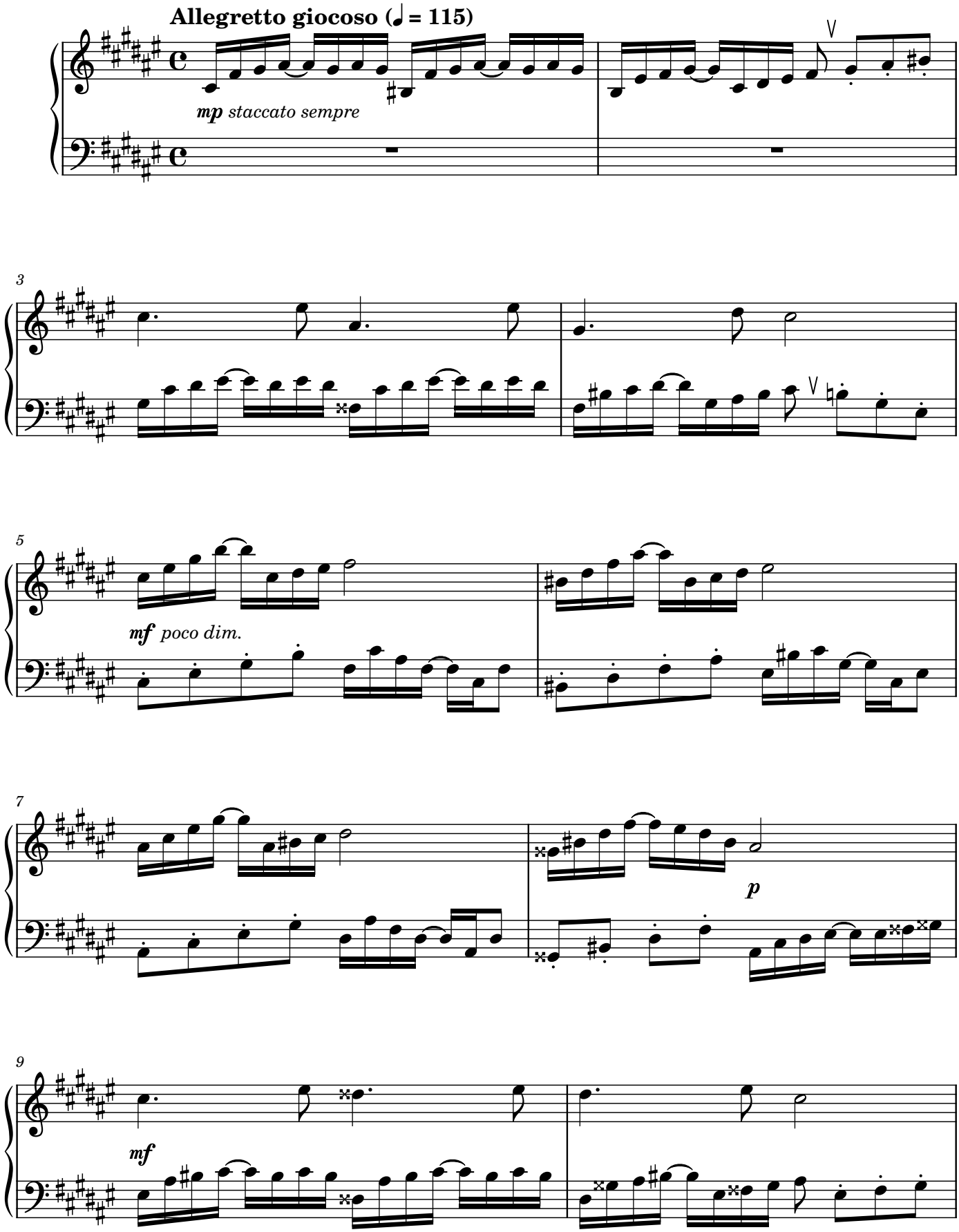
Allegretto giocoso (♩ = 115)
mp staccato sempre
3
5
mf poco dim.
7
p
9
mf

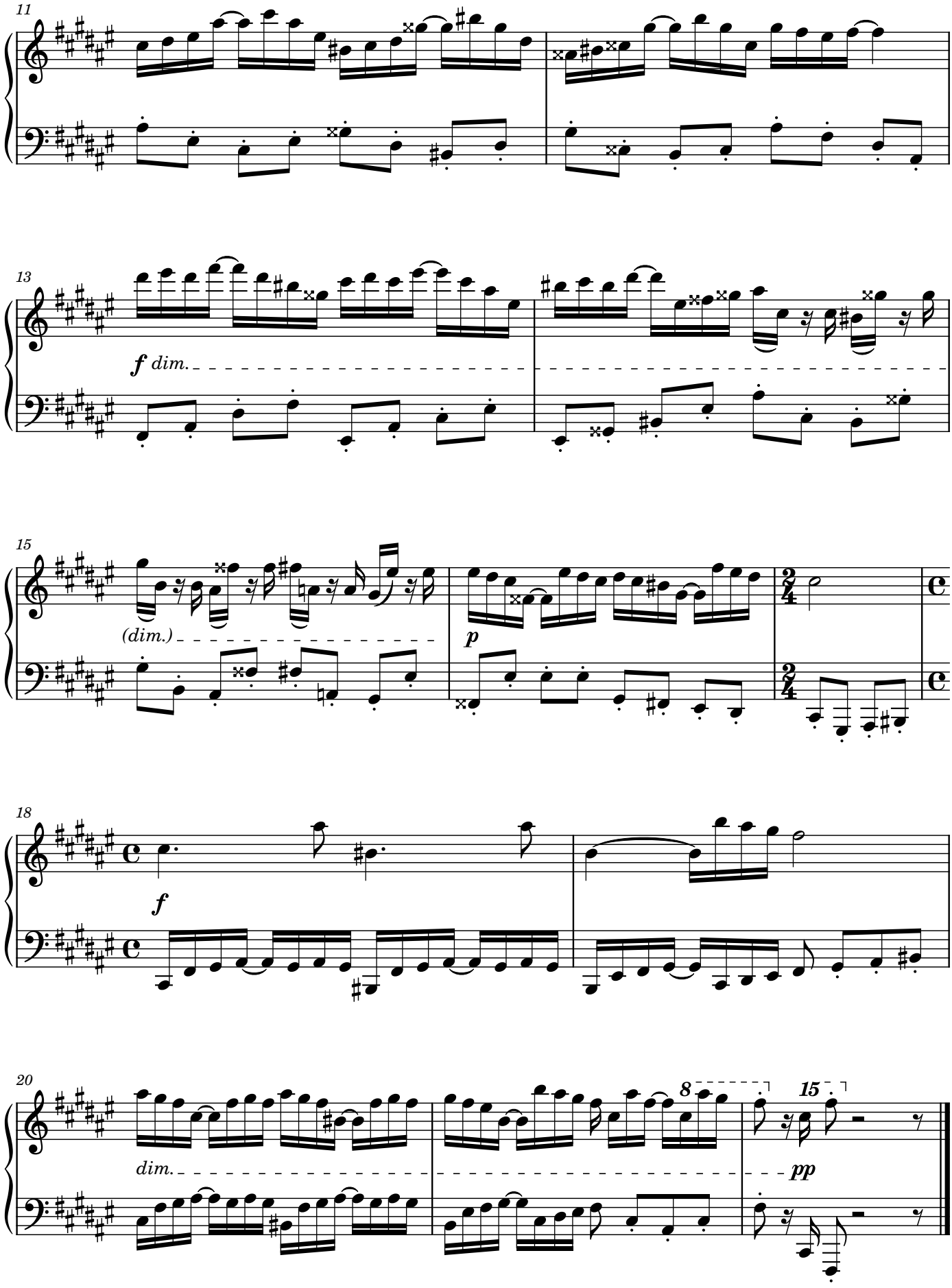
11
13
f dim.
15
(dim.)
p
18
f
20
dim.
8
15
pp

Прелюдія

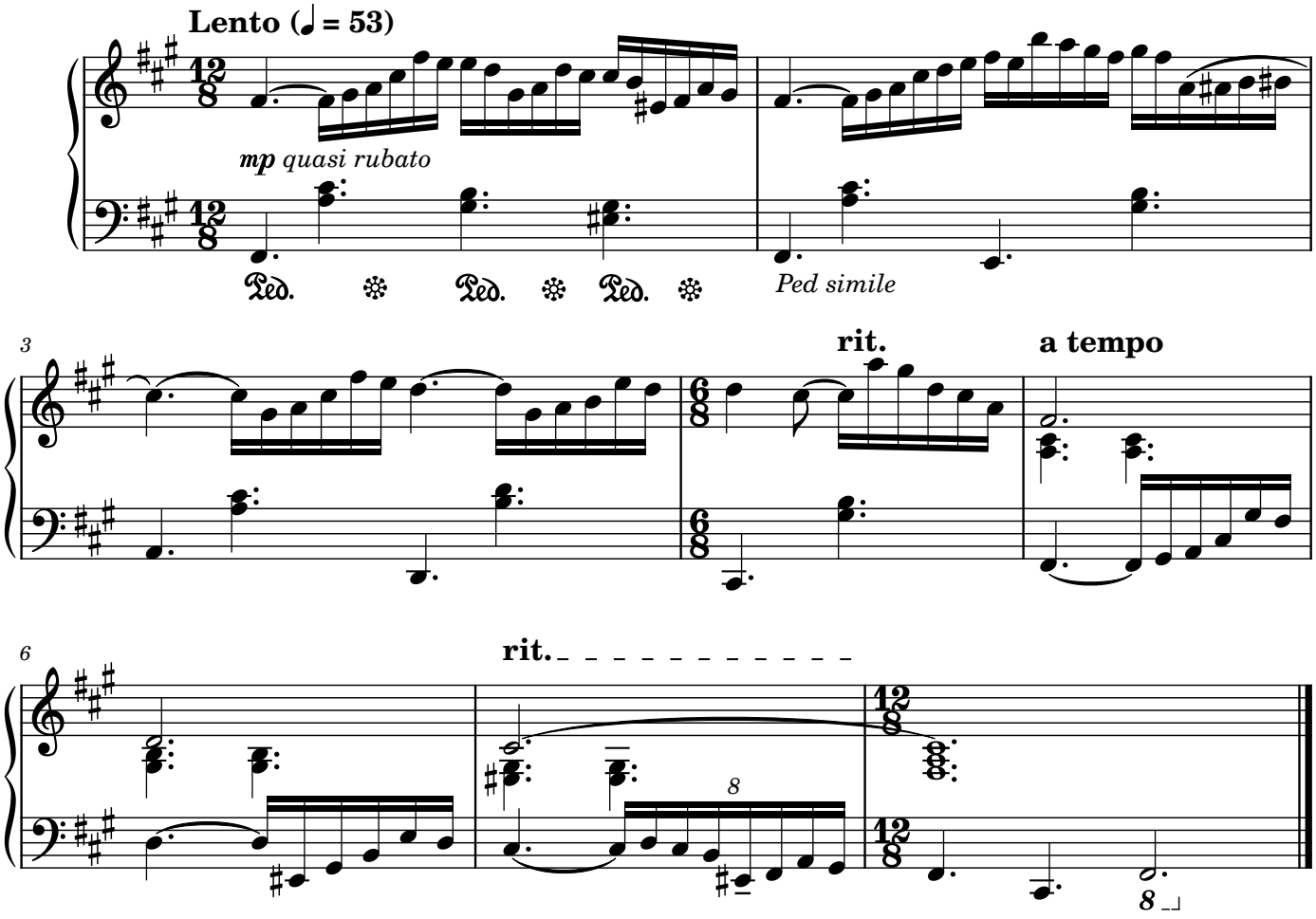

Фуга

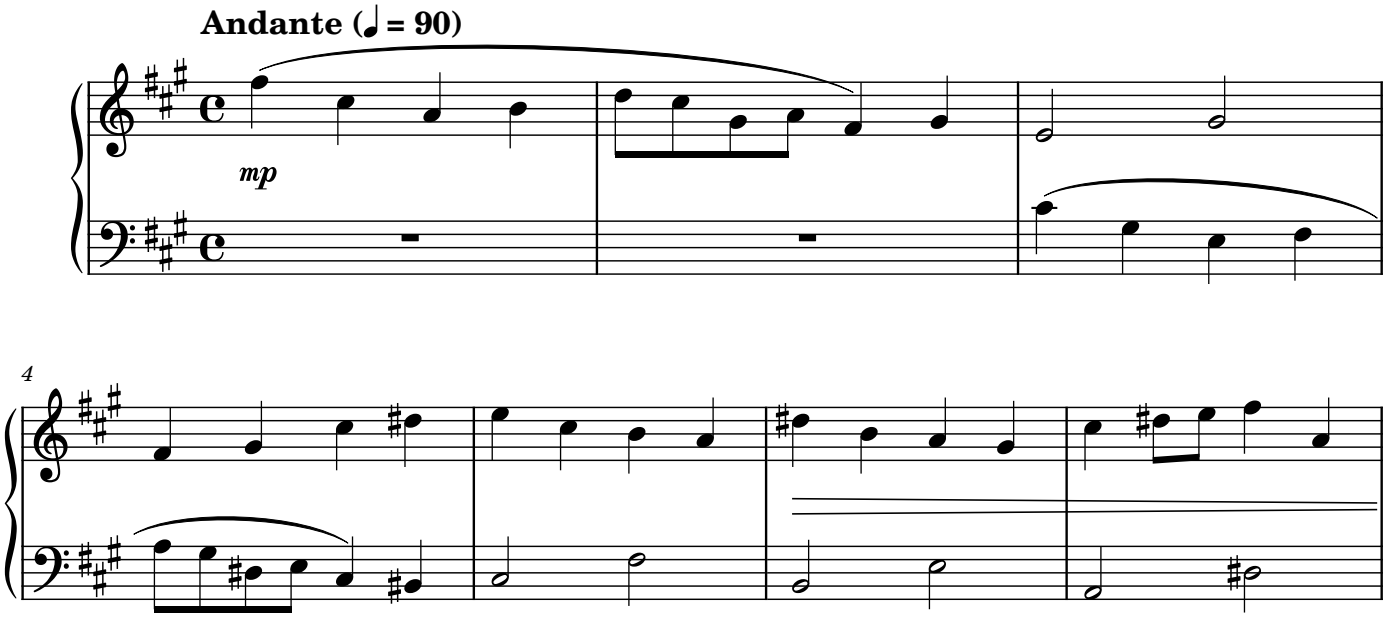

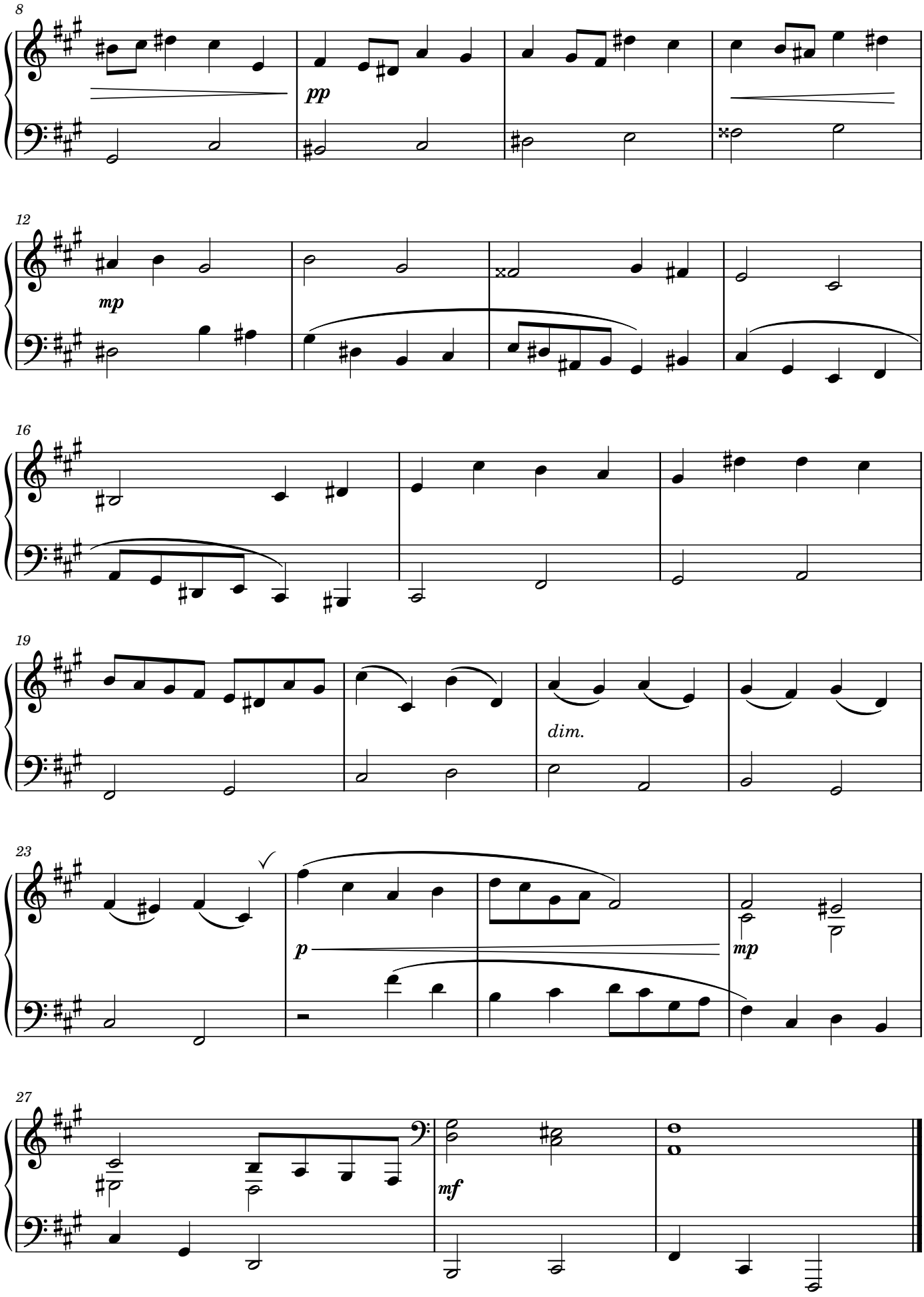
8
pp
12
mp
16
19
dim.
23
p
mp
27
mf

Прелюдія

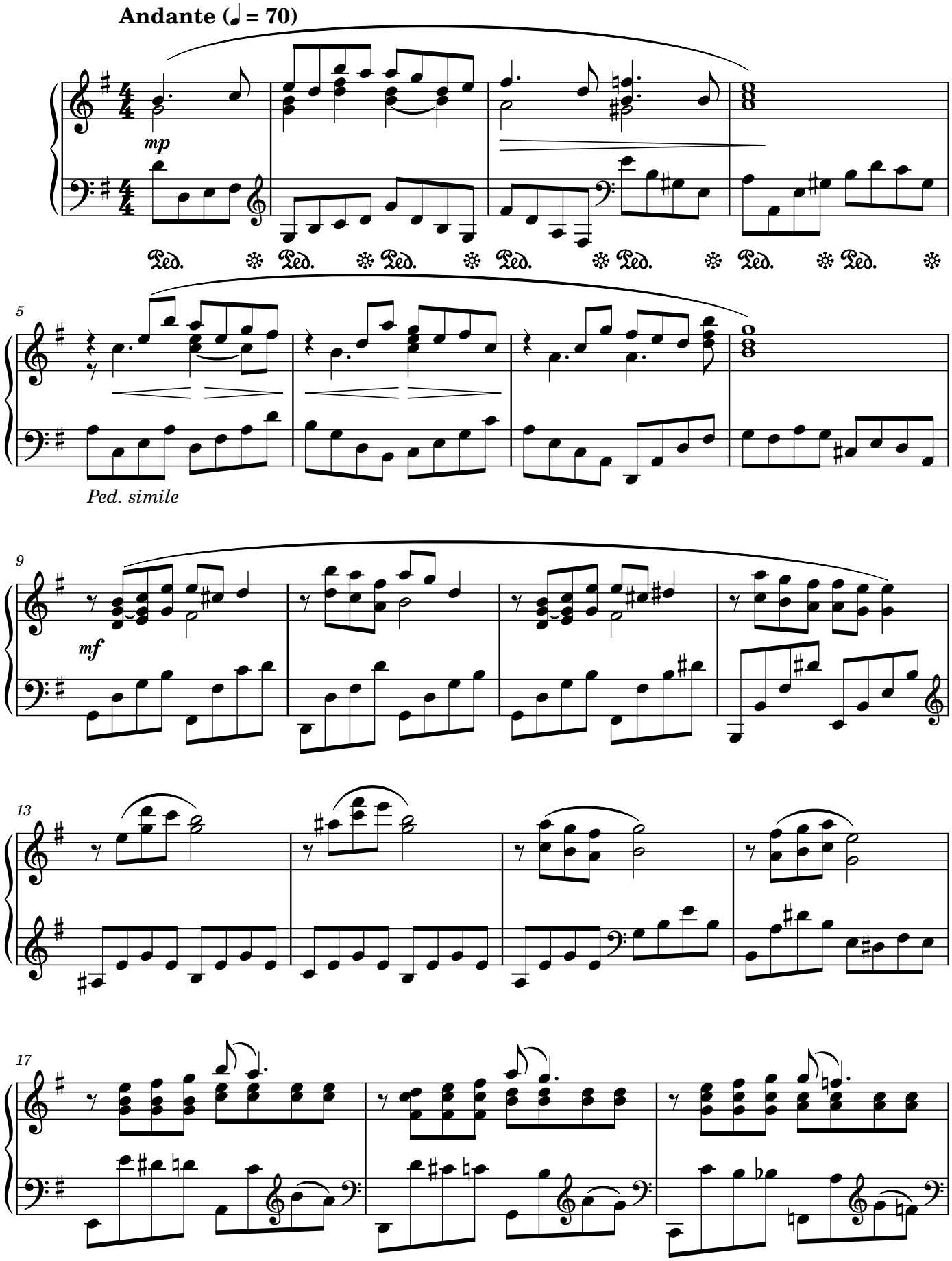

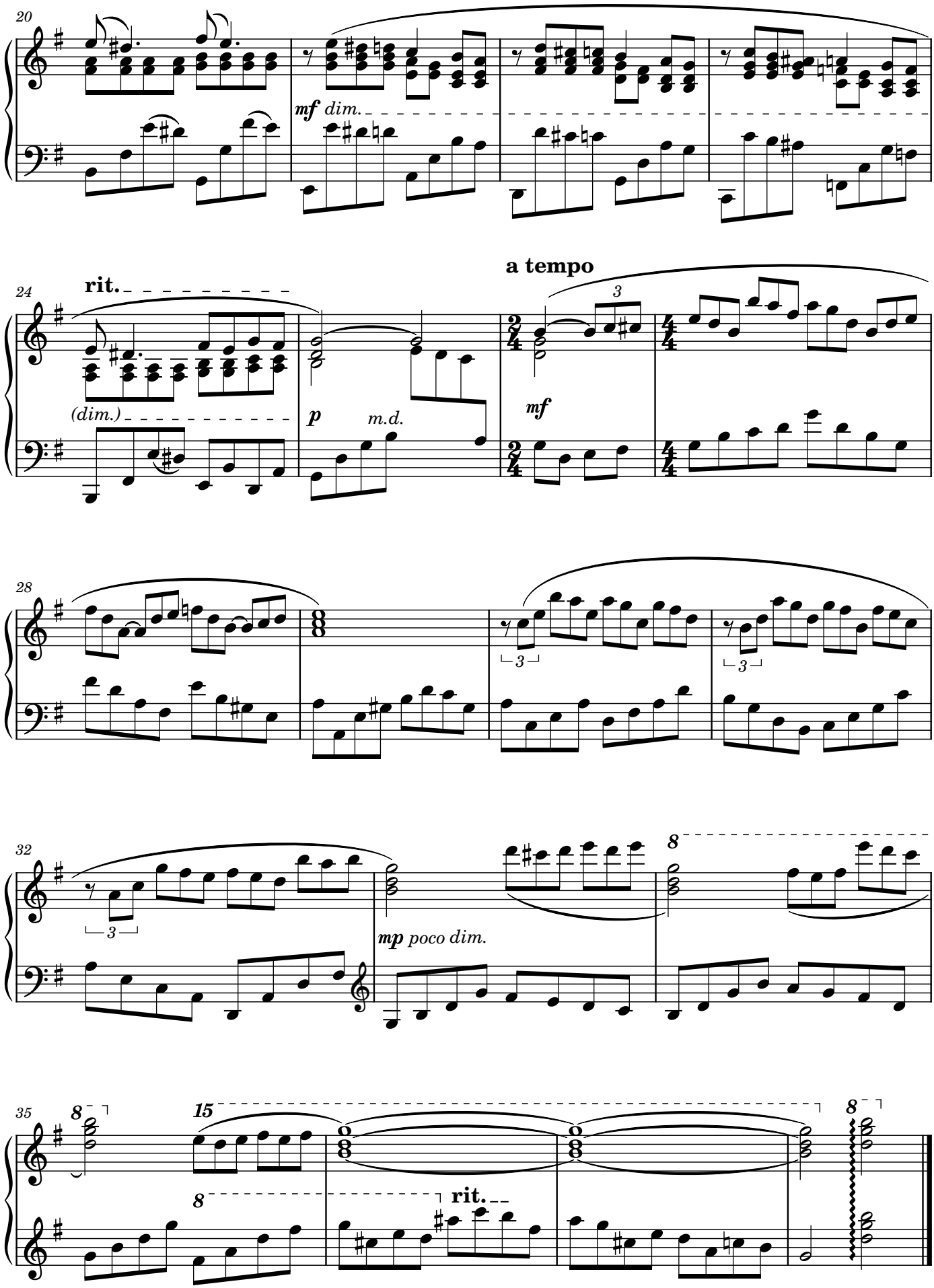
20
mf dim.
24
rit.
(dim.)
p
m.d.
a tempo
mf
28
32
mp poco dim.
8
35
15
8
rit.

Фуга

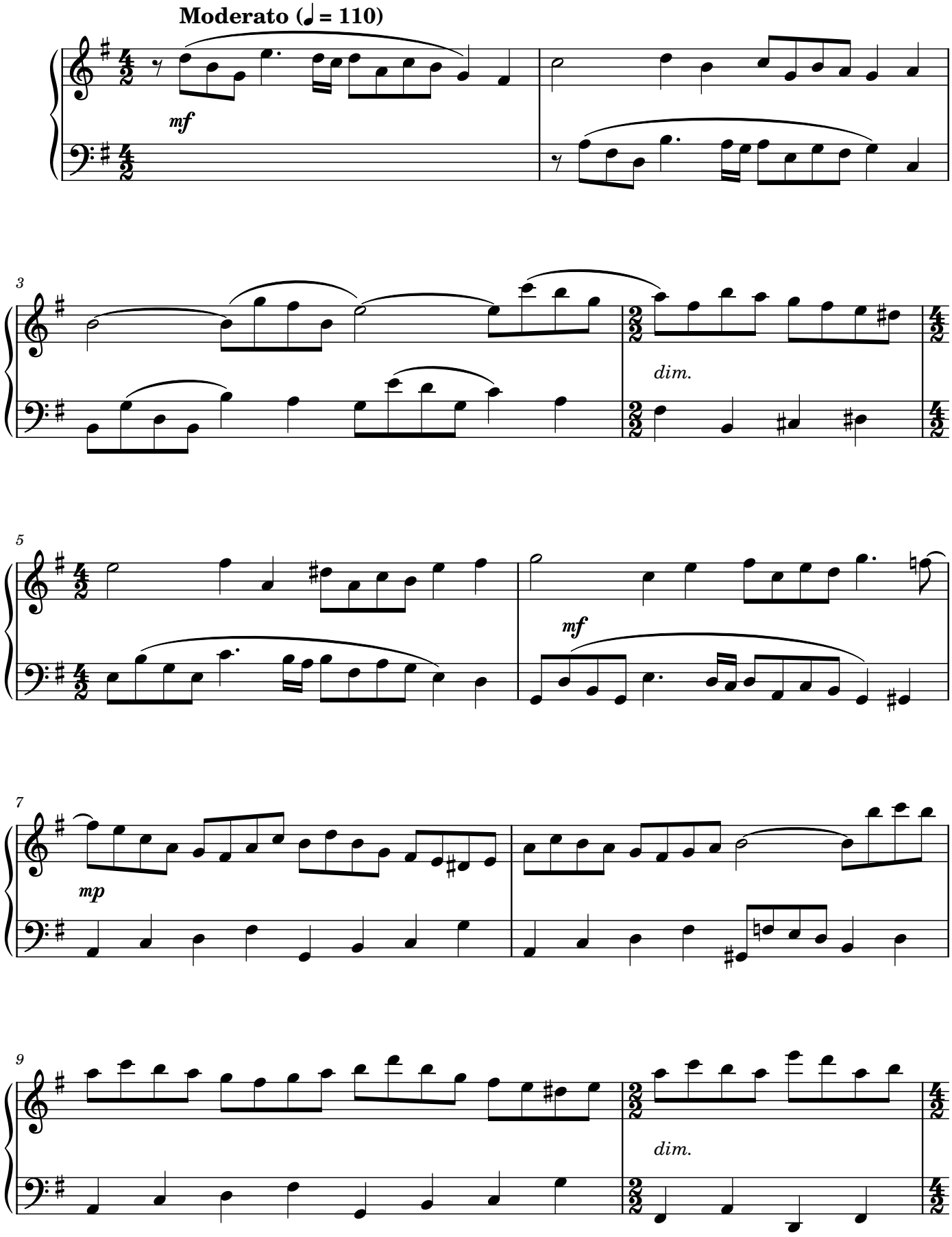

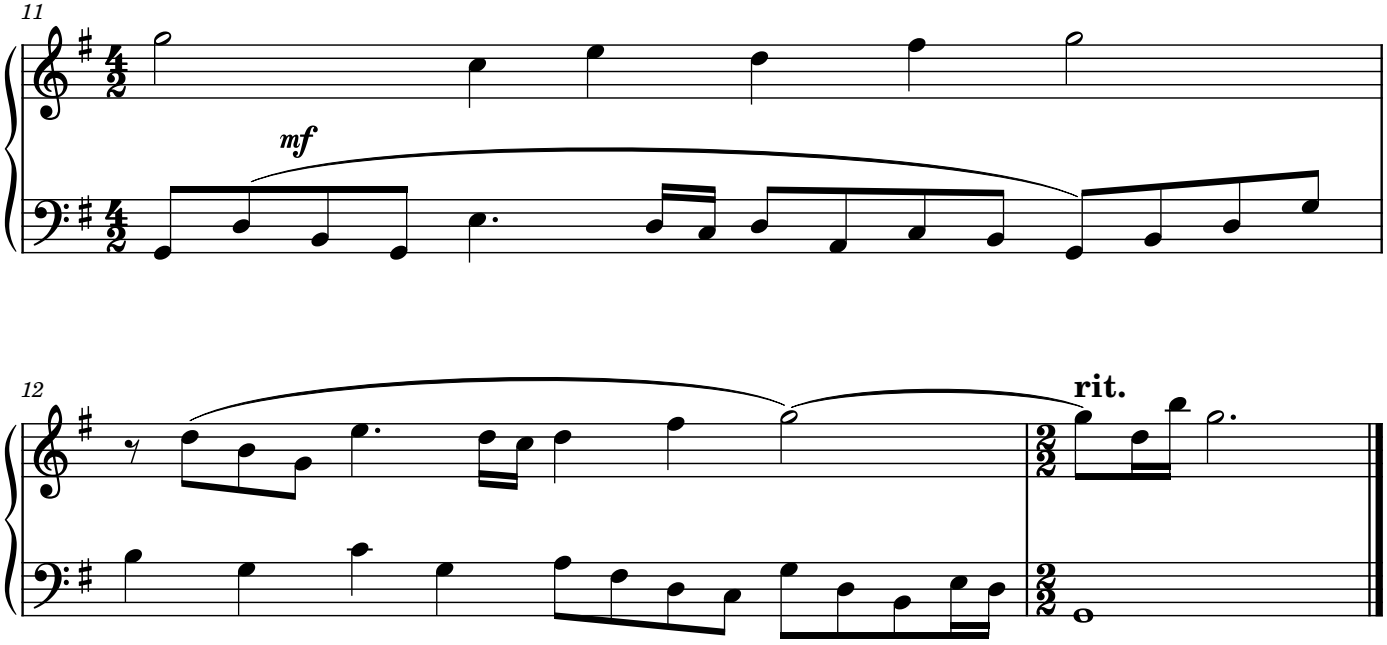

Прелюдія

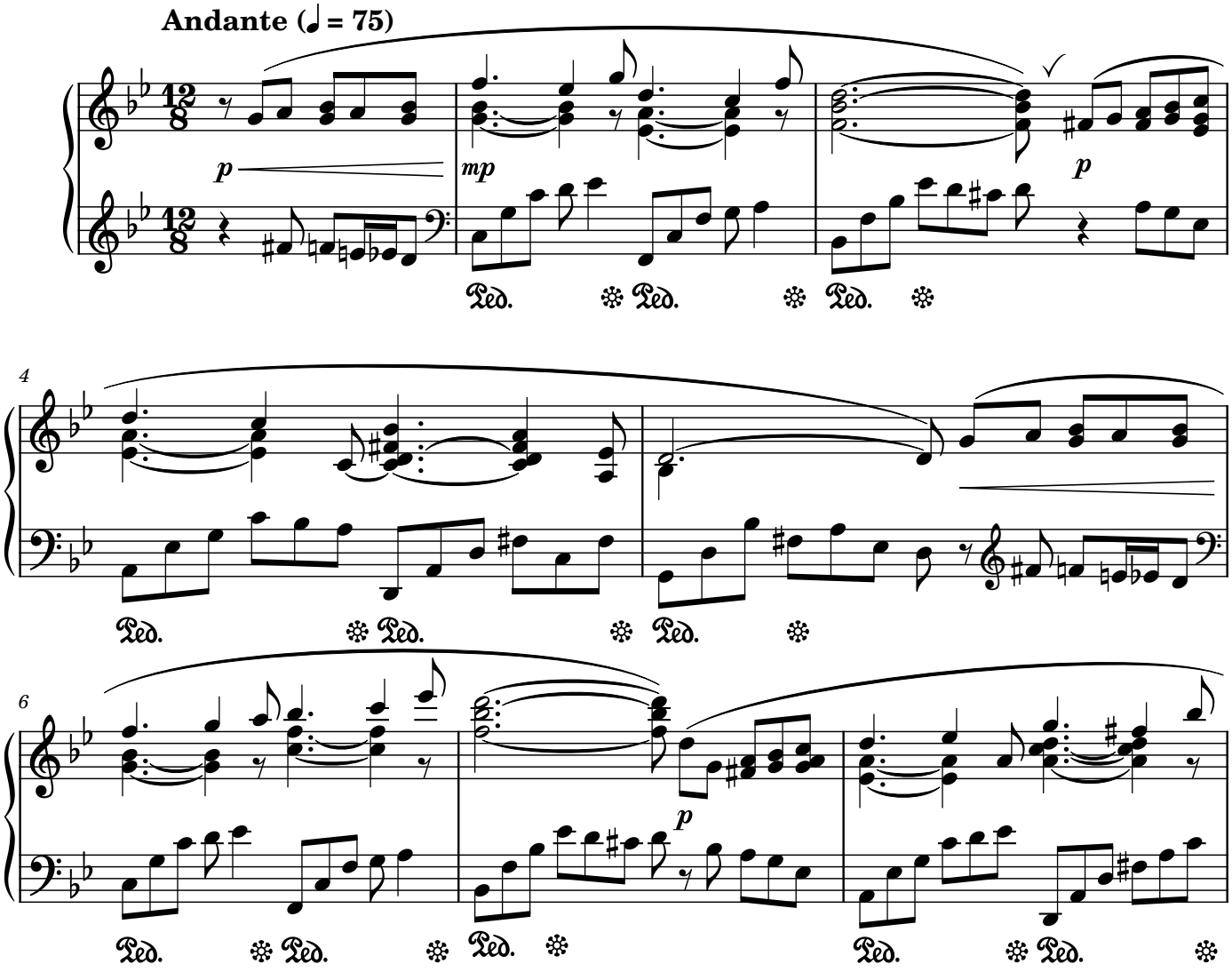

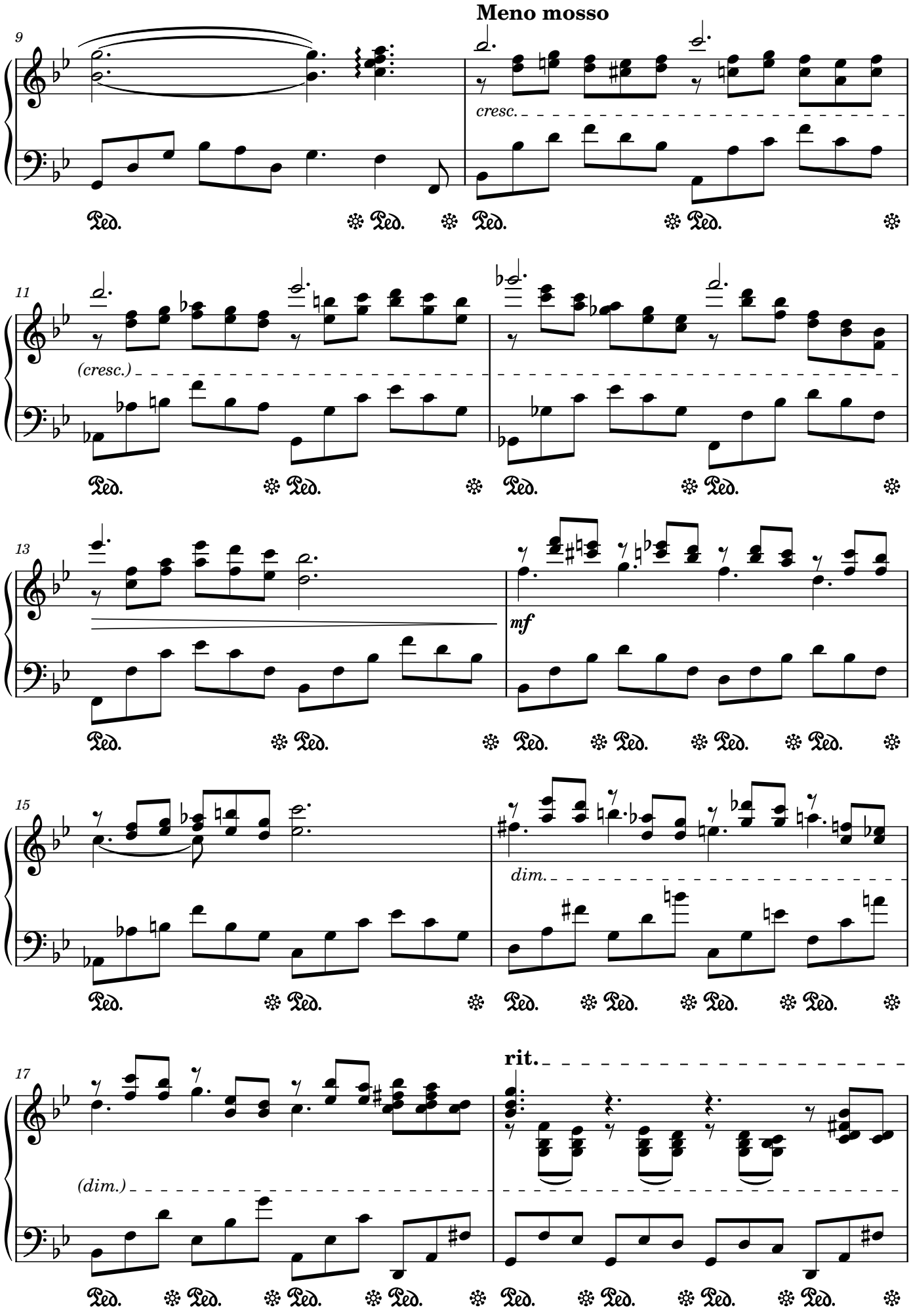
Meno mosso
9
cresc.
Ped.
11
(cresc.)
13
mf
15
dim.
17
rit.
(dim.)

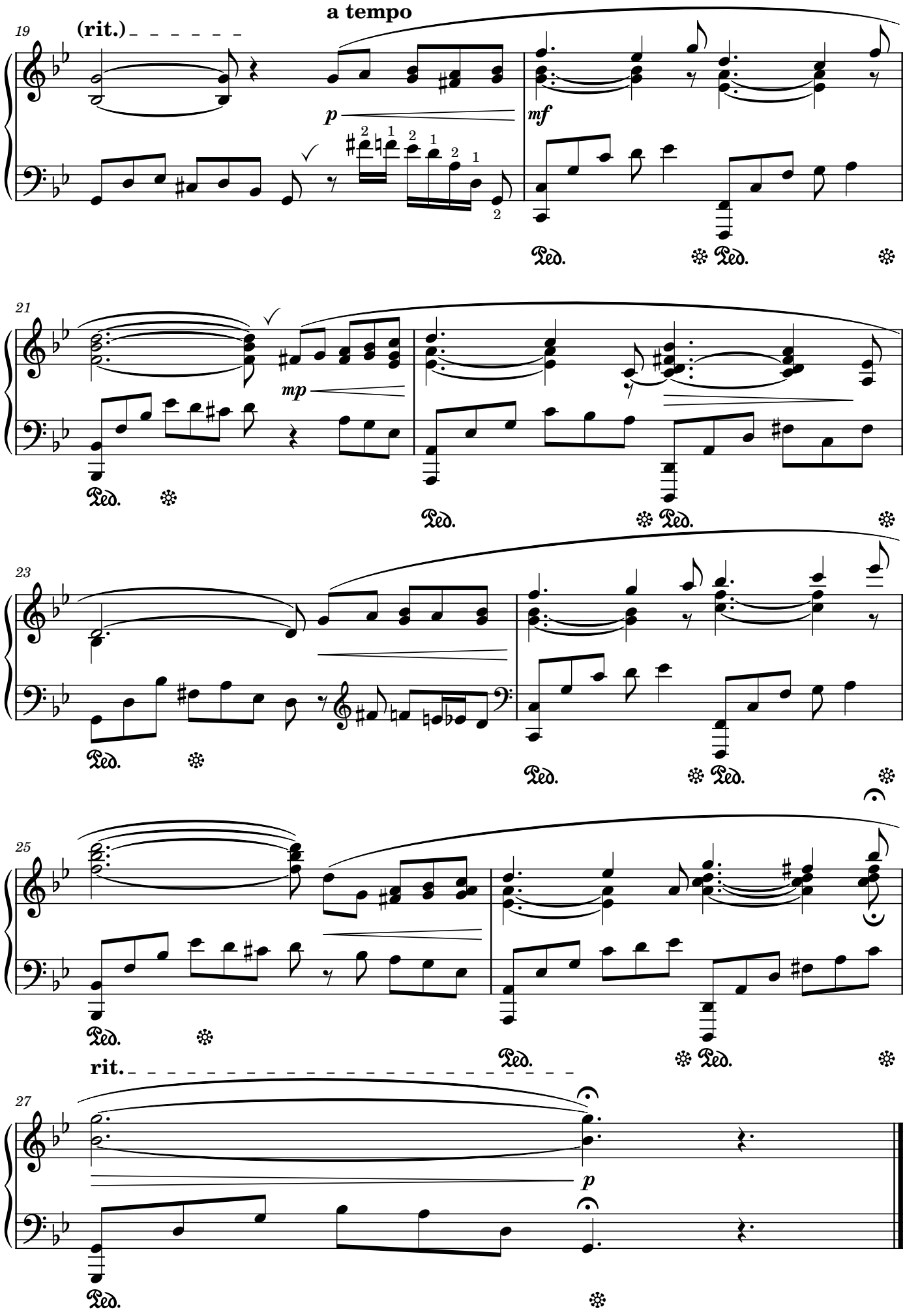
19
(rit.)
a tempo
p
mf
Ped.
21
mp
23
25
rit.
27
p

Фуга

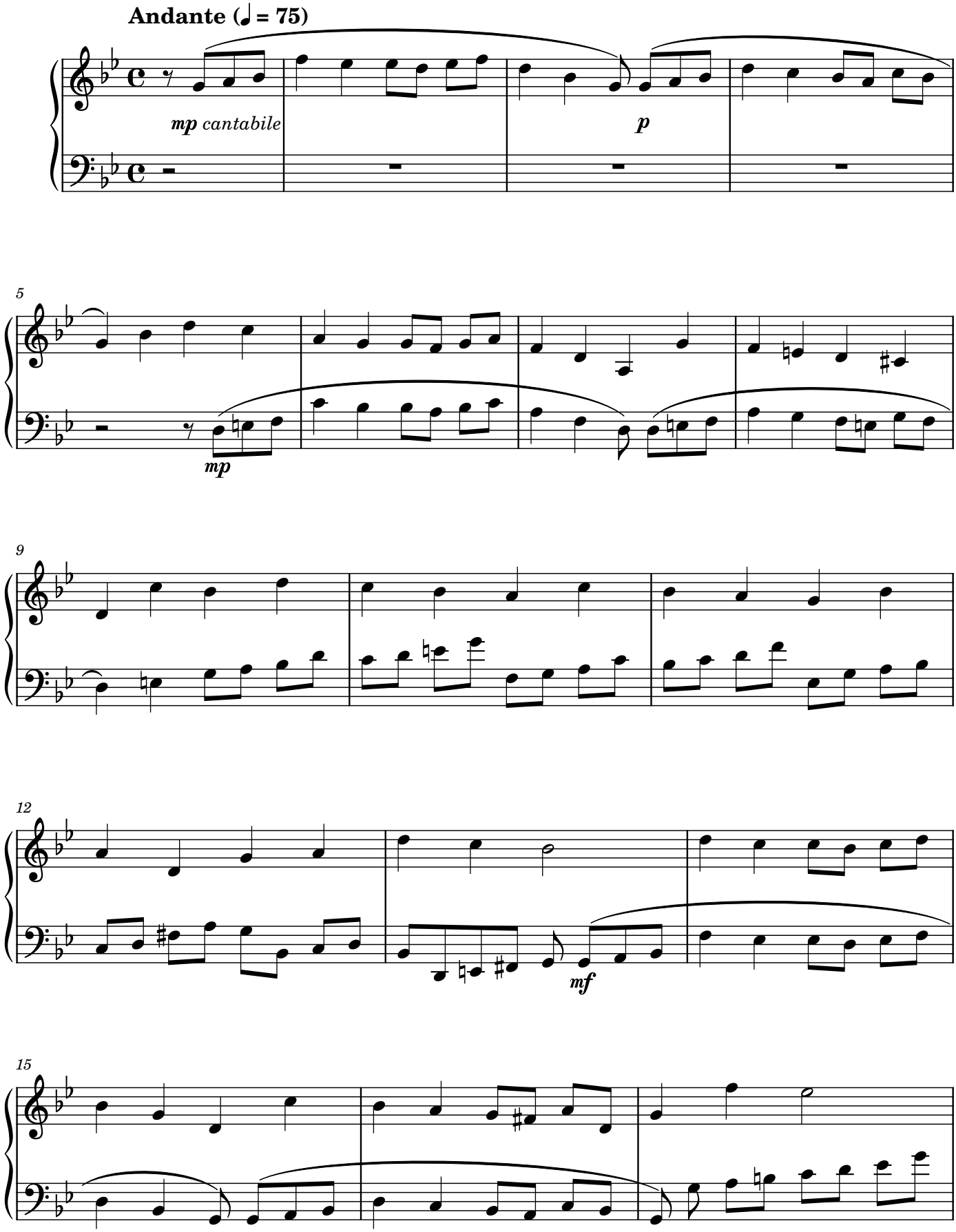

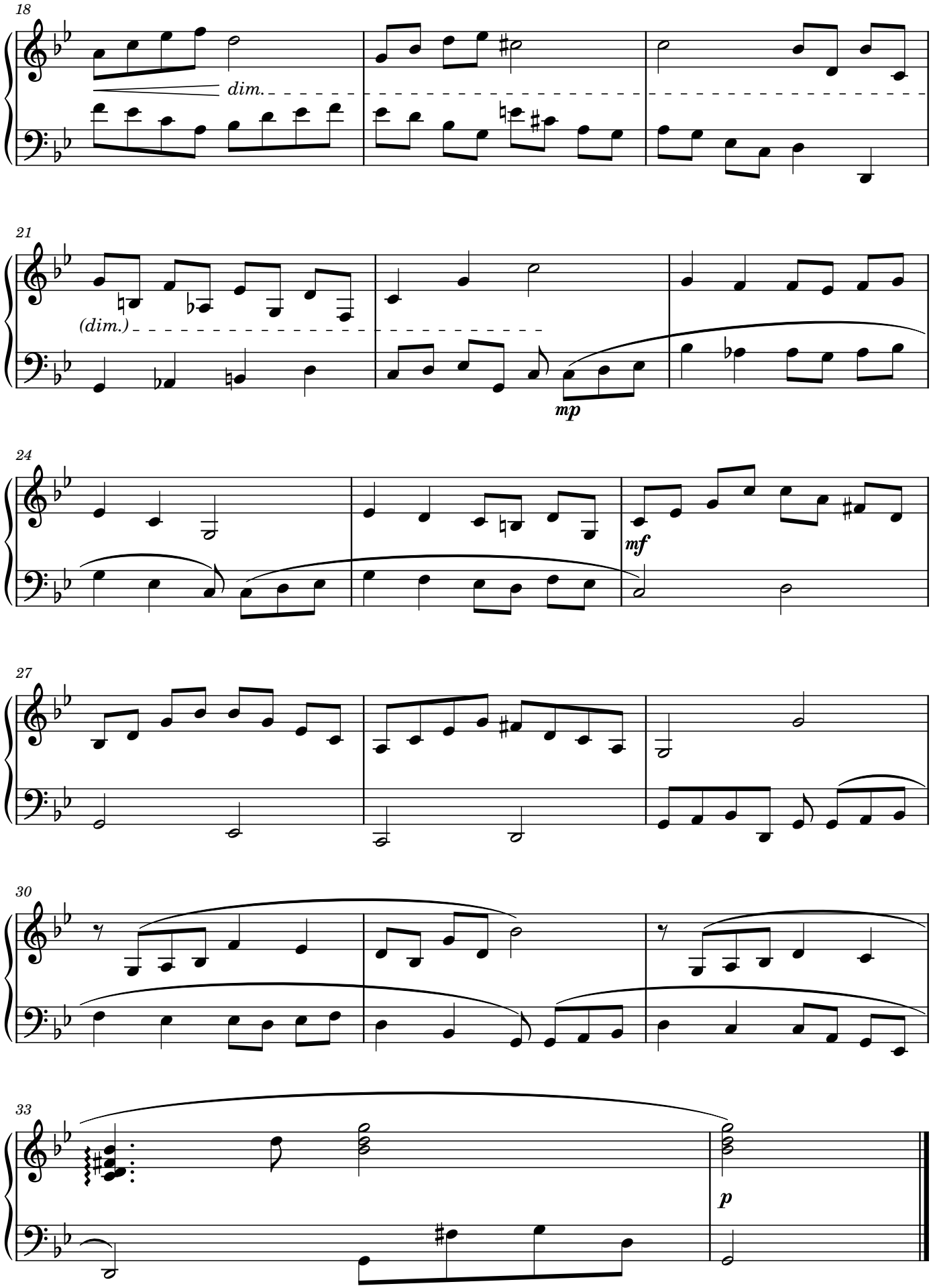
18
dim.
21
(dim.)
mp
24
mf
27
30
33
p

Прелюдія

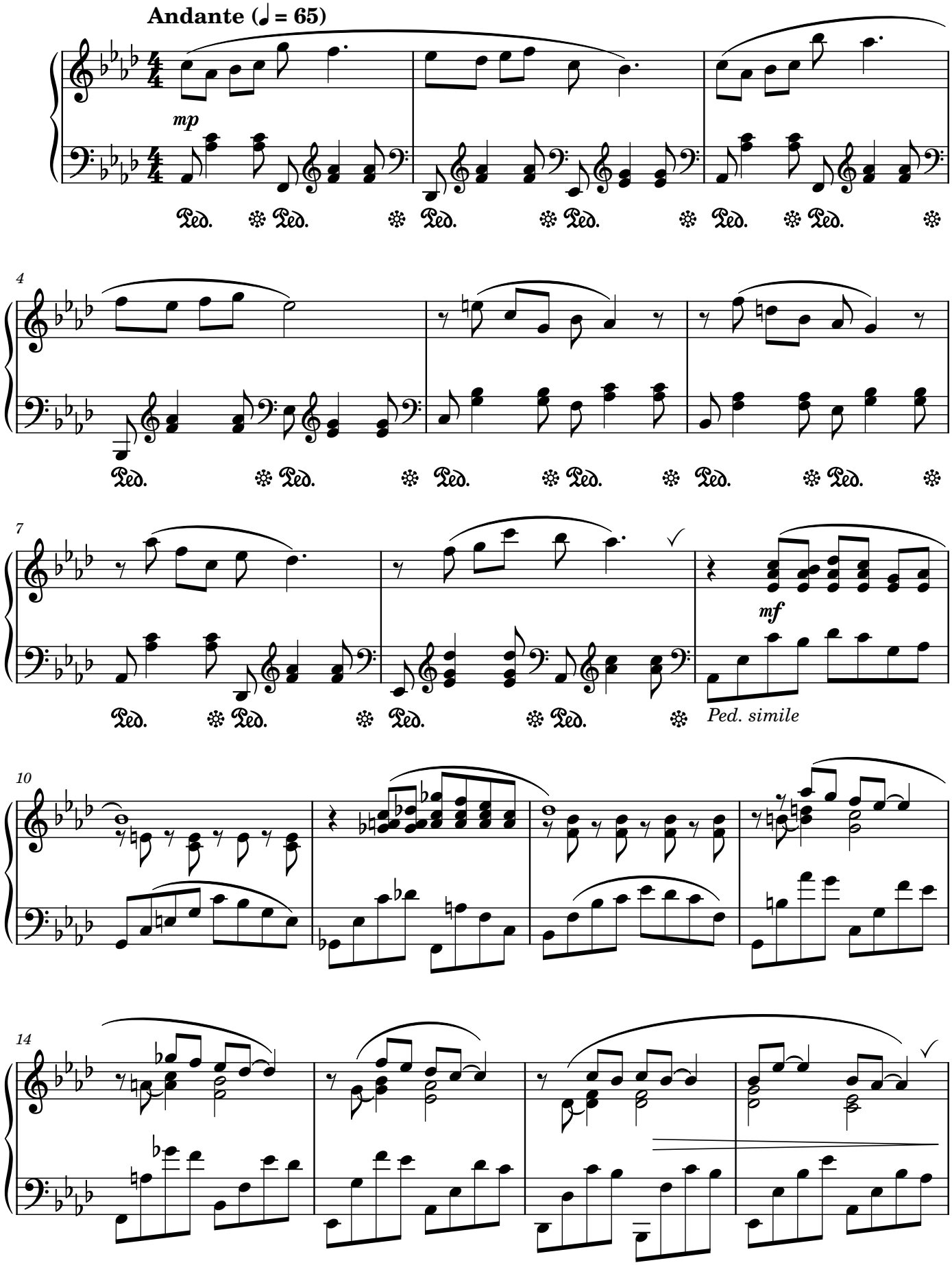

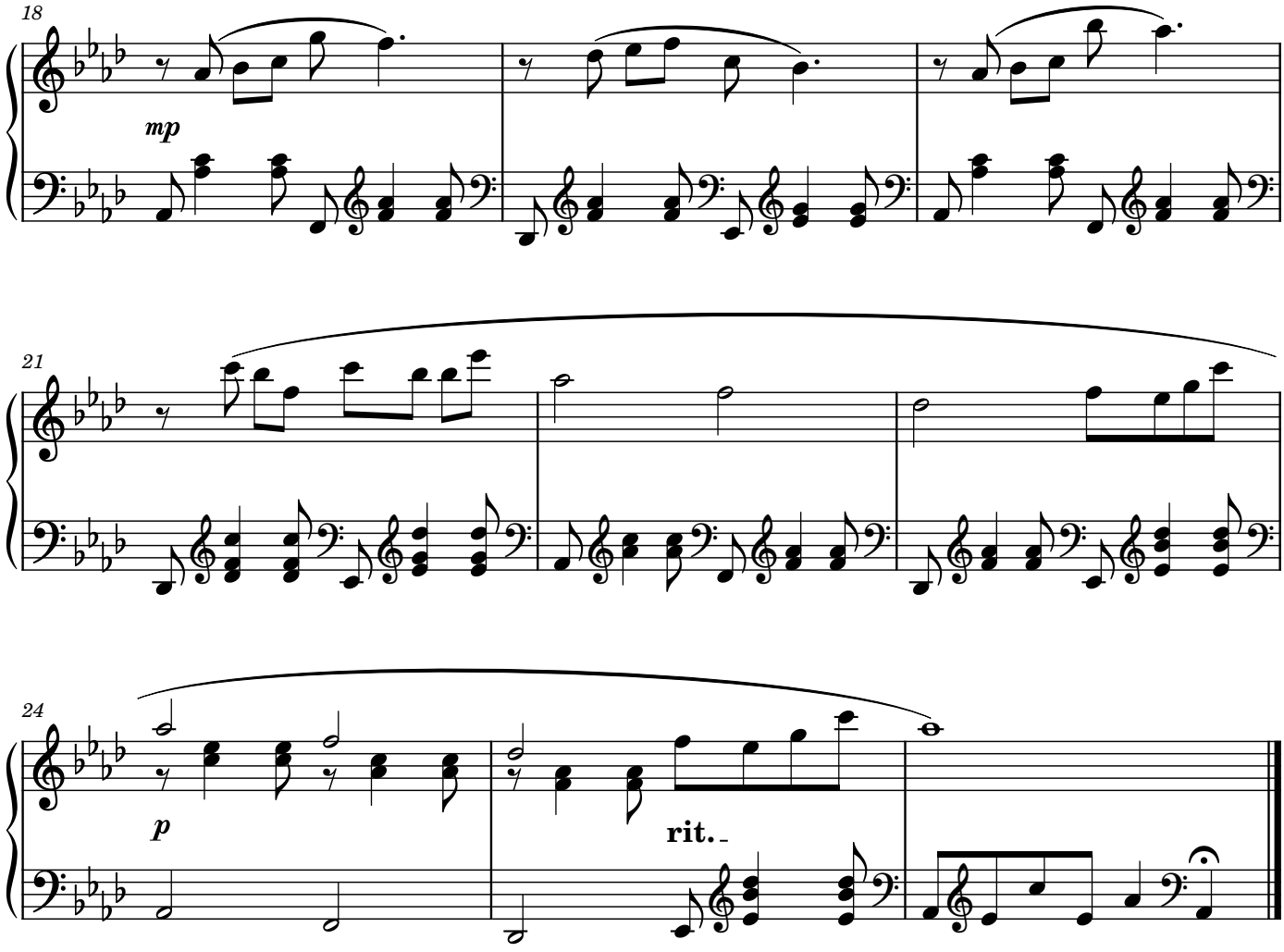

Фуга

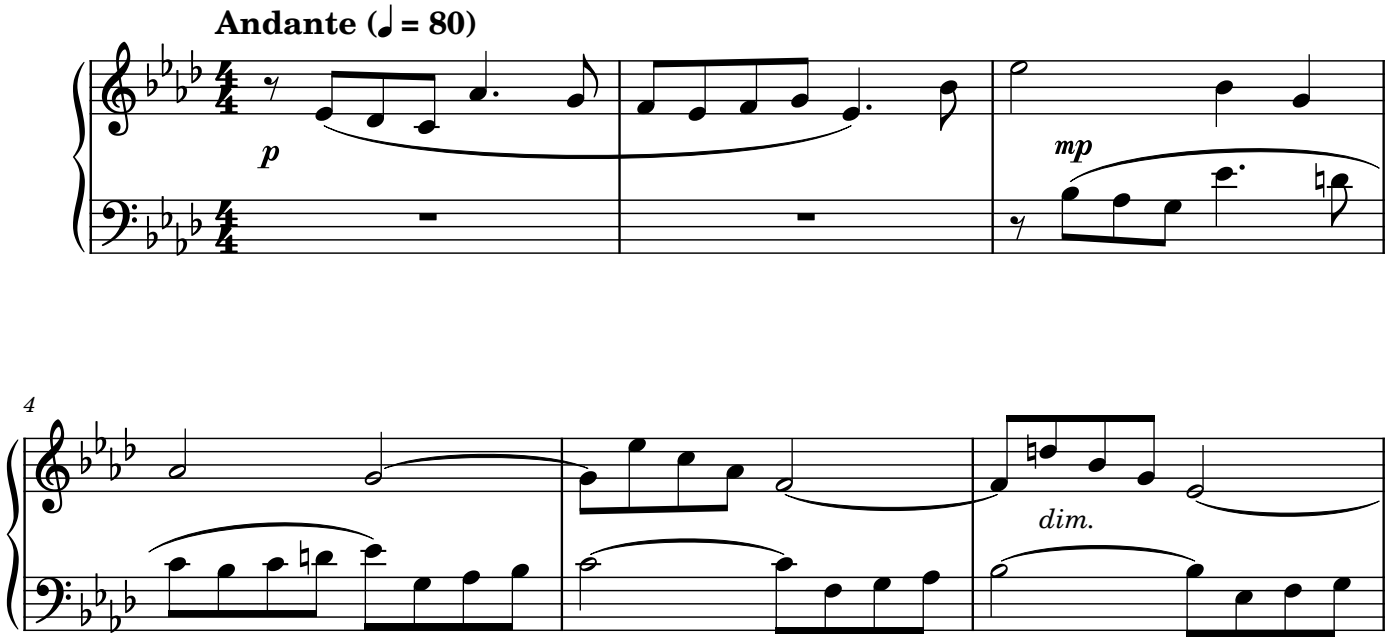

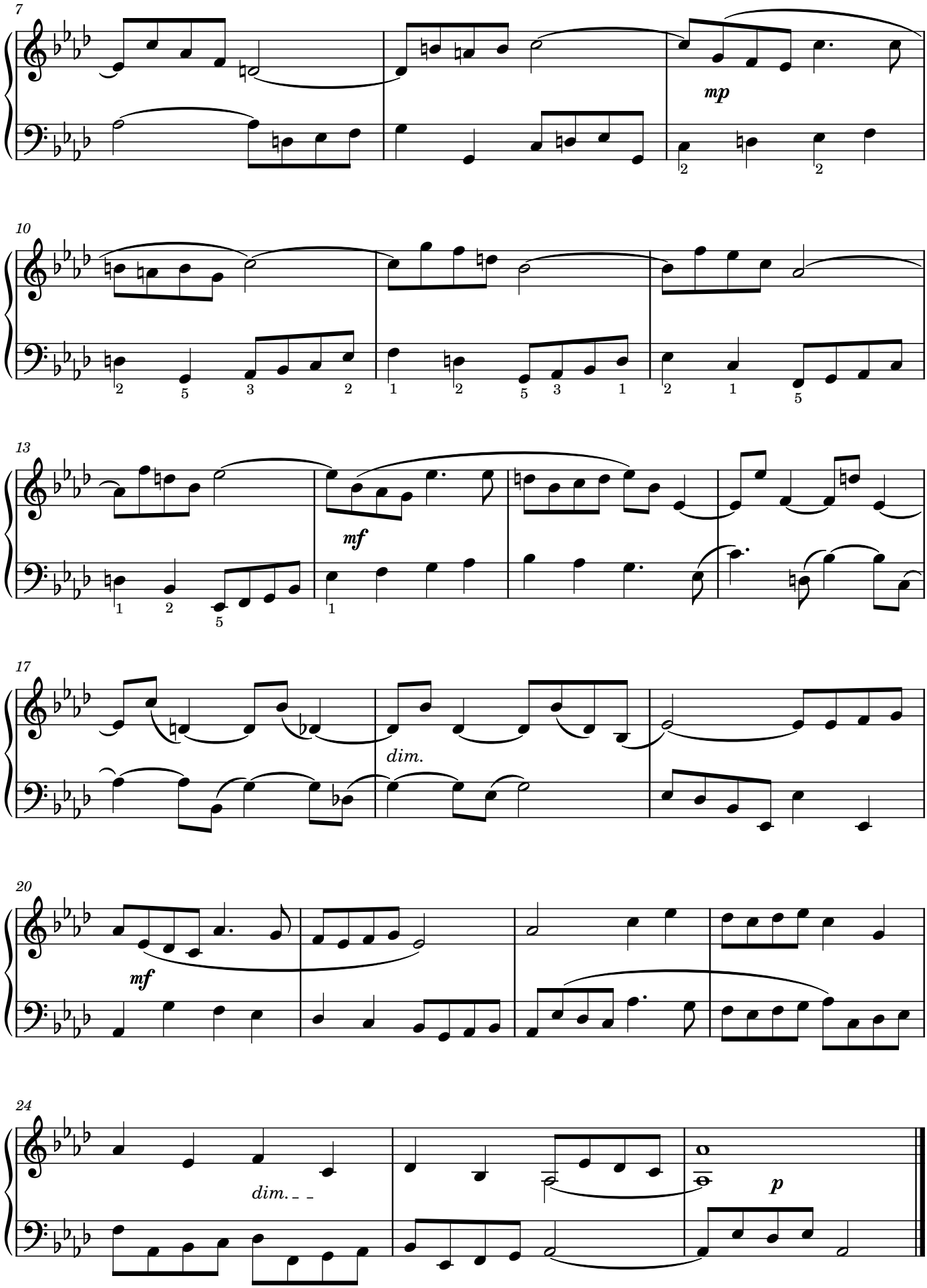
7
mp
10
13
mf
17
dim.
20
mf
24
dim.
p

Прелюдія

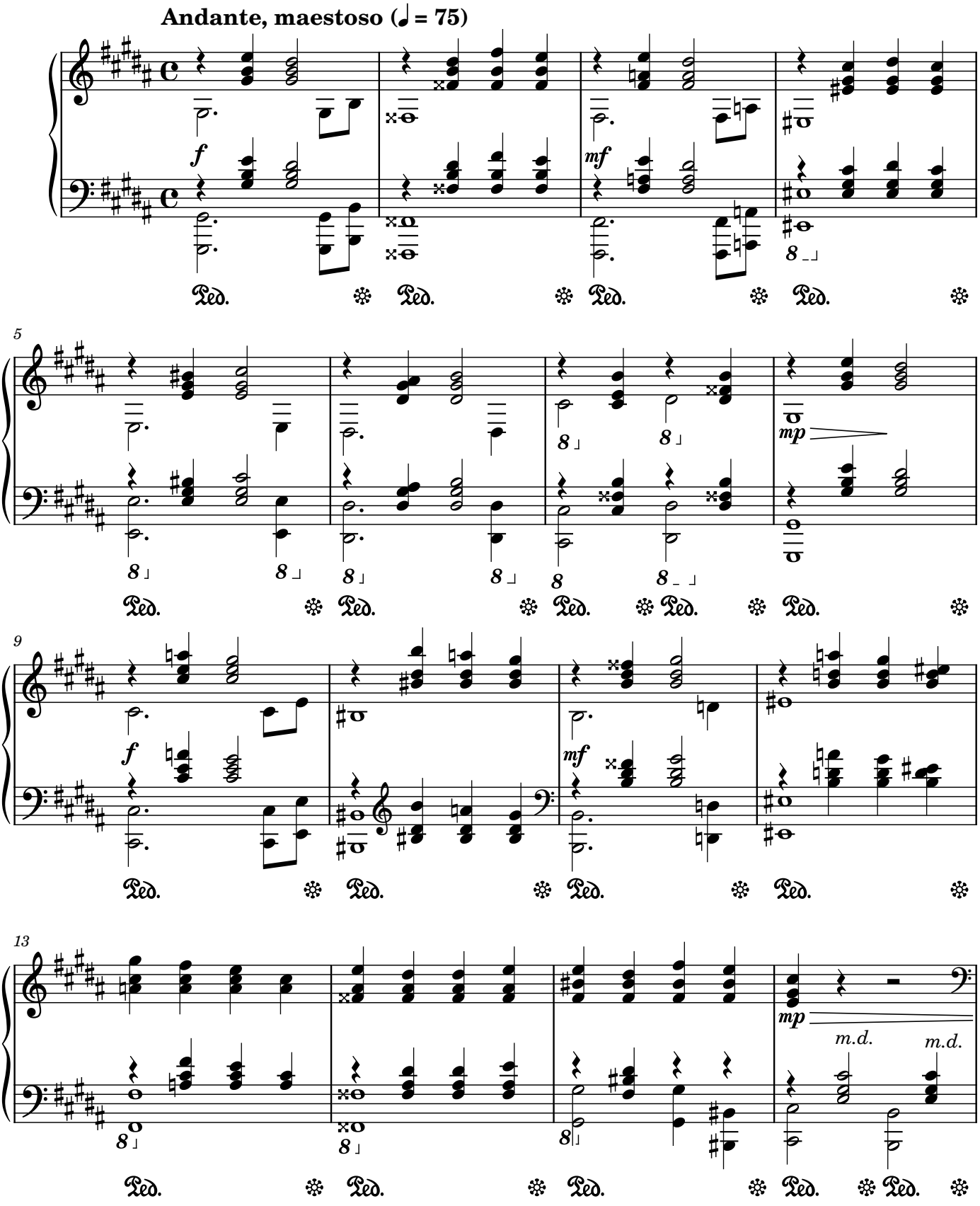

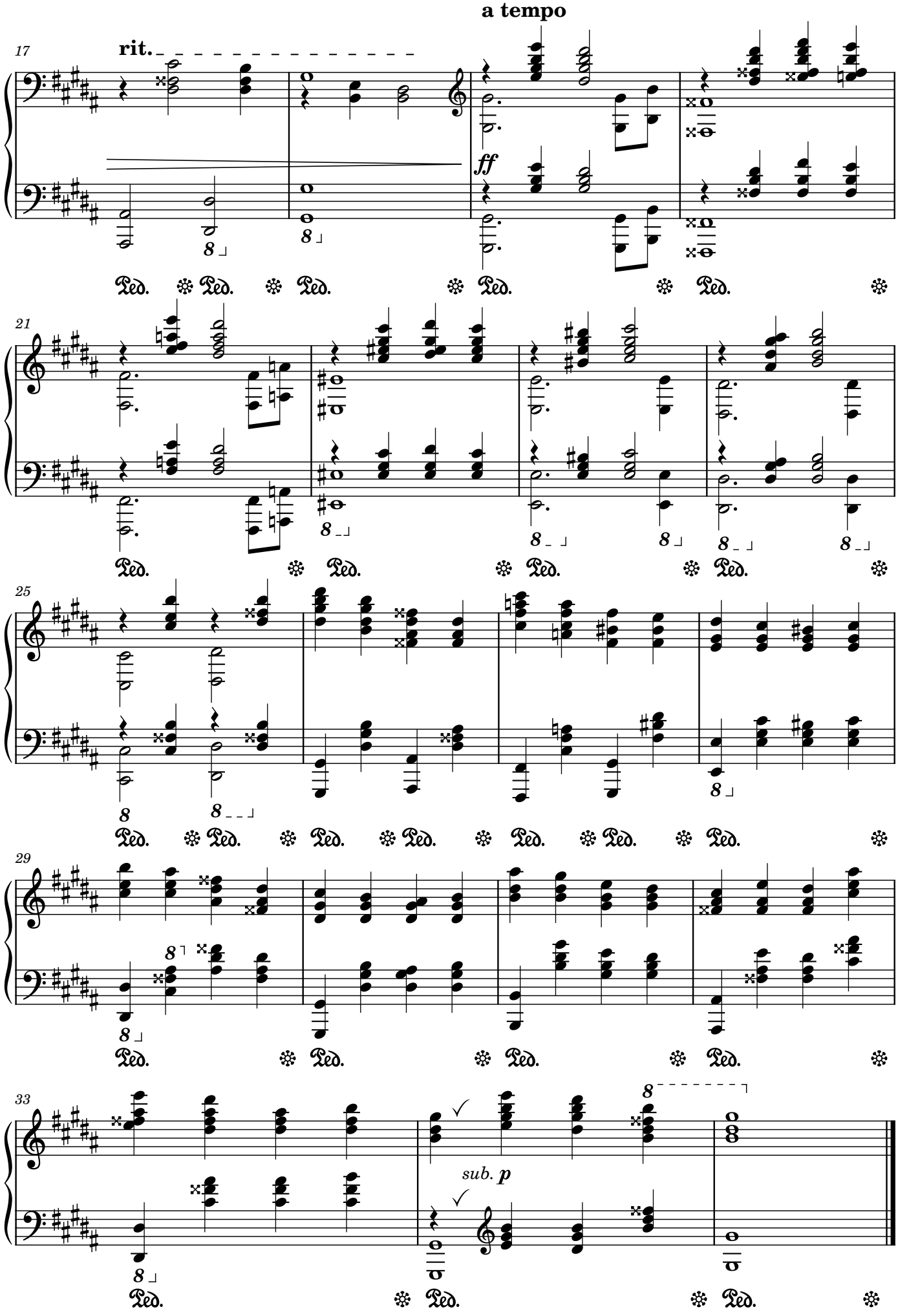
a tempo
17
rit.
ff
21
25
29
33
sub. p
Ped.

Фуга

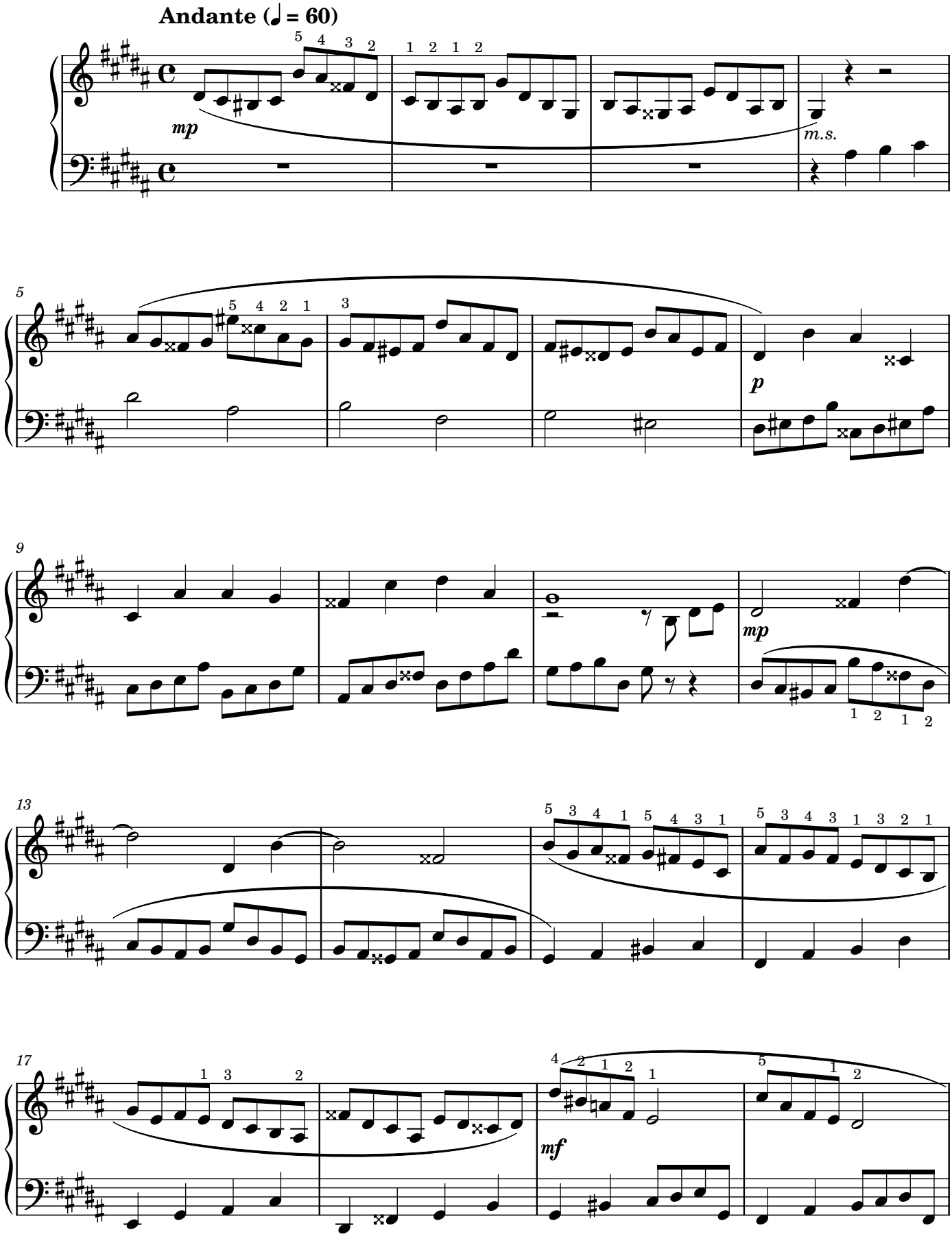

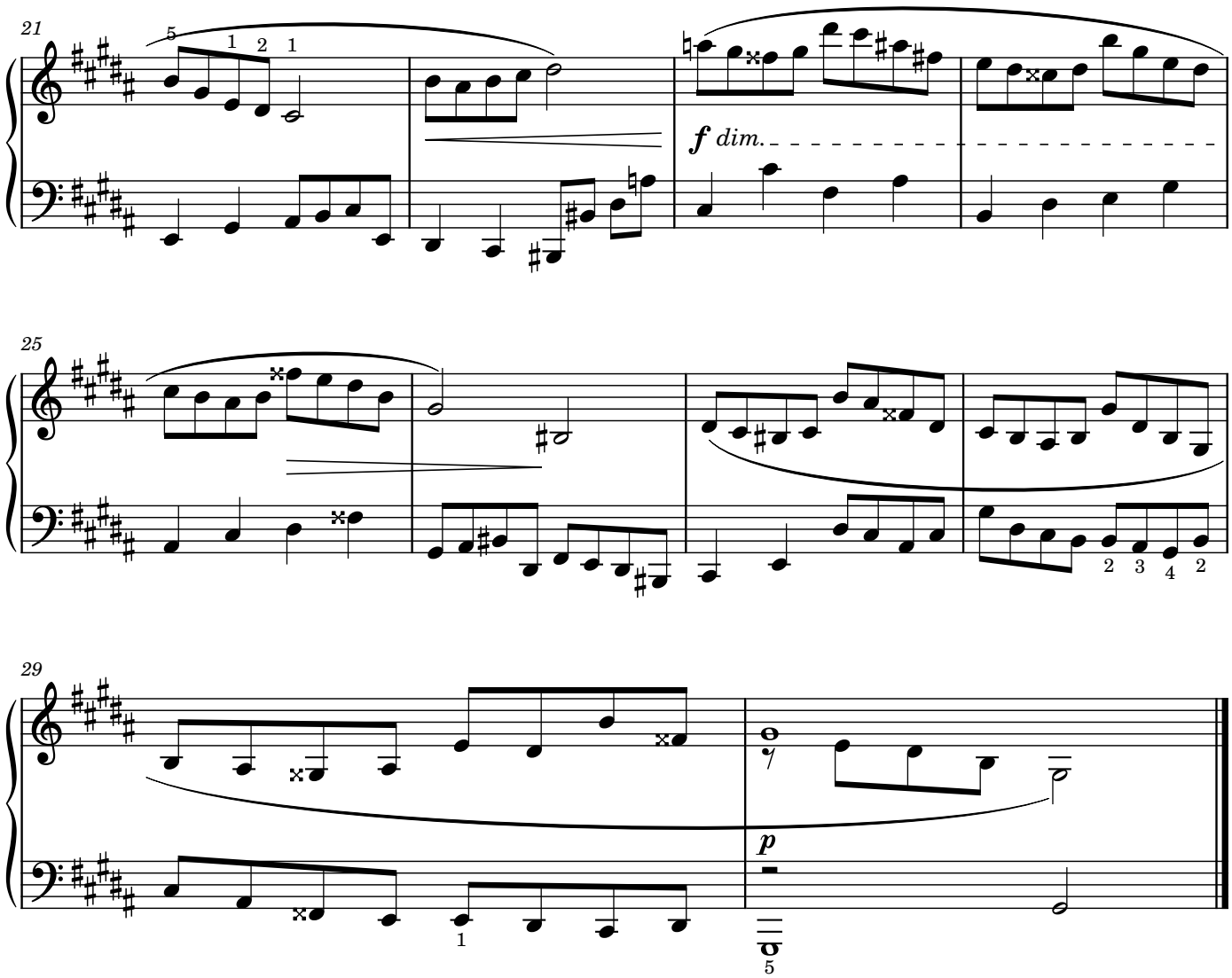

Прелюдія

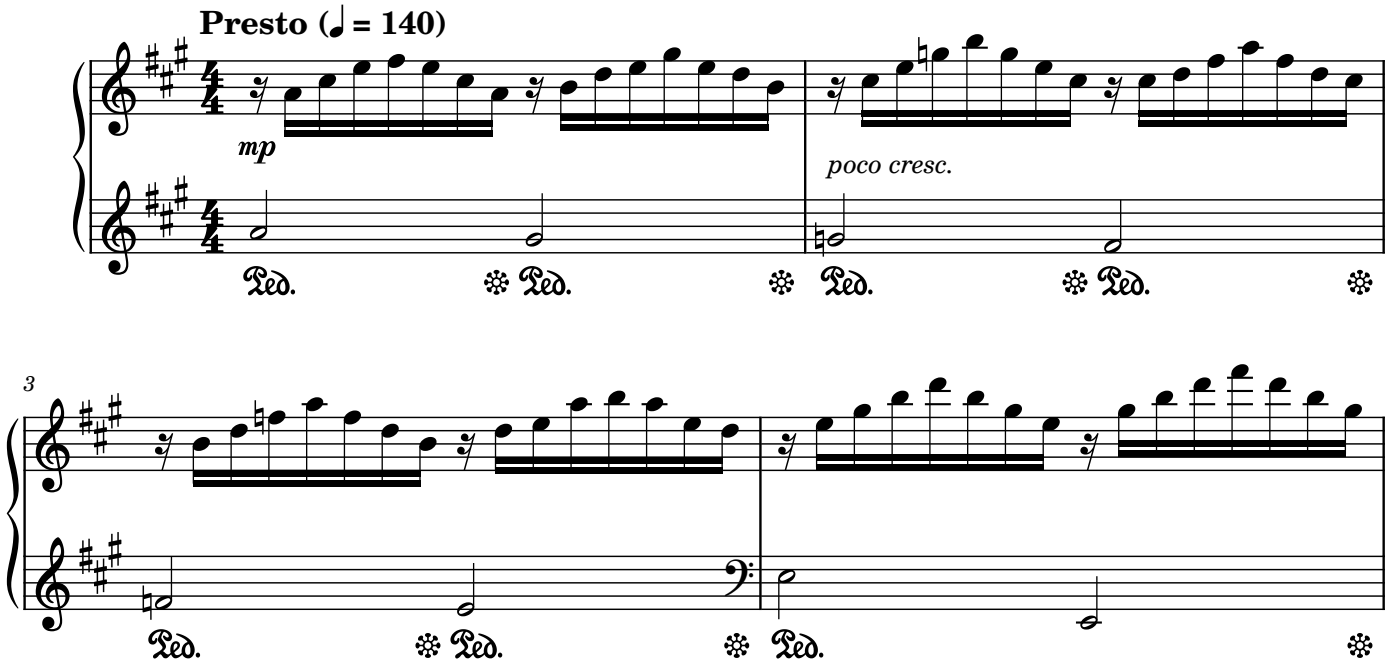

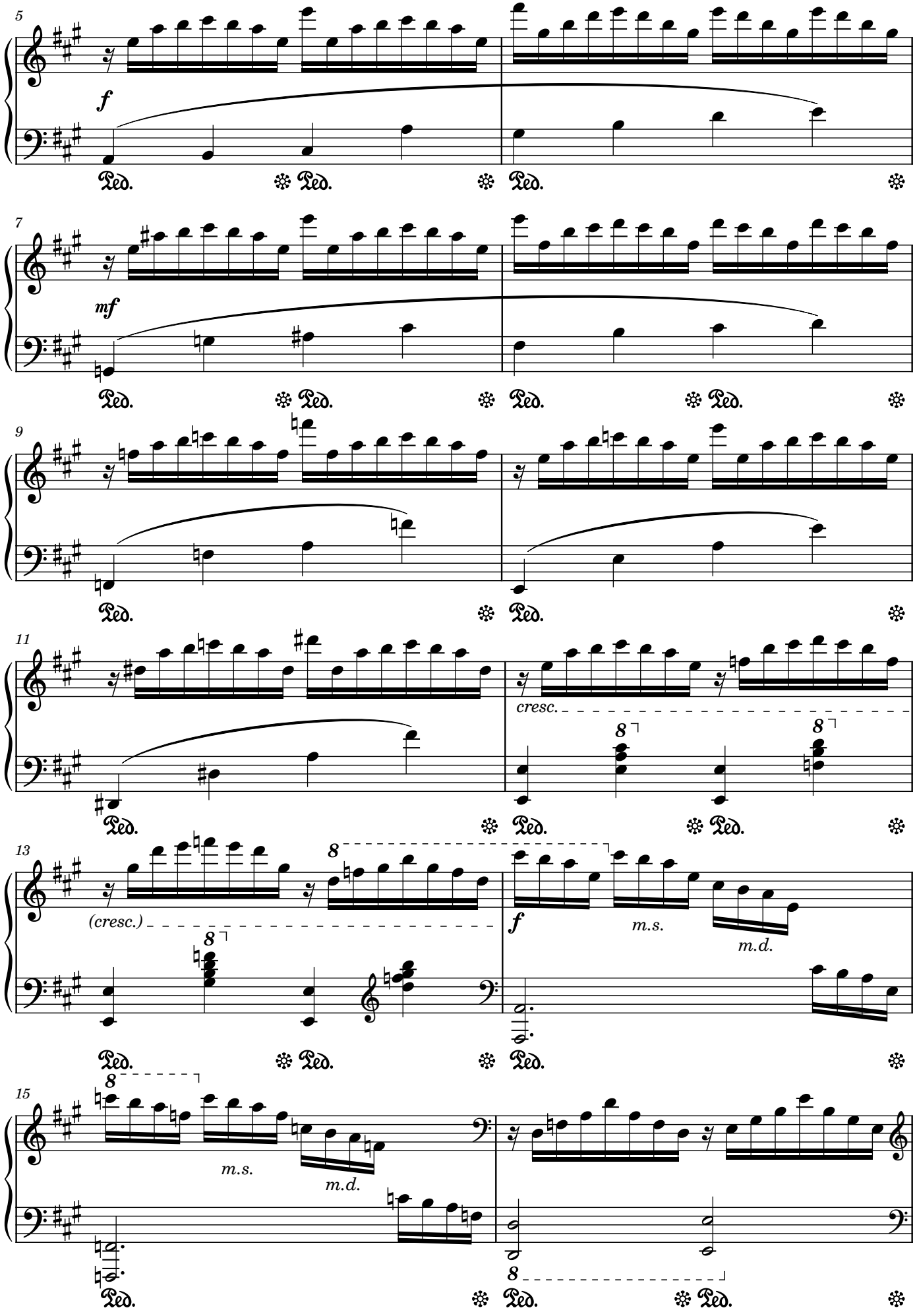
5
f
Ped.
7
mf
9
11
cresc.
13
(cresc.)
f
m.s.
m.d.
15
m.s.
m.d.

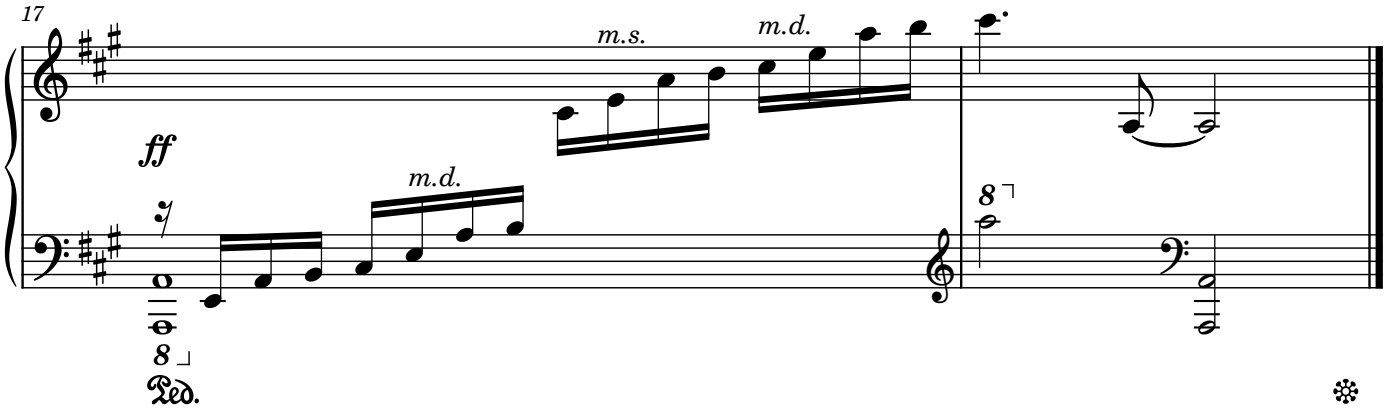
17
m.s.
m.d.
ff
m.d.
8
8
Ped.

Фуга

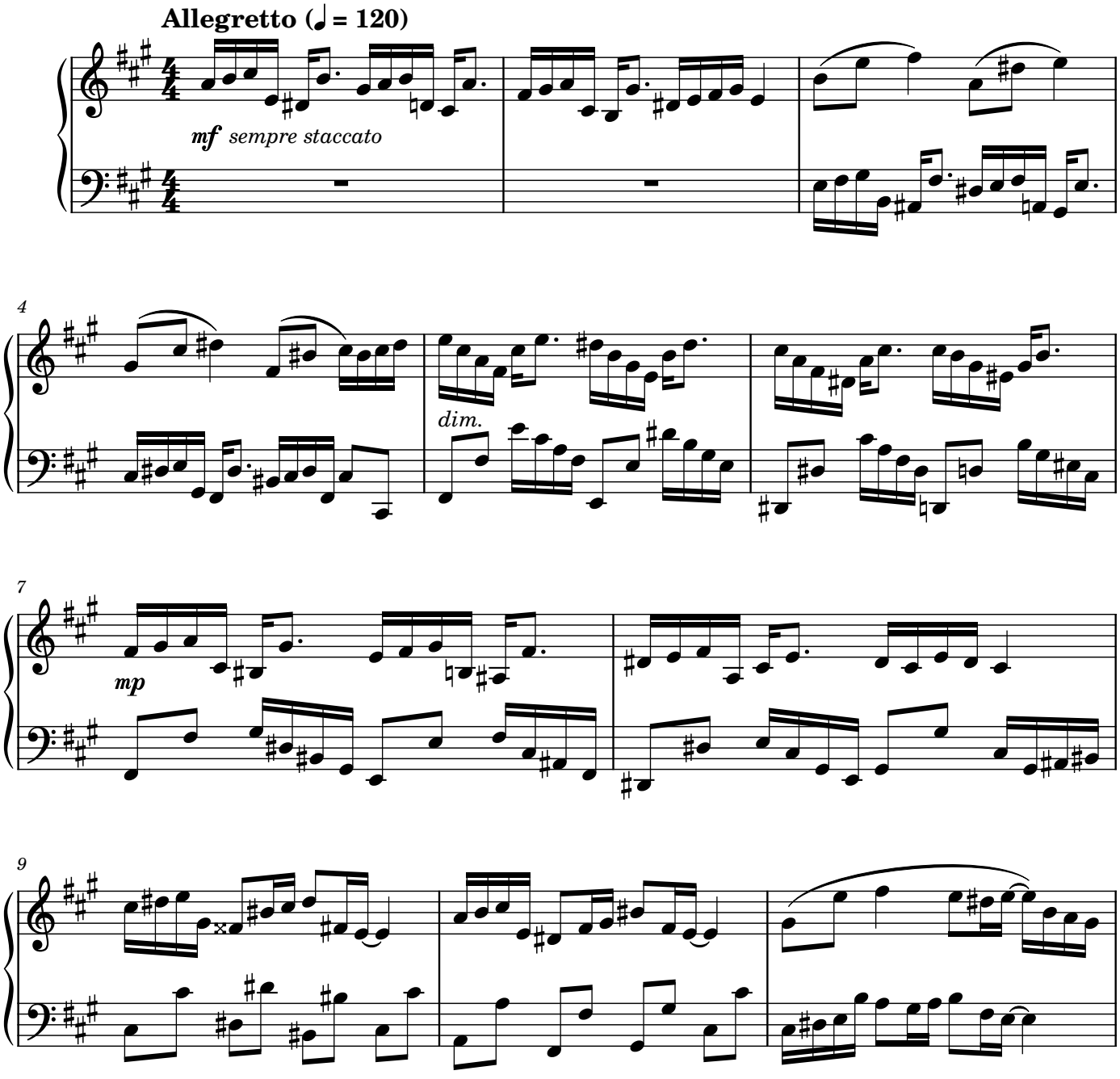
Allegretto (♩ = 120)
mf sempre staccato
4
dim.
7
mp
9

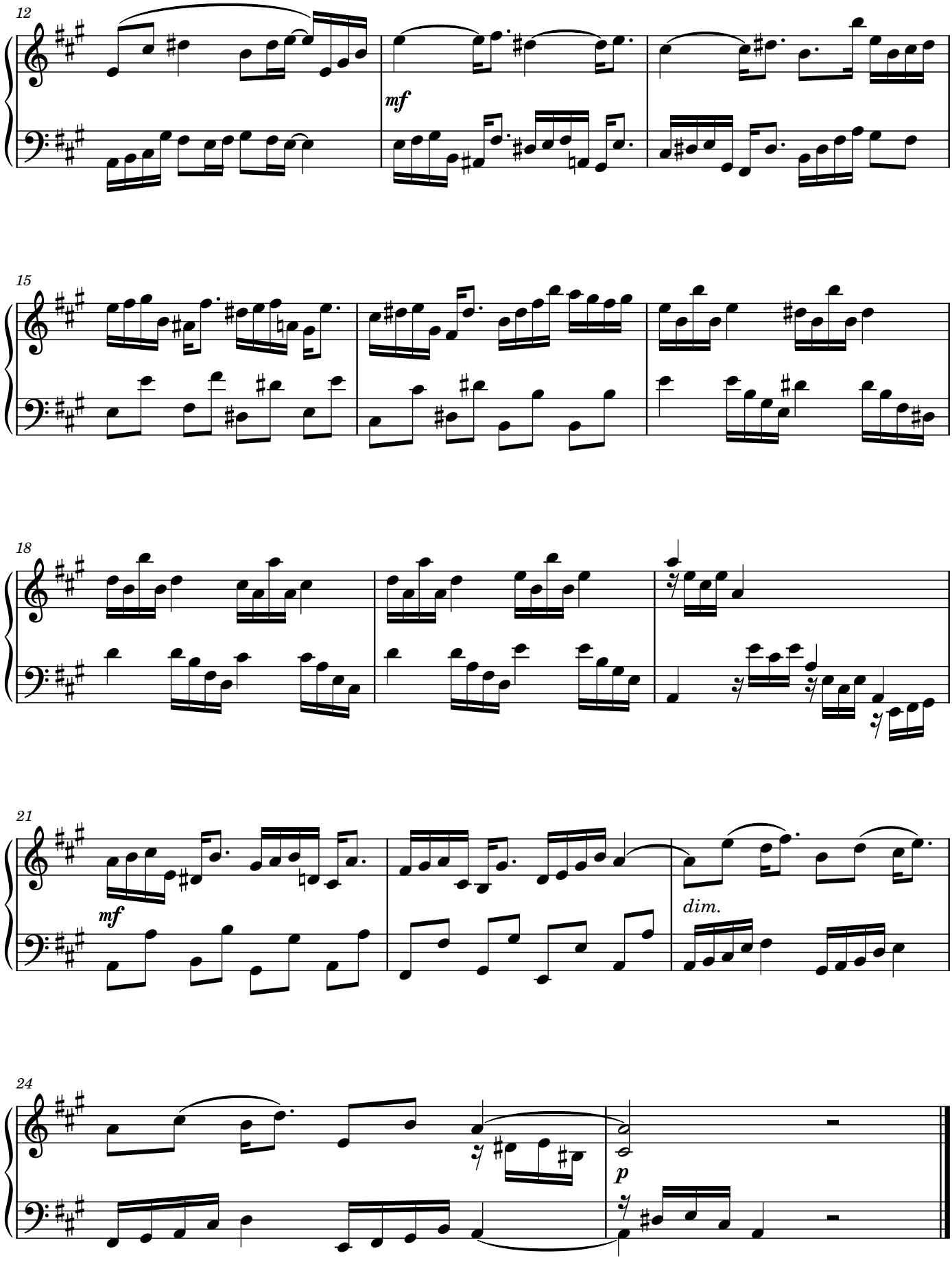
12
mf
15
18
21
mf
dim.
24
p

Прелюдія

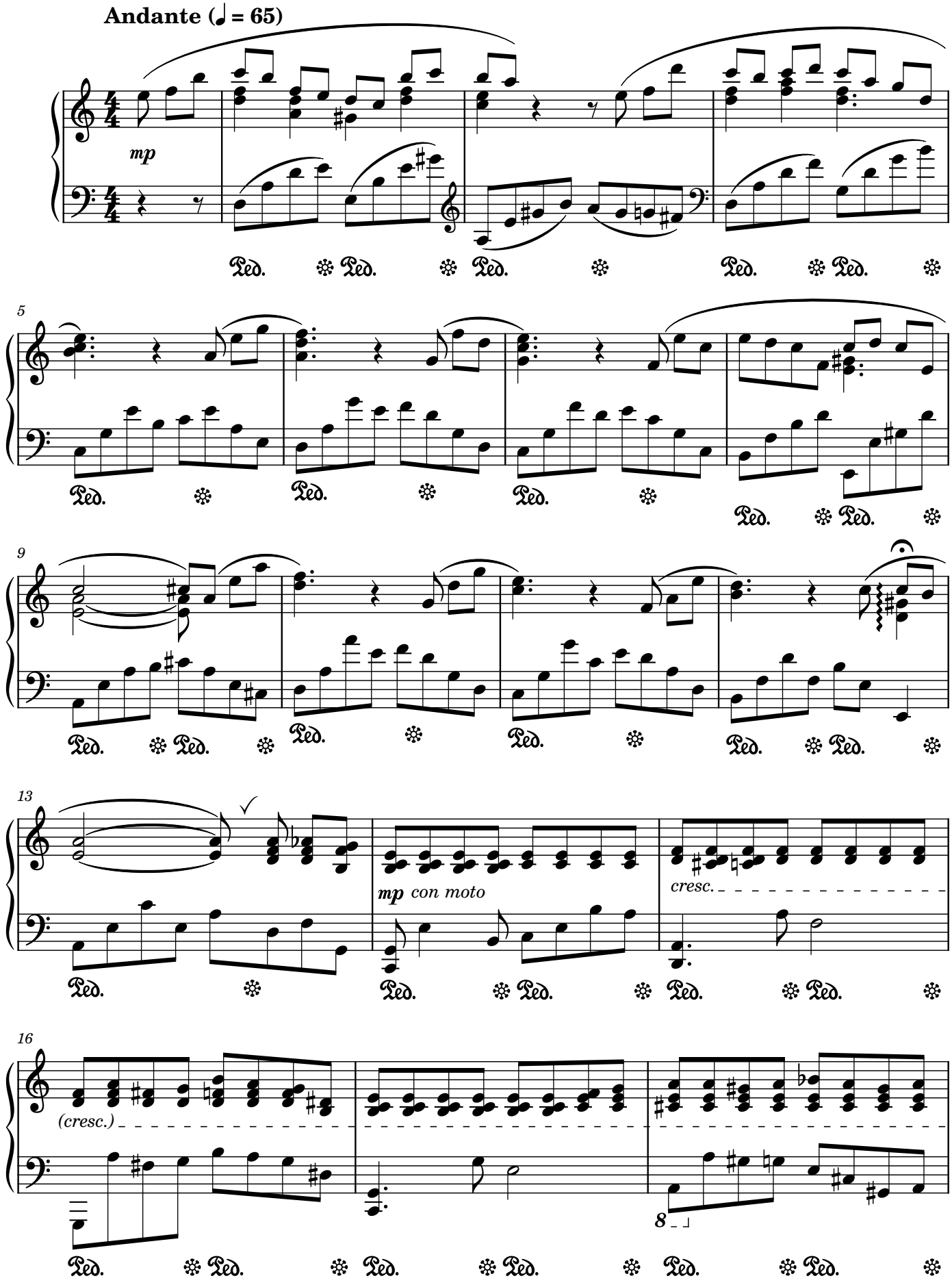

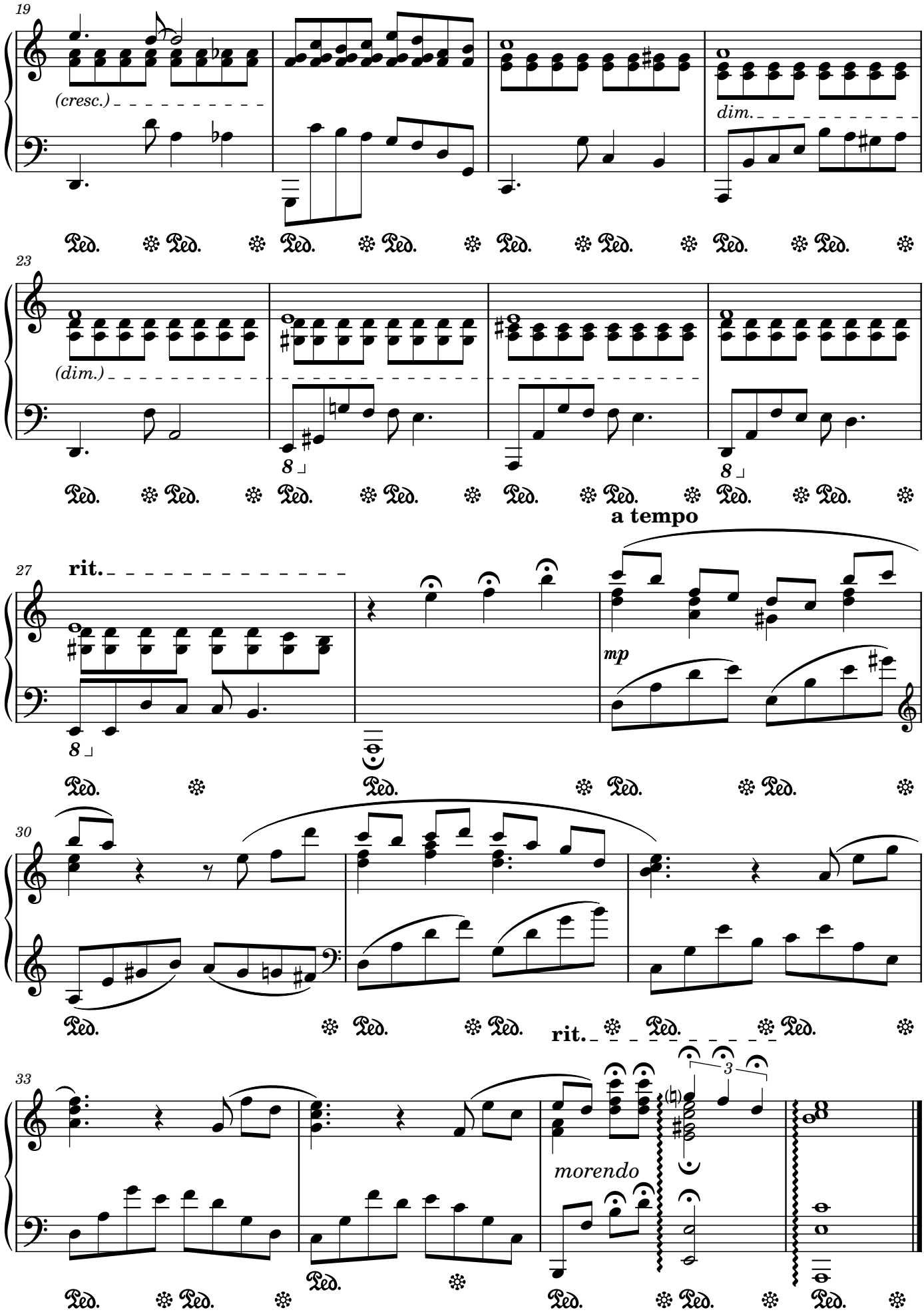
19
(cresc.)
dim.
Ped.
23
(dim.)
8
27
rit.
a tempo
mp
30
33
morendo
3

Фуга

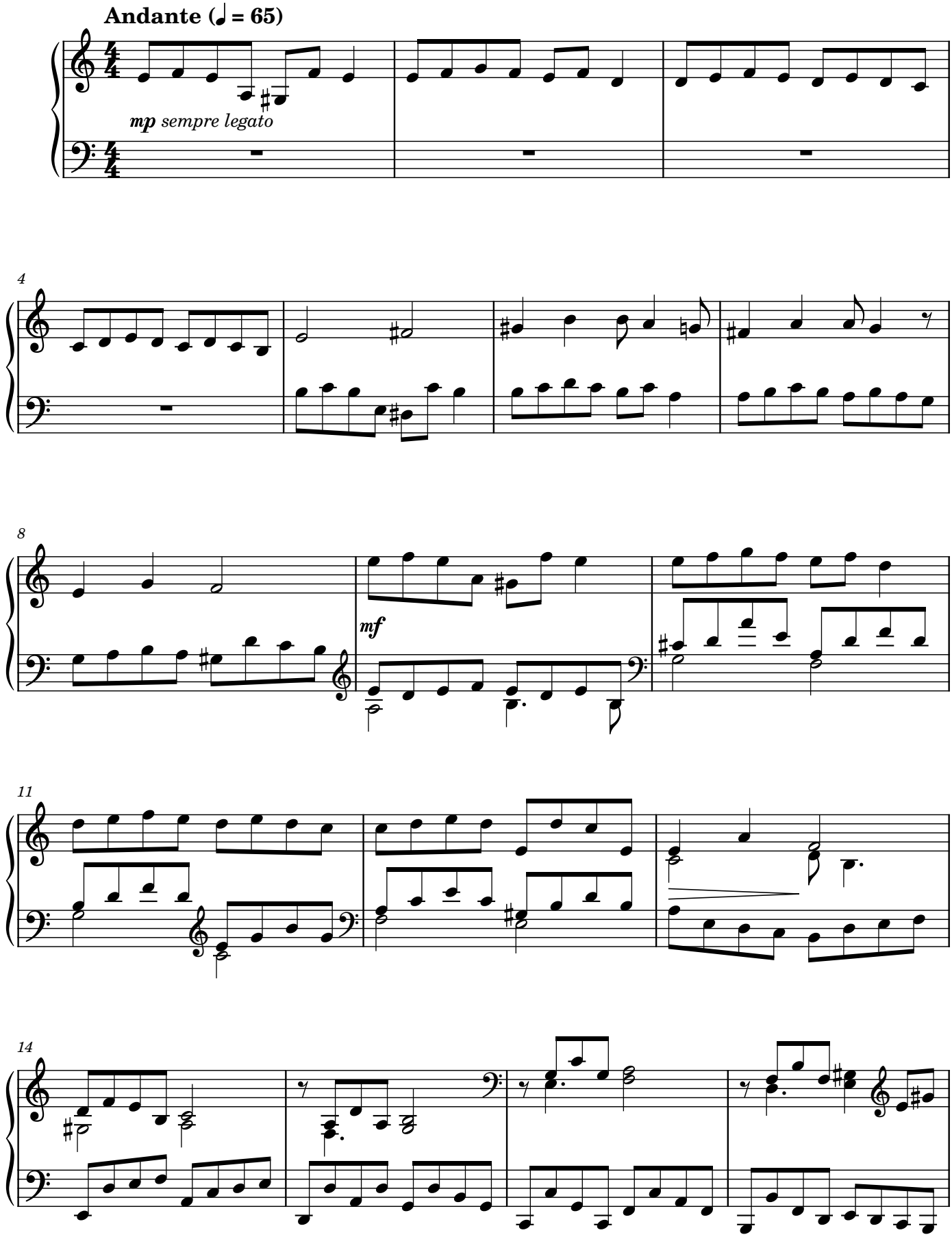

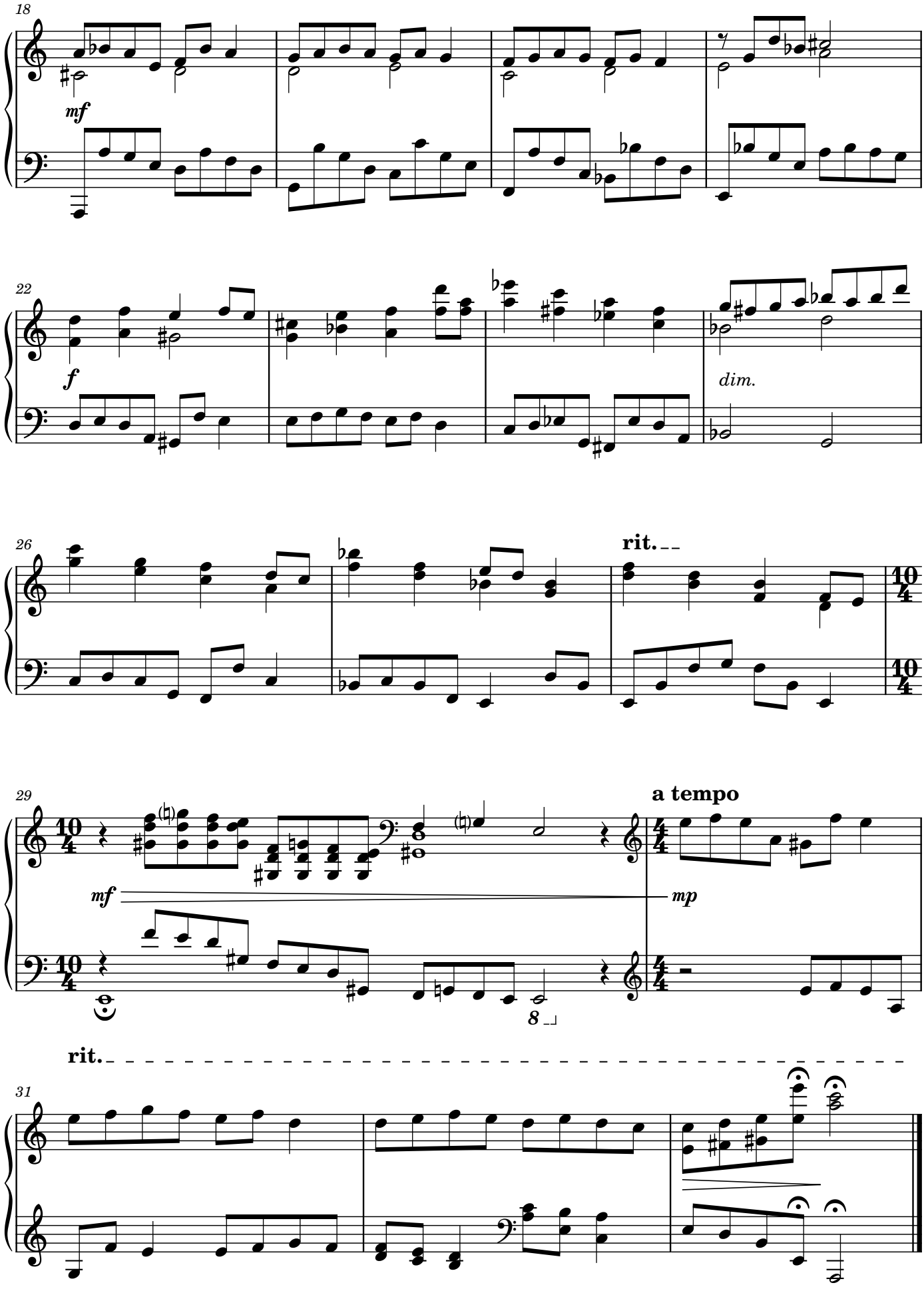
18
mf
22
f
dim.
26
rit.
29
a tempo
mf
mp
8
rit.
31

Прелюдія

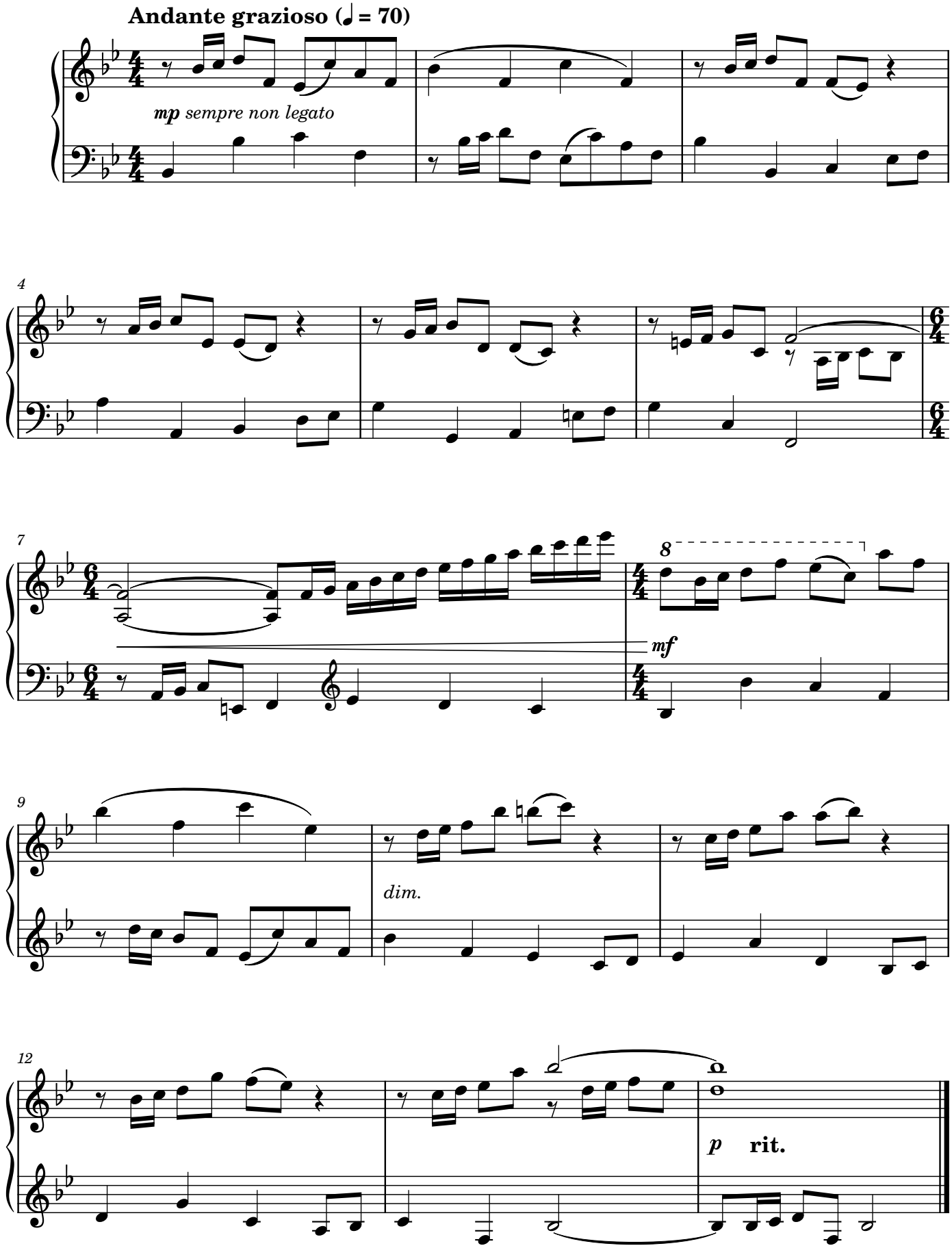

Фуга

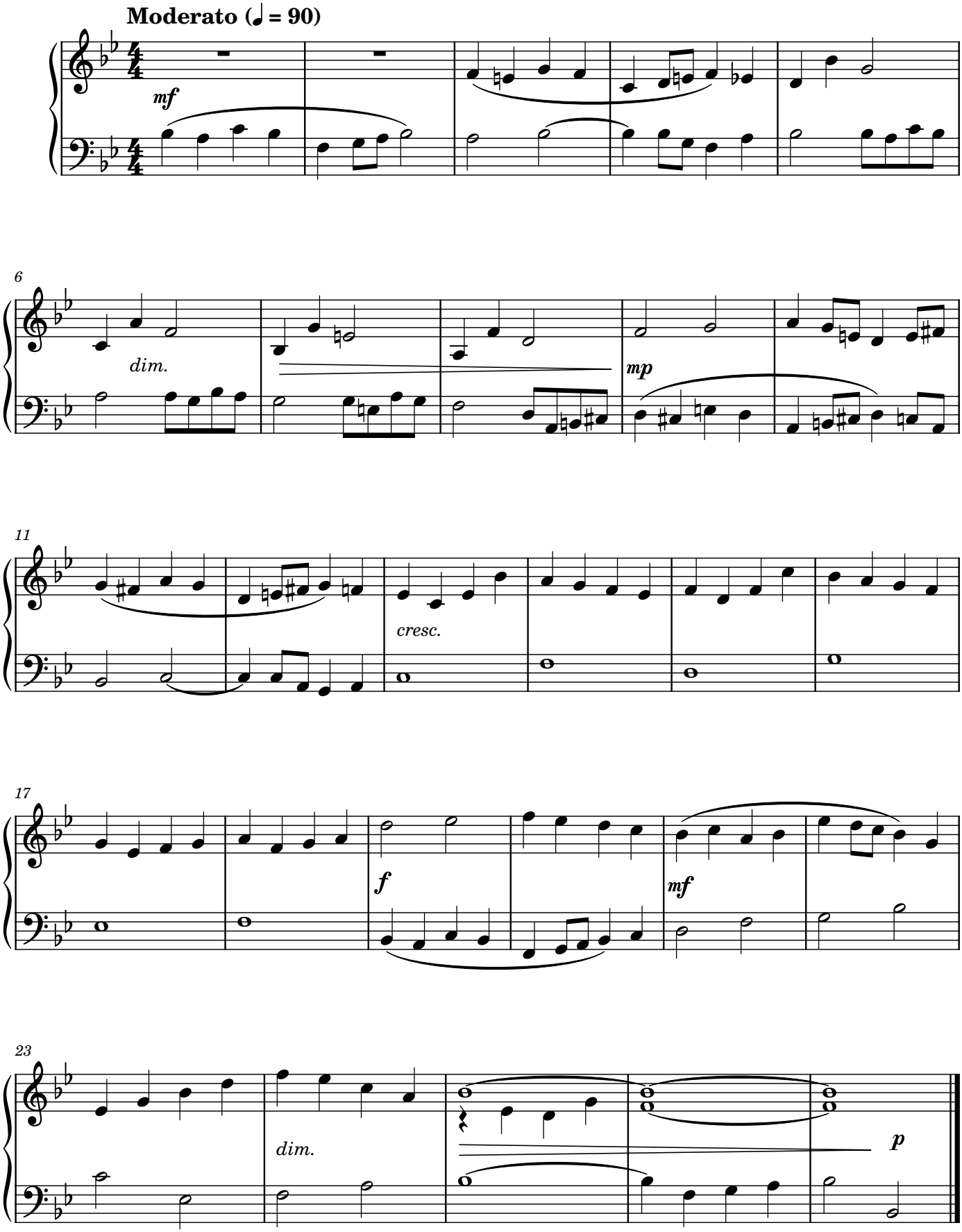

Прелюдія

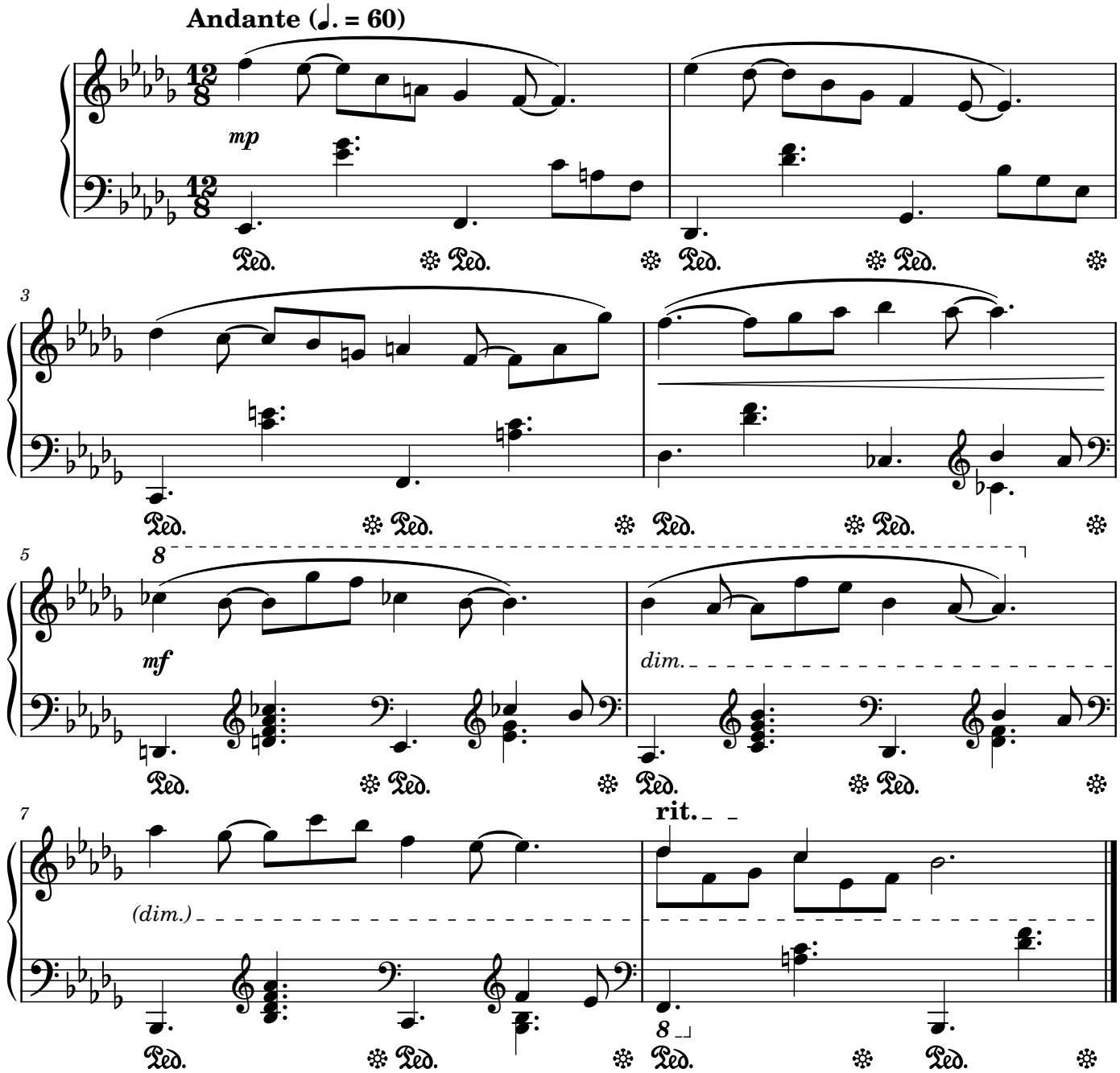

Фуга

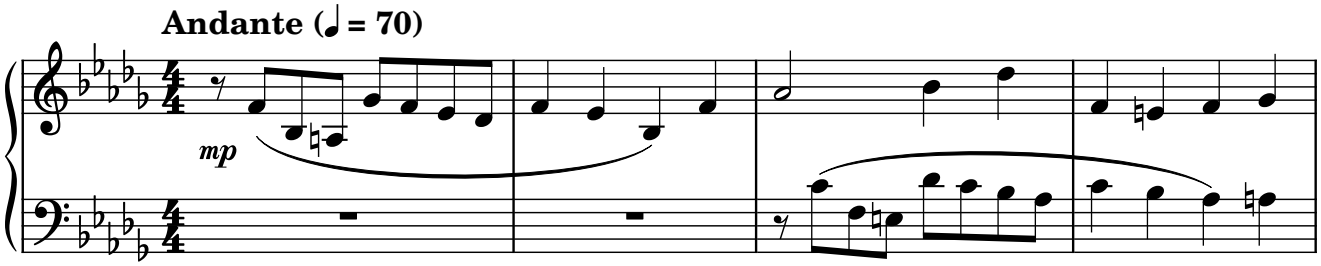

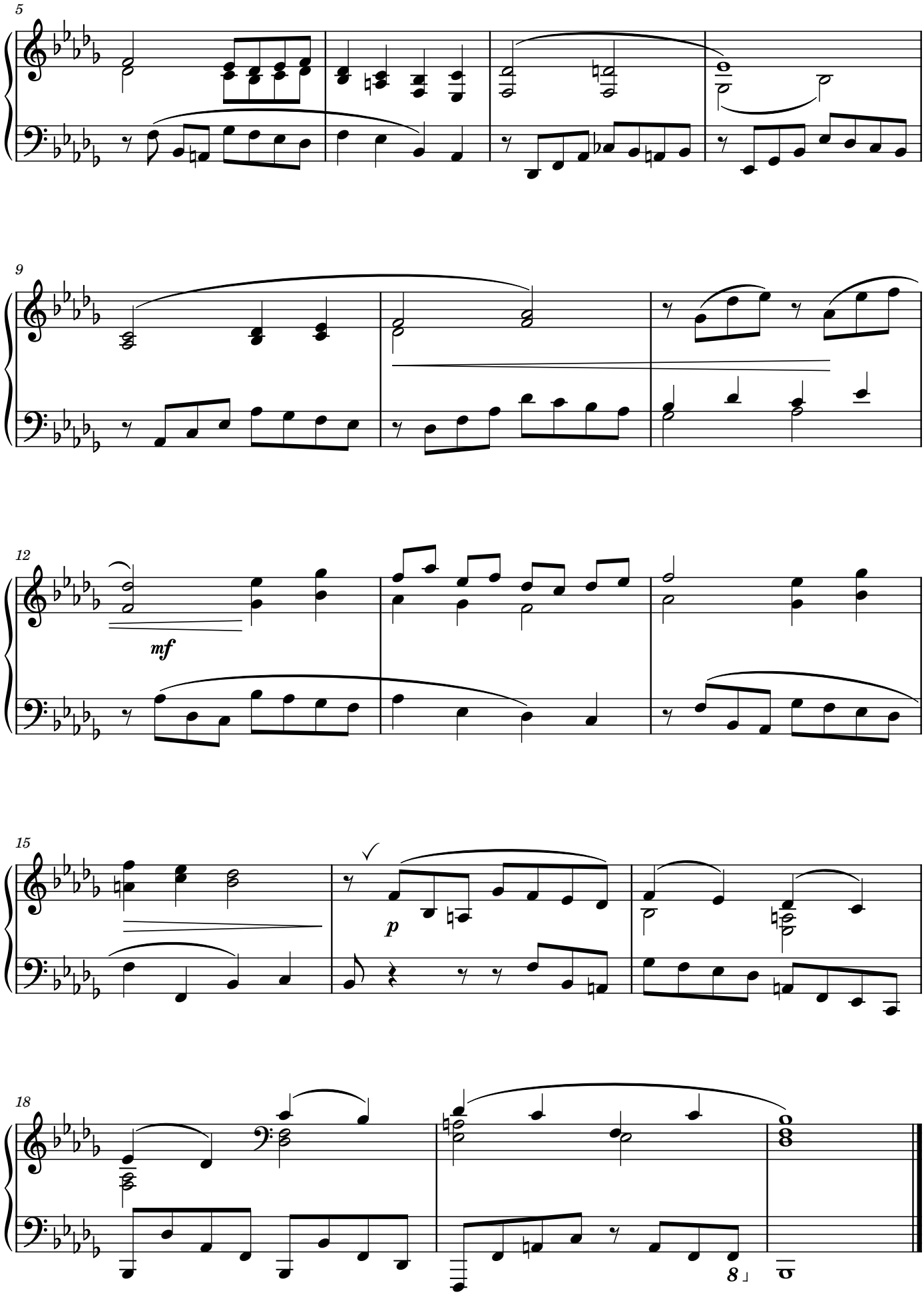
5
9
12
mf
15
p
18
8

Прелюдія

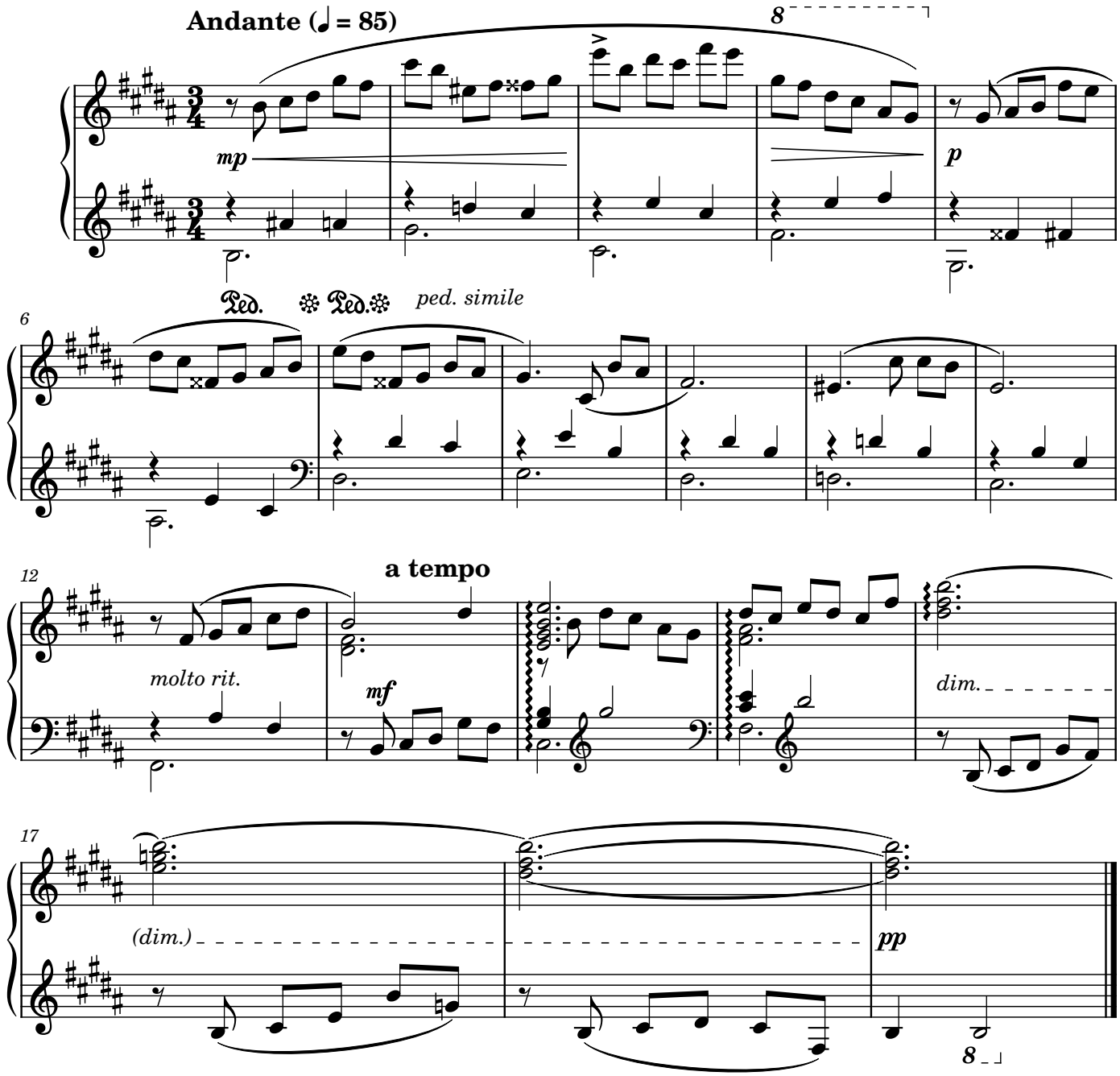

Фуга

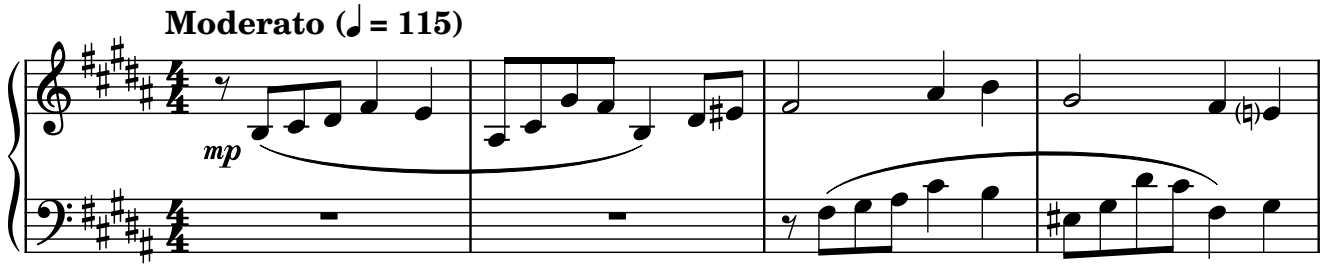

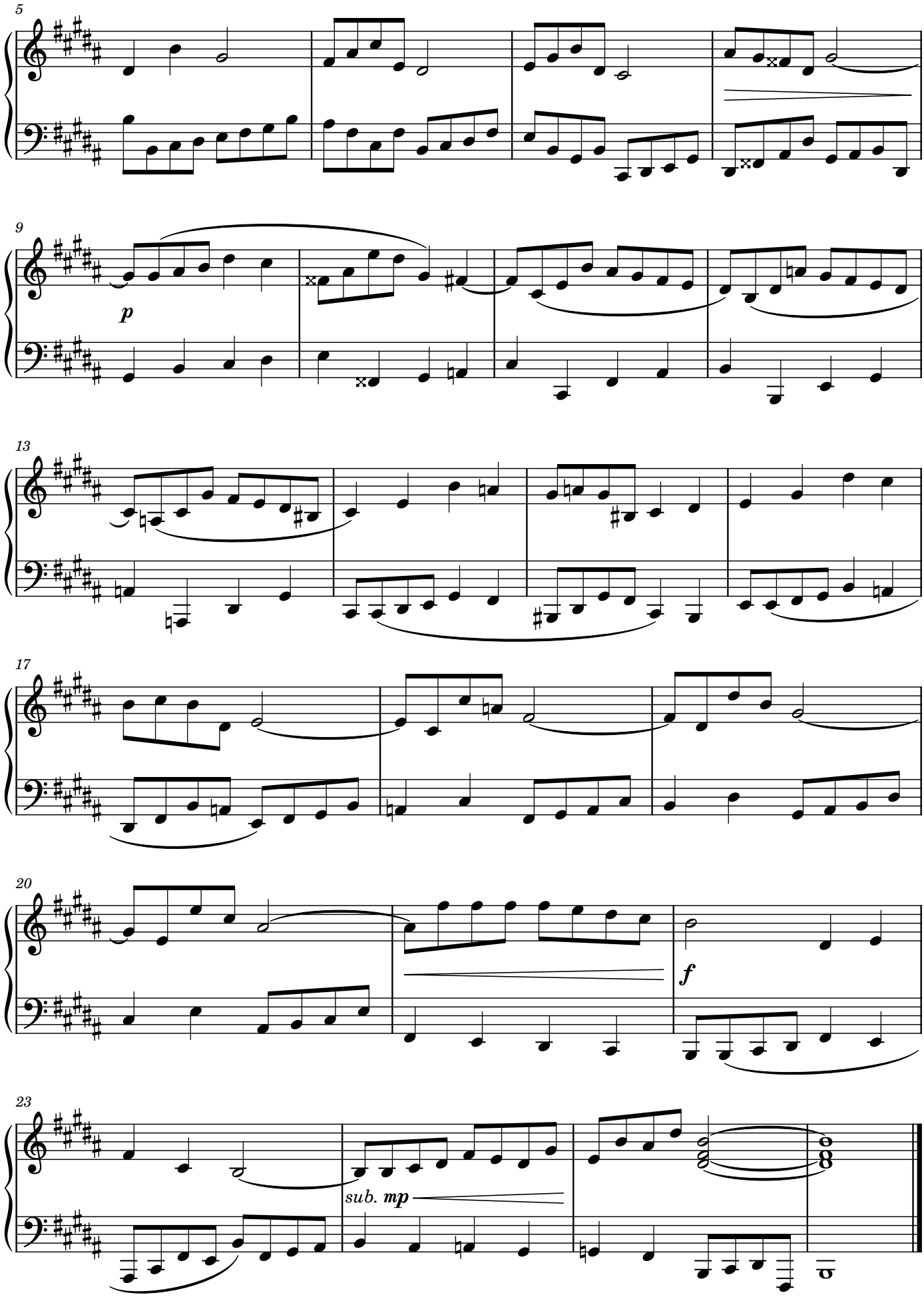
5
9
p
13
17
20
f
23
sub. mp

Прелюдія

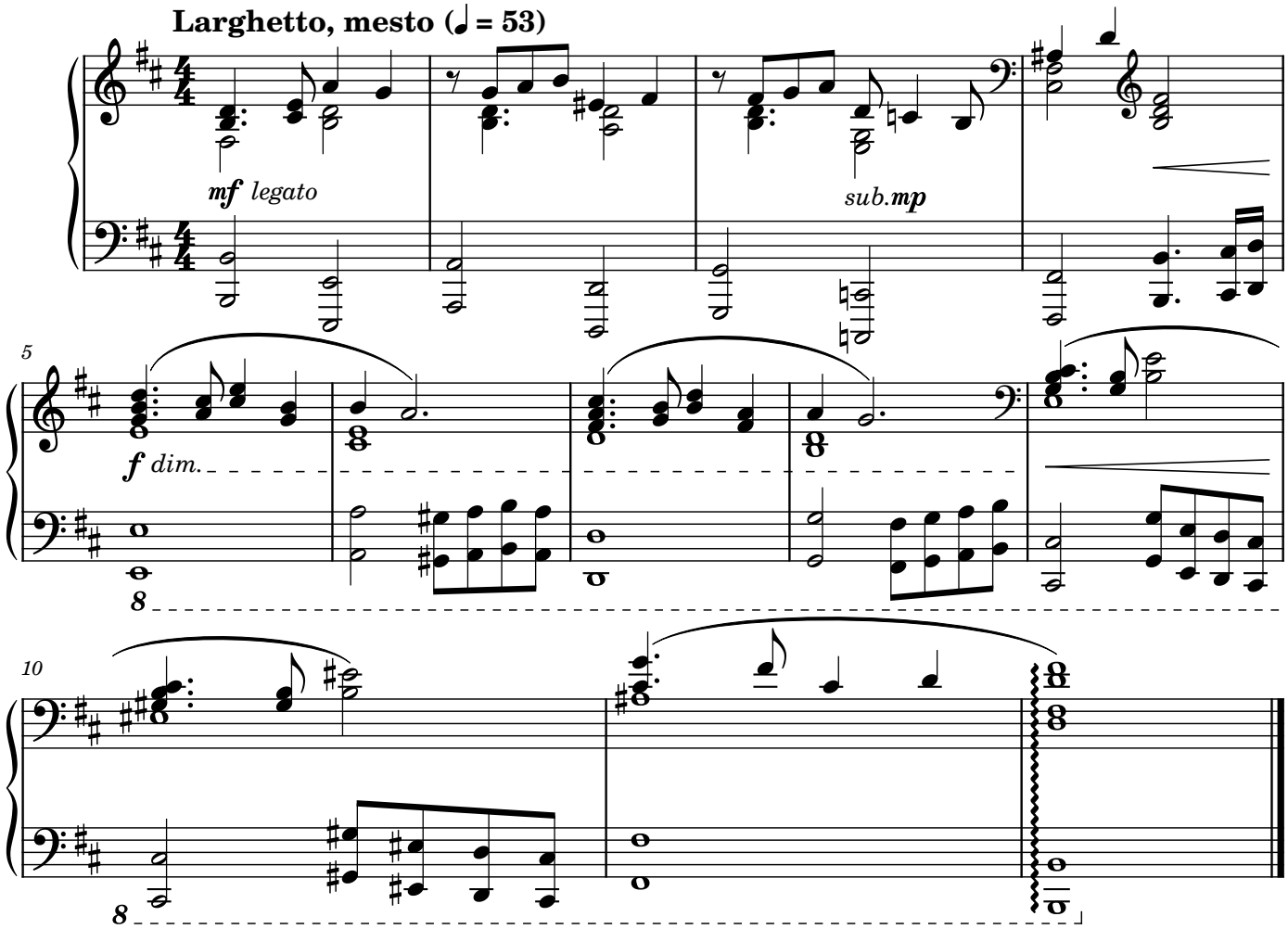

Фуга

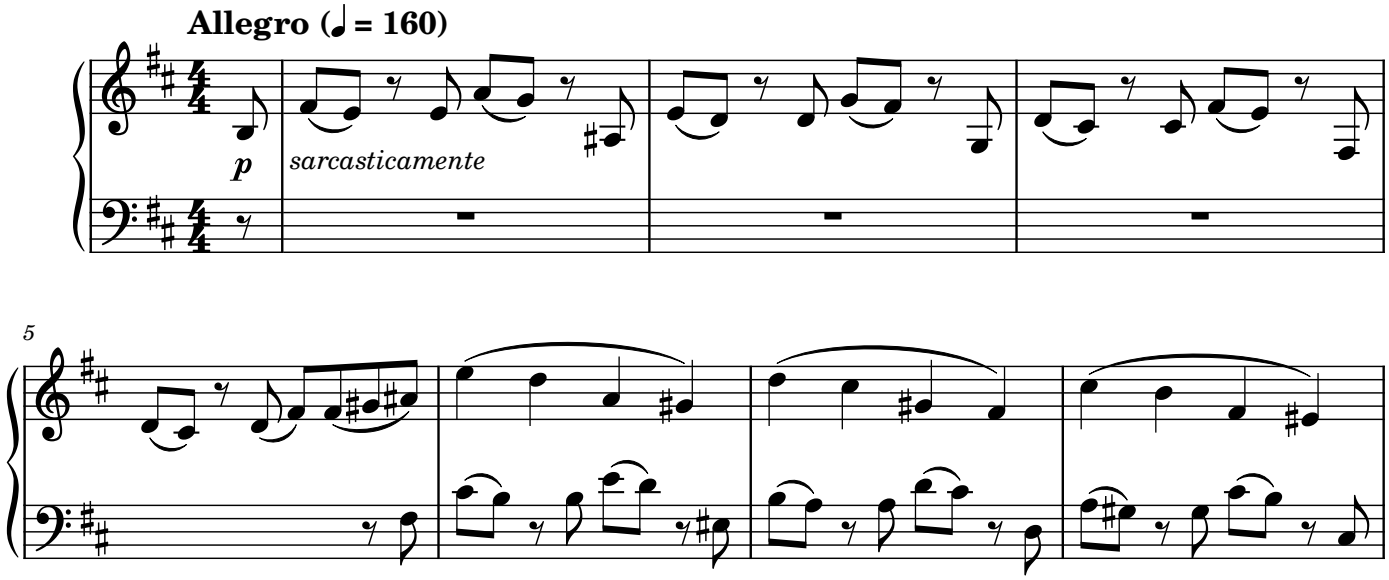

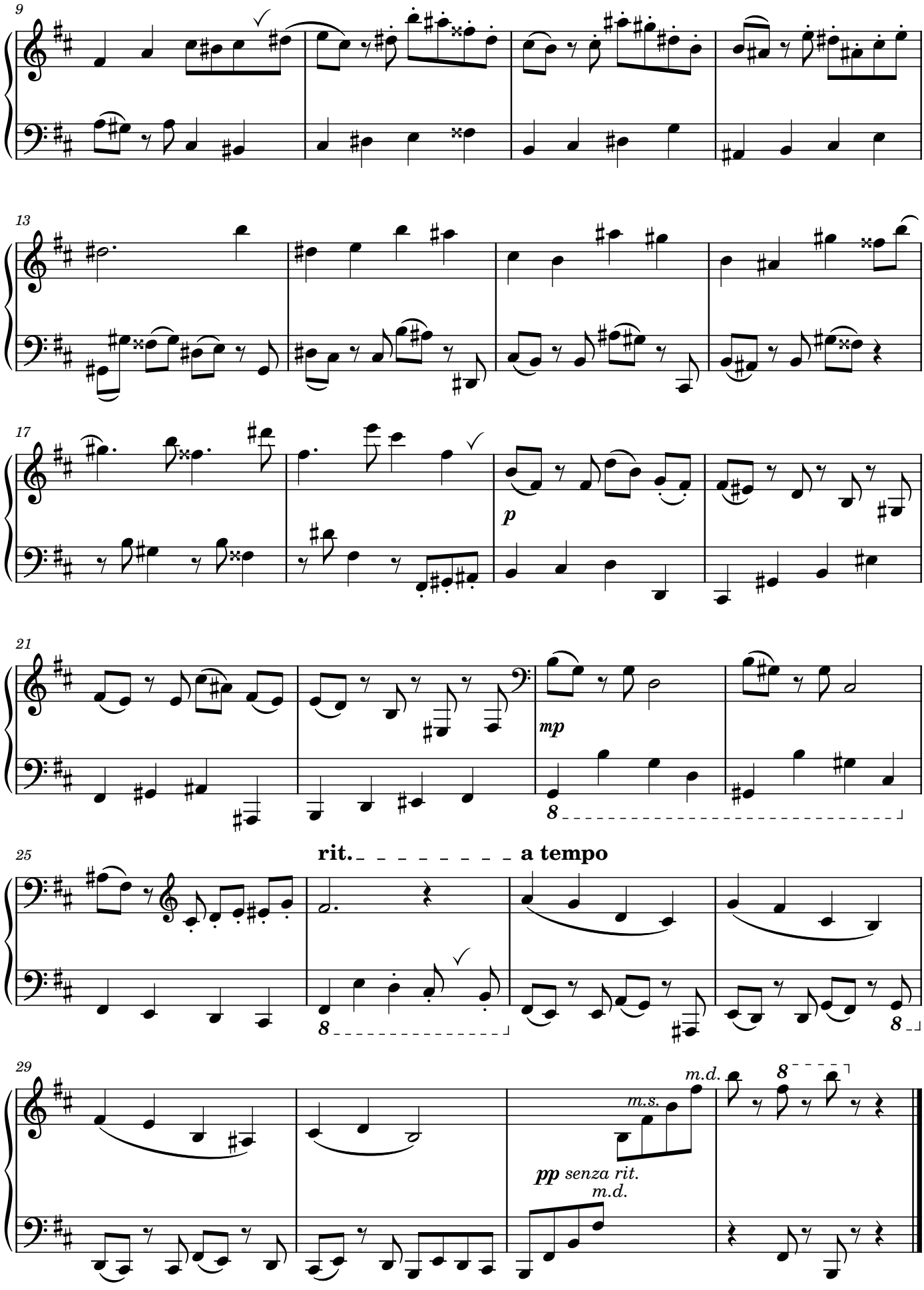
9
13
17
p
21
mp
8
25
rit.
a tempo
8
8
29
m.d.
8
m.s.
pp senza rit.
m.d.

Зміст

Передмова 3
Прелюдія C-dur 7
Фуга C-dur 8
Прелюдія c-moll 10
Фуга c-moll 11
Прелюдія Des-dur 12
Фуга Des-dur 13
Прелюдія cis-moll 15
Фуга cis-moll 16
Прелюдія D-dur 18
Фуга D-dur 19
Прелюдія d-moll 21
Фуга d-moll 21
Прелюдія Es-dur 23
Фуга Es-dur 23
Прелюдія es-moll 24
Фуга es-moll 26
Прелюдія E-dur 28
Фуга E-dur 30
Прелюдія e-moll 32
Фуга e-moll 34
Прелюдія F-dur 36
Фуга F-dur 38
Прелюдія f-moll 39
Фуга f-moll 41
Прелюдія Fis-dur 42
Фуга Fis-dur 44
Прелюдія fis-moll 46
Фуга fis-moll 46
Прелюдія G-dur 48
Фуга G-dur 50
Прелюдія g-moll 51
Фуга g-moll 54
Прелюдія As-dur 56
Фуга As-dur 57
Прелюдія gis-moll 59
Фуга gis-moll 61

Прелюдія A-dur 62
Фуга A-dur 64
Прелюдія a-moll 66
Фуга a-moll 68
Прелюдія B-dur 70
Фуга B-dur 71
Прелюдія b-moll 72
Фуга b-moll 72
Прелюдія H-dur 74
Фуга H-dur 74
Прелюдія h-moll 76
Фуга h-moll 76
Зміст 78